ሥነ - ጥበባት ትምህርት

የተማሪዎች መጽሐፍ

5ኛ ክፍል

ይህንን መጽሐፍ በጥንቃቄ በመያዝ ተጠቀምበት/ሚበት

ይህ መጽሐፍ የትምህርት ቤትህ/ሽ ንብረት ነው። ጉዳት እንዳታደርስበት/ሺበት ወይም ጉዳት እንዳይደርስበት ጠብቅ/ጠብቂ።

ይህን መጽሐፍ በጥንቃቄ በመያዝ መከተል ያለበትን መመሪያዎች ተጠቀም/ሚ

1. መጽሐፉን በጋዜጣ፣ በፕሊስቲክ ወይም በተገኘው ወረቀት ሸፍን/ኚ ፡፡
2. መጽሐፉን ሁሌጊዜ ደረቅ እና ንፁህ በሆነ ቦታ አስቀምጥ/ጪ፡፡
3. መጽሐፉን ሁሌጊዜ በንፁህ እጅ ያዝ/ዢ፡፡
4. መጽሐፉን ላይ ምንም አይነት ፅሁፍ አትፃፍ/ፊ፡፡
5. የምትፈልገውን/ጊውን ቦታ በመክፈት ካርድ ወይም ብጣሽ ወረቀት እንደ ምልክት በማስቀመጥ ተጠቀም/ሚ ፡፡
6. አንድም ገፅ ወይም አንድም ስዕል ከውስጡ ለመቅደድ አትሞክር/ሪ፡፡
7. የተቀደደ ገፅ ካለ በማስትሽ ወይም በፕሊስተር አያይዝ/ዢ፡፡
8. በመንገድ ላይም መጽሐፍ በማይጎዳ ሁኔታ ያዝ/ዢ፡፡
9. መጽሐፉን ለሌላ ሰው ስታውስ/ሺ በጥንቃቄ ይሁን፡፡
10. በአዲስ መጽሐፍ ለመጀመሪያ ጊዜ ስትጠቀም/ሚ፣ መጽሐፉን በጀርባ በማስቀመጥ በአንድ ጊዜ ጥቂት ገፆችን ብቻ ገልብጥ/ጪ፡፡ ቀስ ብለህ/ሽ የመጽሐፉን መሃል በእጅህ/ሽ ጫን በል/ይ፡፡ ይህም ዘዴ የመጽሐፉን ሽፋን እንዳይጎዳ ይረዳል፡፡

የአምስተኛ ክፍል የሥነ - ጥበባት ትምህርት የተማሪው መጽሐፍ

አፋን ኦሮሞ አዘጋጆች

ዳንዳአ ቦጋለ

ከበቡሽ ላሜሳ

ላሚ ቤኛ

አፋን ኦሮሞ ኤዲተሮች

ዳሜ ቶሊና

ሉባባ ጃማል

ታደሰ ድንቁ

በአፋን ኦሮሞ ገምጋሚዎች

ድርባ ማሞ

ደቀቦ ጉዪ

እስማኤል ሐሰን

ተርጓሚዎች

ሚሊዮን ኩራባቸዉ

ኑዋይ ታሚሩ

ገመቹ ፀጋዬ

ላማ ማሞ

አልያ ሳድቆ

ግራፊክስ

ታደሰ ድንቁ

© የኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ፣ 2014/2021

ይህ መጽሐፍ በኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ እና በአሰላ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ትብብር በ2014/2021 ተዘጋጀ፡፡

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው፡፡ ከኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ ፈቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በከፊል ማሳተምም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል፡፡

ማዉጫ

ይዘት ገጽ

ምዕራፍ አንድ 1

ሥነ - ጥበብዊ ግንዛቤዎች 1

1. የሥነ- ጥ በብት አላባውያን 1

1.1 .የሥነ -ጥበብ አለባውያን 2

1.2.የሙዚቃ አለባውያን 28

1. 3. የውዝዋዜ አለባውያን (ክፍሎች 37

1.4. የትያትር ስክርፕት ተዉኔት.. 40

1.5.የቀላል ምስለ-ድምፅ (የፊልም) አቀራረፅ ዘዴዎች............................ 52

ምዕራፍ ሁለት 59

የፈጠራ ችሎታ 59

2.1 የሙዚቃ ድምፅ የስም ስያሜ 60

2.2 የብሎክ ሕትመት እና የሞዛይክ ሥራ በወረቀት 66

2.3 ልብስን እና ቁሳቁስን ተጠቅሞ ትያትርን ማሳየት.................................. 78

ምዕራፍ 3...87

የባህል እና የታሪክ ተጨባጭ ሁኔታ...87

3.1 ባህላዊ ሙዚቃ አና ውዝዋዜ- ች 88

3.2 በታሪክ ውስጥ ያሉ የስነ-ጥበብ አይነቶች፡፡ 94

3.3 የአፈ-ታሪክ ንግርት 97

ምዕራፍ 4 107

የስነ-ጥበብ መስኀብነት 107

4.1 የጥበብ ሙያን የሃሳብ ተመሳሳይነታቸውን_እና ልዩነታቸውን

በመጠቀም ማብራራት ፡፡ 108

4.2 የስነ - ጥበባት እና የእጅ ጥበብ ጥቅም ለሕብረተሰብ 111

ምዕራፍ 5 118

የስነ - ጥበባት ትስስር 118

5.2 ትያትርን በመጠቀም ከግዜው ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ነገሮች ማስተማር 119

5.3 በማህበረሰብ ውስጥ ያሉ ምልክቶች እና ተወካዮች 121

ከዚህ ክፍል ትምህርት በኋላ

- የብሎክ ህትመትን ታዘጋጃላችሁ፤
- ቀላል የሙዚቃ ኖታዎችን ታነባላችሁ፤
- አልባሳትና መሳሪያዎችን በመጠቀም ትያትር ታሳያላችሁ፤
- የስነጥበባት ሃሳቦች ተመሳሳይነትና ልዩነት ትገልፃላችሁ፤
- የሚታይ ስነጥበብና የእጅ ሙያ ለህብረተሰቡ የሚሰጠውን ጠቃሚታ ተረዳላችሁ፤
- የስነ ጥበባት አለባውያንን፣ ትያትርና የምስለ ድምፅ ቀረፃ ዘዴዎችን ትለያይለያሉ
- መዝሙር፣ ውዝዋዜ፣ እና ትያትር ስለ ትራፊክ አደጋ፣ ኤች አይ ቭ ኤድስና ወቅታዊ ሁኔታዎችን ታሳያላችሁ፤
- በህብረተሰቡ ውስጥ የሚገኙ የተለያዩ ምልክቶችና አርማዎችን ትለያላችሁ፤
- ባህላዊ ዘፈኖችንና ውዝዋዜዎችን ትገልፃላችሁ፤
- በታሪክ የሚታወቁ የስነጥበባት አይነቶችን ትገልፃላችሁ፤
- በማህበረሰብ ውስጥ የሚገኙ የስነጥበባት ሥራዎችን በመዝሙር፣ በውዝዋዜ፣ በትያትርና በድምፅ አልባ ጨዋታ መልክ ታሳያላችሁ፤
- የሚታወቁ ባህላዊ ሙዚቃና ውዝዋዜ በመለየት ትገልፃላችሁ፡፡

አጠቃላይ መግቢያ

በአራተኛ ክፍል የስነጥበባት ትምህርት ስለ ስነ-ጥበብ፣ ሙዚቃና ትያትር ተምራቸዋል፡፡ ከዚሁ በመቀጠል በዚህ የክፍል ደረጃ በእያንዳንዱ ምእራፍ ስር የተለያዩ የትምህርት ይዘቶችን የምትማሩ ይሆናል፡፡ ምዕራፍ አንድ የስነጥበባት አለባውያን ትርጉምና አይነቶች፣ ሙዚቃ፣ ውዝዋዜ እና የትያትር አስክሪፕት ያካትታል፡፡ በምዕራፍ ሁለት ስር ስለ ኖታዎች ስያሜ፣ የሙዚቃ ክሌፍ፣ የህትመት ምንነትና የትያትር አልበሳት በዝግጅት ውስጥ ያላቸውን ሚና ትማራላችሁ፡፡ በምእራፍ ሶስት ስር የሙዚቃና የውዝዋዜ አይነቶችን፣ የባህልና የስነ-ጥበብ ግንኙነት፣ የስነ-ጥበብ ታሪካዊ አመጣጥ፣ አፊታሪክና ትያትር ትማራላችሁ፡፡ በምዕራፍ አራት ውስጥ ስለ አካባቢ ጥበቃ፣ የእጅ ጥበብ ሙያ ታሪክ የምትማሩ ሲሆን በምዕራፍ አምስት ስር ደግሞ የወቅቱ አንገብጋቢ ጉዳዮች ለምሳሌ ስለ የትራፊክ አደጋ፣ ተላላፊ በሽታ፣ አደንዛዥ ዐፆች ከስነ-ጥበብ፣ ሙዚቃና ትያትር ጋር በመያያዝ ትማራላችሁ፡፡

ምዕራፍ አንድ

ሥነ - ጥበብዊ ግንዛቤዎች

1. የሥነ- ጥ በብት አላባውያን

ቢያንስ ተማሪዎች ልጎናፀፉ የሚገባ የመማር ብቃት፡

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች

- የሥነ - ጥበባት አለባውያንን ይለያሉ፡፡
- የስነ-ጥበባት አለባውያን ትርጉሞችን የረዳሉ፡፡:
- በሥነ - ጥበብ ክፍሎች መካከል ያለውን ግንኙነት ያደንቃሉ፡፡
- የሙዚቃ ክፍሎችን ይገነዘባሉ፡፡
- የውዝዋዜ ክፍሎችን ይረዳሉ ይገነዘባሉ::
- የሥነ- ትያትር ክፍሎችን ይገነዘባሉ::
- የምስለ-ድ ምፅ ምንነትን ይማራሉ፡፡
- አጭር ምስለ-ድመፅ ይቀዳሉ፡፡

መግቢያ

ባለፊው ክፍል ውስጥ የተወሰኑ የሥነ - ጥበባት ክፍሎችን ተምረሃል:: እንዲሁ ም የትያትር ወይም የድራማ፣ የሥነ -ጥበብ እና የሙዚቃን ምንነት ተገንዝባቸዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ የሥነ- ጥበብ ክፍሎችን ትርጉም፣ ልማዳዊ ፅሑፍ፣ ውዝ ዋዜ እና ሙዚቃን እንዲሁም የእነዚህን አለባውያንና ትቅሞቻቸውን ትማራላችሁ፡፡ የሥነ - ጥበብ ክፍሎች የሁሉም ነገሮች መሠረት ናቸው:: ይህንን ሥራ ውጤታማ በማድረግ ውስጥ የሥነ -ጥበባት ክፍሎች ከፍተኛ ድርሻ አላቸው፡፡ በአይናችን በማየት፣ በእጃችን

በመዳሰስና በተግባር በማሳየት የምናደንቃቸው የሥነ-ጥበባት አላባውያን ቅንጅት ውጤት ናቸው፡፡

1.1 .የሥነ -ጥበብ አለባውያን

ተማሪዎች ቢያንስ ልጎናፀፉ የሚገባ የመማር ብቃት፡

ከዚህ ርዕስ ትምህርት በኋላ፡

- የሥነ-ጥበብ አለባውያን ትርጉም ትናገራለህ/ሽ ፡፡
- የሥነ-ጥበብ ክፍሎች አይነት ትዘረዝራለህ/ሽ ፡፡
- የሥነ-ጥበብ ክፍሎችን በመጠቀም ጥቃቅን ነገሮችን ሠርተህ/ሽ ታሳያለህ/ሽ ፡፡
- የሥነ -ጥበብ ክፍሎች ያላቸውን ጥቅም ታብራራለህ/ሽ፡፡

ውይይት አንድ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በግላችሁ ከሠራችሁ በኋላ በቡድን ሆናችሁ በመወያየት ለክፍላችሁ ዘግቡ ፡፡

1. በአከባቢያችሁ ያሉ ሰዎች መኖሪያ ቤት ለመሥራት ምን ምን ይጠቀማሉ?
2. ከሚያስፈልጋቸው መሳሪያዎች ውስጥ አንድ ወይም ሁለት ቢጎድላቸው / ካልተሚላላቸው ምን ይፈጠራል ብላችሁ ታስባላችሁ?

አንድ የስነ-ጥበብ ስራ የሚገለፅበት የይዘቶች መደራጀት አሉት፡፡ ለእነዚህ እንደ ግብዓት የሚያገለግሉ የተደራጁ ይዘቶች ደግሞ የስነ,ጥበብ አለባውያን ናቸው፡፡ ስለሆነም ለአንድ የስነ-ጥበብ ሥራ መፈጠር መሠረቱ የስነ-ጥበብ አለባውያን ናቸው፡፡ የሰው ልጅ ያለ ኦክሲጂን መኖር እንደማይችል ሁሉ አንድ የስነ-ጥበብ ሥራ ያለ

የስነ-ጥበብ አለባውያን መኖር አይችልም፡፡ የስነ- ጥበብ አለባውያን ሰባት ናቸው፡፡

1. መስመር
2. ቅርፅ
3. ፎርም
4. ቀለም
5. ቦታ
6. የጥራት ሁኔታ (ለስላሳማነትና ሻካራማነት)
7. ቫሊዩ ናቸው፡፡

1. መ ስመ ር

ውይይት 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በግላችሁ ከሠራችሁ በኋላ መልሶቻቸውን ከጎናችሁ ካሉ ተማሪዎች ጋር በመካከር ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡

1. ፊደሎችን ወይም ቁጥሮችን ከምን እንመሠርታለን? መስመር ምንደን ነው?

2.. ስንት የመስመር አይነቶችን መዘርዘር ትችላላችሁ? እነሱስ እነማን ናቸው?

3. መስመር ፊደሎችን እና ቁጥሮችን ከመፃፍ ውጪ ሌላ ምን ጥቅም አለው?

መስመር ከመሠረታዊ የስነ-ጥበብ ክፍሎች/አለባውያን ውስጥ አንዱ ነው፡፡ መስመር ከነጥቦች ቅንጅት የሚመሠረት ሆኖ የአንድን ቅርፅ አካል ወይም ወሰን የሚያሳይ ነው፡፡ መስመር ማለት በሰው ሰራሽ በተፈጥራዊ ላይ የሚገኝና የአከላቸውን ወሰን የሚያሳይ ነው፡፡

መስመር በስነ-ጥበብ ወይም በዲዛይን ሥራ ውስጥ ትልቅ ድርሻ አለው፡፡ እንዲሁም መስመሮች ሥዕልን በመሣል ሂደት ውስጥ የተሳለው ስዕል ቅርፅ፣ አቅጣጫ፣ የእይታ እንቅስቃሴ፣ አይነት፣ የረሳቸው ፍቺ እና ባህሪይ እንዲኖራቸው ማድረግ እና መለወጥ ይችላል፡፡ በአካባቢችሁ የሚገኙ ነገሮች ሁሉ በመስመሮች ተወክለው መገለፅ ይችላሉ፡፡

ሀ. የመስመር አይነቶች :

የተለያዩ የስዕል፣ የፊደልና የቁጥር አይነቶችን ከመሥራት በፊት የመስመር አይነቶችና ባህሪያቸውን መለየት አስፈላጊ ነው፡፡ ዘጠኝ የመስመር አይነቶች አሉ፡፡ እነርሱም፦

1. ቋሚ መስመር
2. አግዳም መስመር
3. ሰያፍ መስመር
4. ጠመዝማዛ መስመር
5. ዚግዛግ መስመር
6. ሽክርክር መስመር
7. ክብ መስመር
8. ሞላላ መስመርና
9. ደጋን (ጎባጣ) መስመር ናቸው፡፡

1. ቋሚ መስመር

ቋሚ መስመር ከላይ ወደ ታች ወይም ከታች ወደ ላይ የሚሰመር ሆኖ በስዕል ሥራ ውስጥ እራሱን ችሎ ሚዛኑን በመጠበቅ የቆመውን ነገር የሚያሳይ ነው፡፡

ለምሳሌ አንድ ከሩቅ የሚታይ ሥርና ቅርንጫፎች ሊኖሩት ይችላል፡፡ ነገር ግን በትኩረት ከተመለከተነው ከቋሚ መስመር ጋር ተመሳሳይነት አለው፡፡

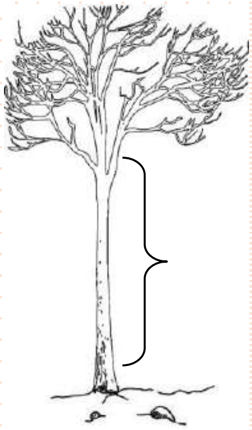

ስዕል 1፡ የቋሚ መስመር ምሳሌን የሚያሳይ ስዕል

2.አግዳሚ መስመር

አግዳሚ መስመር ከምሥራቅ ወደ ምዕራብ ወይም ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ (ከግራ ወደ ቀኝ ወይም ከቀኝ ወደ ግራ አቅጣጫ) የሚሰመር ሆኖ በስዕል ሥራ ውስጥ አንድ ተዘርግቶ የተኛ ነገርን የሚያሳይ መስመር ነው፡፡

ለምሳሌ ፡- የተለያዩ እርሳሶች

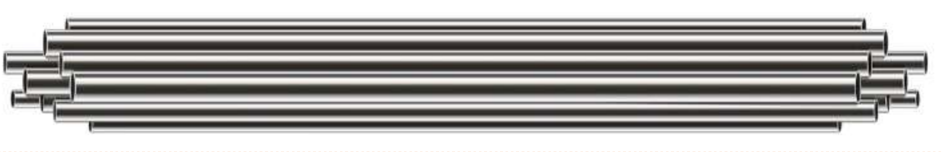

ስዕል 2፡ የአግዳሚ መስመር ምሳሌን የሚያሳይ ሥዕል

3.ሰያፍ መስመር

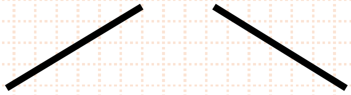

ሰያፍ መስመር ሁል ጊዜ ወደ ግራ ወይም ወደ ቀኝ አቅጣጫ አንጋዶ (ዘንበል ብሎ) ይሰመራል፡፡ ይህ መስመር እንደ ቋሚ መስመር እራሱን ችለዉ የቆመ መመስር ወይም እንደ አግዳሚ መስመር ተዘርግቶ የተኛ መስመር አይደለም፡፡

በስዕል ሥራ ውስጥ ሰያፍ መስመር ውስጥ በፈጣን እንቅስቃሴ ላይ ያሉ ነገሮችን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡ **ለምሳሌ፡-** የሚሮጥ ሰው፣ ንፋስ የቀላቀለ (በንፋስ ውስጥ የሚዘንብ) እና የመሳሳሉትን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

ሥዕል 3 ሰያፍ መስመርን የሚያሳይ ሥዕል

4. ጠመዝማዛ (ዌቭ) መስመር

ጠመዝማዛ መስመር አንግል ያሌለው መስመር ሆኖ በሁሉም አቅጣጫ መሰመር ይችላል፡፡ የጠመዝማዛ መስመር ጥቅም ሥዕልን

በመስራት ውስጥ ጠመዝማዛ እንቅስቃሴ የላቸው ነገሮችን፣ ለምሳሌ፣ የሚፈስ ውሃ፣ የእሳት ነበልባል፣ የመኪና መንገድ፤ ሰንሰለታማ ተራሮች እና ኮረብታዎችን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

ሥዕል 4፡ ጠመዝማዛ (ዌቭ) መስመርን የሚሳይ ሥዕል

5. ዝግዛግ መስመር

ዝግዛግ መስመር አንግል/ማዕዘን ያለው መስመር ሆኖ በሁሉም አቅጣጫ መሰመር የሚችል ነው፡፡ ዝግዛግ መስመርን ከጠመዝማዛ መስመር የሚለየው ዝግዛግ መስመር መለካት የሚችል አንግል ወይም ማዕዘን ያለው መሆኑ ነው፡፡

ዝግዛግ_መስመር ሥዕል በመስራት ውስጥ የተሰበረ ወይም የተሰነጠቀ ነገርን ለማሣየት እንጠቀምበታልን፡፡

ለምሳሌ፡- በአንድ በኩል የተሰበረ ጠርሙስ፤ ጥርስ ያለው ማጭድ፤ የመጋዝን ምላጭ (የመጋዝ ምላጭ) እና የመሳሰሉትን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

ሥዕል 5፡ ዝግዛግ መስመርን የሚያሣይ ሥዕል

6.ሽክርክሪ መስመ ር

ሽክርክር መስመር ከአንድ መስመር ነጥብ መስመር ላይ በመነሳት ሳያቋርጥ እየተሽከረከረ (እየዞረ) ወደ ተነሳበት ነጥብ መስመር የማይመለስ መስመር ነው ፡፡ ይህ መስመር ሥዕል በመስራት ውስጥ ከቤት እቃዎች እንደ ሰፌድ እና መሬት ላይ የሚሳቡት ትላትሎች እንደ እባብ ፤ ትናንሽ ትላትሎችን የመሳሰሉትን ለማሳየት ይጠቅማ ል፡፡

ሥዕል 6: የሽክርክር መ ስመ ርን የሚ ያሳይ ሥ ዕል

7.ክብ መስመር

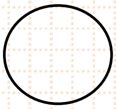

ክብ መስመር ከተነሳበት ነጥብ ተነስቶ ዞሮ የተነሳበት ነጥብ ላይ የሚመለስ መስመርነው ፡፡ ክብ መስመር ከመ ሀል እናብ ርት ተነስቶ የሚሰመር ወ ደ ሁሉም አቅጣ ጫ መ ስመ ሮች (ሬዲየስ) እኩል ናቸው ፡፡ ክብ መስመር ከሽክርክርት መ ስመ ር የሚ ለየው ከተነሳበት የነጥብ መስመርመ መ ለሱ ነው፡፡ ክብ መስመርሥ ዕል በመስራት ው ስጥ የክብ ቅርፅ ያላቸውን ነገሮች እንደ ኳስ ጋሻ፣የመኪና ጎማ ፣ አትክልት እና ፍራፍሬ ክብ ቅርፅ ያላቸውን ለማስመሰል ይጠቅማል፡፡

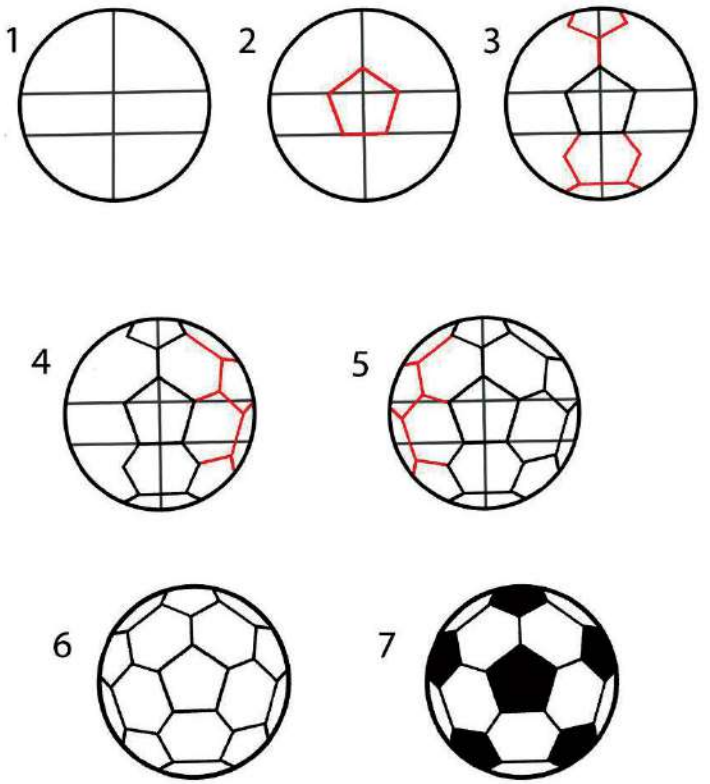

ሥ ዕል 7: ክብ መ ስመ ርን የሚ ያሳይ ሥ ዕል

8.ሞ ላላ መ ስመ ር

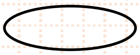

ሞ ላላ መስመር እንደ ክብ መ ስመ ር ከነጥብ መ ስመር ተነስቶ ዞሮ ተመለሶ የሚገጠ ም መስመር ነው ፡፡ነገር ግን ከመ ሀል እንብርት የሚ ነሱ መ ስመሮች ሁሉ እኩል (ሬዲየስ) ርዝመት የላቸውም ፡፡

ሞላላ መስመር ሥ ዕል- በመስራት ውስጥ ሞላላ ቅርፅ ያላቸውን ነገሮች እንደ የሰው ፊት፣ የሰው ዓይን እና የመ ሳሰሉትን ለማሳየት ይጠቅማ ል፡፡

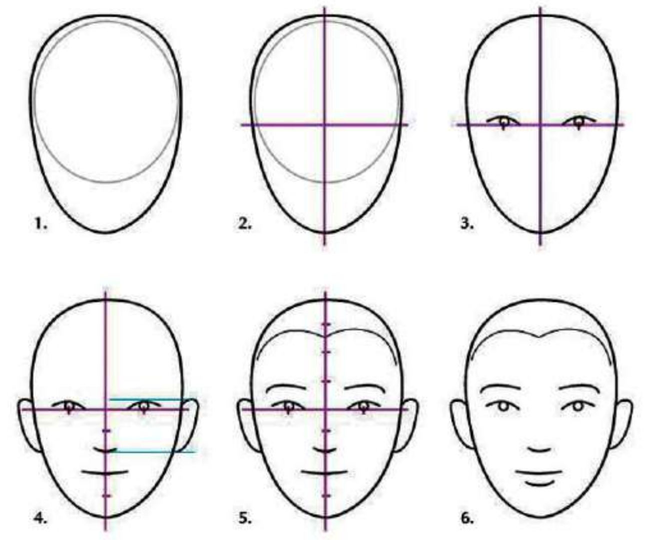

ሥዕል 8: ሞ ላላ መ ስመ ር ሥ ዕል የሚ ያሳይ ሥ ዕል

9. ደጋን (ጎባጣ) መ ስመ ር 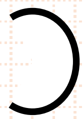

ደጋን መስመር በየትኛውም አቅጣጫ ደጋን ሆኖ የሚ ሰመር መስመር ነው፡፡ደጋን መስመር ሥዕል በመስራት ውስጥ የጨረቃ ስዕል እንደታያች እና የማጭድ ሥዕልን ለመሳል እና የመሳሰሉትን ለማስመሰል ይጠቅማል ፡፡

ሥ ዕል 9 ጎባጣ መ ስመ ር የሚ ያሳይ ሥ ዕል

ልምምድ አንድ

1. እጅህን ነፃ (ለቀቅ) በማድረግ ከዚህ በላይ የተማርካቸውን መስመሮች በንፁህ ወረቀት ላይ እያደጋገምክ ተለማመድ፡፡ እነዚህ መስመሮች የተለያየ አቅጣጫ፣ ቅርፅ፣ ውፍረትና ቅጥነት ስለላቸው ስትለማመድ በሁሉም አቅጣጫ መለማመድ ይጠበቅባቸዋል፡፡
2. እነዚህን መስመሮች በሚገባ ከተለማመዳችሁ በኋላ በመስመሮቹ በመጠቀም የፈለጋችሁን ቅርፅ ሠርታችሁ አሳዩ፡፡

2.ቅርፅ

ተግባር 1

የአበባ ወይም የቤት ሥዕል አንስተህ ታውቃላችሁ? የምታውቁ ከሆነ ምንን በመጠቀም ነው ያነሳችሁ? ትንሽ ጊዜ በመውሰድ አስቡበት፡፡

ቅርፅ ከስነ-ጥበብ አለባውያን (ክፍሎች)ውስጥ አንዱ ሆኖ የተለያዩ የመስመር አይነቶች አንድ ላይ ተቀናጅተው የሚሠራ ነው፡፡
ይህም ርዝመትና ቁመት ብቻ ያላችውና በሥ ዕል ደረጃ ብ ቻ የሚ ታዩ ናቸው፡፡ ቅርፅ በእጅ መንካት ወይም ከመሬት ወ ደ ላይ ማንሳት የማይቻል ነው፡፡

በጥቁር ሰሌዳ ወ ይም በወረቀት ላይ ከተሳሉ ለአይን ይታያሉ እንጂ በእጅ ማንሳት አንችልም፡፡ የተለያዩ መስመሮች (የመስመር አይነቶች) አንድ ላይ በመቀናጀት የአንድ ነገር ቅርፅን ማሳየት ይችላሉ፡፡ ቅርፅ በመስመሮች ብቻ በአንድ ዝርግ ነገር ላይ የመስራት ባህሪይ ወይም ሁለት ገፅ (ፊት) ያላቸው በመሆኑ ይታወቃል ፡፡

ይህም ማለት በመ ስመር ብቻ የተሰራው ን ነገር እና የተሰራ በትን ነገር ለመ ለየት ይጠ ቅማል፡፡ በሌላ በኩል ደግሞ የተሰራውን ነገር ወሰን ለማሳየት ይጠቅማል ፡፡ ቅርፅ የሆ ነ ነገሮች ሁሉ እራሳቸው ን ችለው የማይቆሙ እንደ የተለያዩ ሥ ዕሎ ች ፤የተለያዩ ግራሮች እና የመ ሳሰሉት ናቸው፡፡

በአካባቢያችን የምናያቸው ነገሮች ሁሉ መሰረታዊ ቅርፅ ያላቸው ናቸው ፡፡

ለም ሳሌ፡- መሠረታዊ ከሆኑ ቅርፃች ው ስጥ ክብን ብንወስድ ከፀሐይ ወ ይም ሙሉ ጨረቃ ጋር ይመሳሰላሉ፡፡

መሠረታዊ ቅርፅ በመ ባል ከሚ ታወ ቁት እንደ ሶስት ማ ዕዘን፣ ስኩዌር፤ አራት ማ ዕዘን (ሬክታንግል) ሮምበስ ፤ ክብ ፤ትራፒዝ የም እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡

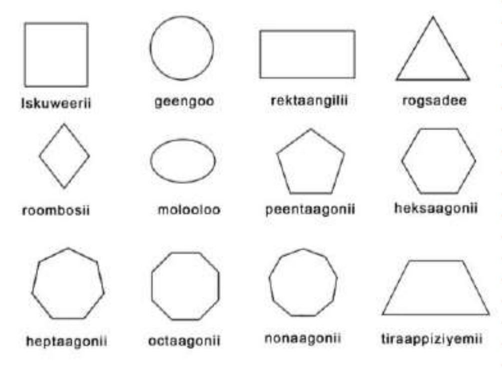

ሥ ዕል 10 መሠረታዊ ቅርፅ ያላቸው ሥ ዕሎ ች

<u>ተግባር ሁለት</u>

ከዚህ በላይ ያሉትን የቅርፅ ሥ ዕሎ ች ከተመለከትህ በኋላ፡-

1.እያንዳንዳቸው መ ስመ ሮች ከምን አይነት መ ስመ ሮች እንደተሰሩ እና ከስንት መስመሮች እንደተሰሩ በቡድን ሆናችሁ በመ ወያየት ለክፍል ተማ ሪዎ ች አቅርብ፡፡

2.ከተወያያችሁ እና ከአቀረባችሁ በኃላ በግል በግል አስመስላችሁ ሥ ሩ፡፡

3.ከዚህ በላይ ባሉት ቅርፆች በመጠቀም የፈለከውን ሥዕል ወ ይም ቅርፅ ሥራ ስሩ፡፡

3.ፎርም

ተግባር ሶስት

ካርቶኒ ፣ ከእንጨት፣ ከጭ ቃ እና በመሳሰሉት ቤት ወ ይም መኪና ሠርተህ ታውቃለህ ? እንዲሁም የእግር ኳስ ተጫ ውተህ ወይም አይተህ ታውቃለህ ? ምን እንደ ሚመስሉ ለጥቂት ጊዜ አስብ ። ፎርም ከሥ ነ - ጥበብ ክፍሎች ው ስጥ አንዱ ሆኖ የተለያዩ ቅርፆች በአንድ ላይ የሚፈጠር ማለት ነው ፡፡ ይህም ቁመ ት ፣ ርዝመት እና አግድም ትያላቸው እና ፊዚካል አካል ይዘው የሚ ታዩ እንዲሁም በእጅ መ ያዝ ወይም ከመሬት ወ ደ ላይ ማንሳት የሚ ችሉ ናቸው ፡፡ ፎርማ የሆኑ ነገሮችን በሁሉም አቅጣ ጫ ዙሪያውን ማ ያት እና በተለያዩ አቅጣ ጫ መመ ልከት እንችላላን፡፡

ለምሳሌ :- መሠረታዊ ፎርሞች የሚ ባሉት እንደ ኮን ፣ ኪዩብ ፣ ሲሊንደር፣ ግሎብ ወይም ኢስፌር፣ ፕራሚ ድ እና የመ ሳሰሉት መ ጥቀስ እንችላለን፡፡ ስለዚህ ፎርም እራሱን ችሎ የሚቆም እና በሁሉም አቅጣ ጫ የሚ ታ ይ ነው፡፡

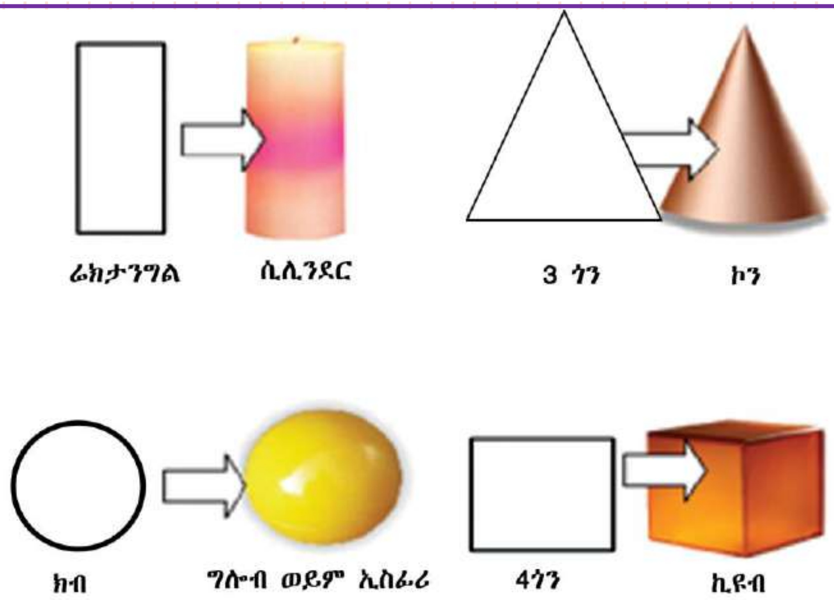

ሥዕልን 11 የቅርፅ እና የፎርምን ልዩነት የሚያሣይ ሥዕል

ልም ም ድ 2

ከዚህ በታች ያሉትን ፎርሞች በደንብ ከተመለከታችሁ በኋላ እያንደንዳቸውን እያስመሰላችሁ ስሩ::

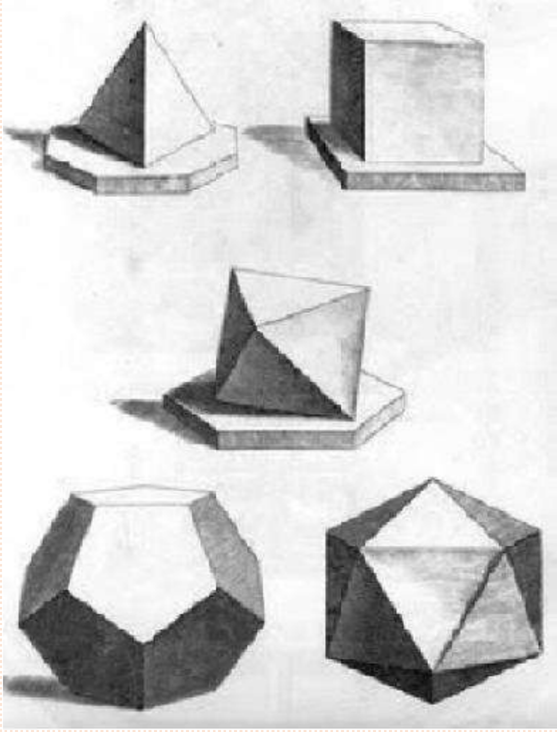

4. ቀለም

ተግባር አራት

በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀለማትን ወይም የነገሮችን መልክ አስተውላችሁ ታውቃላችሁ? የምታውቁ ከሆነ በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀለማትን ዘርዝሩ፡፡

ቀለም የሚ ለው ቃል ለሁሉም ቀለሞች የጋራ መጠ ሪያ ስም ሆኖ የቆመ/ ሊወ ክል የሚ ችል ሆኖ ቀለም ማ ለት የነገሮች መልክ በነፀብራቅ ቀስት ው ስጥ የሚታይ የብርሃን ክፍሎች በነገሮች ላይ ሲያርፍ የሚ ፈጠ ር ነው ፡፡

በአለም ላይ ያሉ ነገሮች ሁሉ በተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ነገሮች በተለያዩ ቀለማት /መልክ የተዋቡ (ያማሩ) ናቸው ፡፡

በዚህ አለም ላይ ያሉ ተፈጥሮአዊ ነገሮች በሺህ የሚ ቆጠ ሩ ቀለም ወይም መልክ የተሞሉ ናቸው፡፡

መሬት በተለያዩ አትክልቶች አበባዎች እና በአፈር ተሸፍና ስላለች በእርቀት እና በቅርበት ስንመ ለከታ የተለያዩ ቀለም እናያለን፡፡

አረንጓዴ ቀለም ያላቸው አበባዎች በሚ ታዩበት ቦታ ደግሞ አረጋዴ ቀለም ቢጫ ቀለም አበባ የሚታይበት ደግሞ ቢጫ መልክ ቀይ አፈር ጥቁር አፈር በሚገኙበት ቦታ ደግሞ ቀለታና ጠቁራ ትታያለች ከዚህ ሌላ ብርሃን እና ጥላ የሚታይበት ቦታ አለ ፡፡ ስለሆነም ከመሬት አቀማመጥ ጋር የተያያዘ የተለያዩ ቀለምና ቅርፅ ስላላት ሰውን የመሳብ ሃይል አላት አላት ፡፡ የተለያዩ ቀለም ያላቸው ነገሮች ሁሉ የተለያዩ ው በት አላቸው፡፡ ስለሆነ በአካባቢ ያች ያሉ ነገሮችን የምንለያቸው መ ልካቸው ነው ፡፡

ቀለም በሥ ነ- ጥበብ ሥራ ው ስጥ አንድ ው ብ የሆነ ነገር ለመ ሥራት ትልቀ ከፍተኛ ቦታ አለው ፡፡ እነዚህ ነገሮች ሥ ዕል ወይም ዲዛይን የተለያዩ ቀለሞ ችን ተጠ ቅመ ን ስንሰራ ትኩረት የሚሰጣ ቸው ነጥቦች ከዚህ በታች እንደሚ ከተለው ተዘርዝ ረዋል፡፡

ሀ. የቀለሞች ግኝት

ቀለሞ ች በግኝታቸው ላይ በመመስረት በሁ ለት ትልልቅ ክፍሎች ይከፈላሉ፡፡

1. የፀሐይ ብርሃን ቀለማት / የተፈጥሮ ቀለማት እና
2. ሰው ሰራሽ ቀለሞች ናቸው፡፡

1. የፀሐ ይ ብርሃን / ተፈጥሮ ቀለሞ ች

የፀሐይ ብርሃን /የተፈጥሮ ቀለሞች የሚ ባሉት ከስማ ቸው እንደተረዳነው ቀለሞች ከበርሃን በነፀብራቅ ቀስት በቀጥታ የሚ ገኙ

ሲሆን ሰው በእጅ የቀላቀሉት / የተደባለቀው ቀለም የሌለበት ማለት ነው :: በዚህ በእናንተ ደረጃ በብርሃን ቀስት የሚ ፈጠሩ ቀላማትን የሚሰጥ ብቻ ማየት በቂ ነው :: ነገር ግን ሰው ሰራሽ ቀለሞች የሚ ባሉት ሰው በአካባቢ ከሚ ገኙ ነገሮች እንደ አትክልቶች ቅጠል፣ አትክልቶች አበባ ፣ በአበባዎች አይን ፣ አትክልቶች ስር፣ ከሰል፣ አመ ድ፣ አፈር እና ከመ ሳሰሉት በመ ደባለቅ (በመ ቀላቀል) የሚ ገኝ ማ ለት :: ሰው ሰራሽ ቀለሞ ች በመ ደባለቅ (በቀላቀል) የሚ ገኙ እና በተለያዩ ነገሮች ላይ መ ቀባት የሚችሉ ማለት ነው ።

ሰው ሰራሽ ቀለሞች በሶስት ይከፈላሉ::

እነርሱም፡

1. አንደኛ ደረጃ ቀለሞች
2. ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች እና
3. ሶስተኛ ደረጃ ቀለሞች

. **አንደኛ ደረጃ ቀለሞች**

- አንደኛ ደረጃ ቀለሞ ች እናት / መ ስራች ቀለሞ ች በመባል ይታወቃሉ
- በሺዎች የሚ ቆጠ ሩ የተለያዩ አይነት ሆነው የሚ ታዩ መ ሥራች ቀለሞ ች ለቅብ የሚ ዉ ሉ እና ሦሥቱን እያንዳንዱን ቀለሞ ች አንድ ላይ በመ ደባለቅ / ቀላቅሎ ሌላ የተለየ ቀለም መ መ ስረት ይቻላል ::

  መ ስራች ቀለሞ ች ተብለው የሚ ታወቁት ሶስት ናቸው ::

እነሱ ም፡-

- ቀይ
- ቢጫ እና
- ሰማያዊ ናቸው

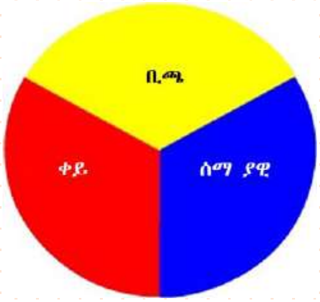

ሥዕል .12 አንደኛ ደረጃ የቀለም ሳይክል)/ቻርት የሚያሳይ ሥዕል

እነዚህ መስራች ቀለሞች የሚገኙት፤ በመደባለቅ / በመቀላቀል ሳይሆን በተፈጥሮ ብቻ ያሉ ናቸው ::

እነዚህን መስራች ቀለሞች ግን በተለያዩ ዘዴዎች በመደባለቅ / በመቀላቀል የተለያዩ ቀለሞች ማግኘት ይቻላል ፡፡ ይህም ለሆን የሚ ችለው ቀለሞ ቾቱን እኩል በማ ድረግ እና በማ በላለጥ ስንቀይጣቸው ልዩ የሆነ ቀልመ ይሰጣሉ ፡፡

ልምምድ 3

ከዚህ በላይ ያለውን የአንደኛ ደረጃ ቀለሞች ሳይክል/ቻርት በጥሞና ከተመለከትህ በኋላ

በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቀለሞች በመጠቀም ሥዕል አንስተህ/ሽ ቀለሙን በመ ቀባት ሥሩ ፡፡ ከሰራችሁ በኋላ ለከፍልህ አቅርብ ፡፡ በሰራኸው ስራ ላይ ከተማ ሪዎች እና ከመምህርንህ የሚሰጥህን ገንቢ ሃሳብ በደንብ በአትኩሮት አድምጥ፡፡

2.ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች

መስራች ቀለሞችን ሁለቱን አይነት ተራ በተራ ሁለት አይነት መስራች ቀለሞችን ተራ በተራ እኩል በሆነ መጠን (ሃም ሳ - ሃም ሳ ፐርሰንት) በሆነ መልኩ ስንቀላቅላቸው (ደባልቃቸው) የሚ ገኘው ቀለም ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞት ይባላሉ፡፡

ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞ ች በቁጥር ሶስት ናቸው ፡፡

እነርሱም ፡

ብርቱካናማ

አረንጓዴ

ወይነ ጠጅ ቀለሞች ናቸው.

ሥዕል 13 የሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች ሳይክል/ ቻርት የሚ ያሳይ ሥ ዕል

ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች እንዴት እንደሚመሰረቱ ከዚህ በታች ይገኛሉ ፡፡

1. ቀይ + ቢጫ = ብርቱካናማ
2. ቀይ + ሰማያዊ = ወይነ ጠጅ / ቫዮሌት
3. ቢጫ + ሰማያዊ = አረንጓዴ

ልም ም ድ 4

ከዚህ በላይ የተማርከው/ሽዉን የሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች አመሠራረት ላይ በመመ ስራት ሁለት አንደኛ ደረጃ ቀለሞች በተራ በተራ ሃምሳ - ሃምሳ ፐርሰንት (እኩል መጠን) እራስህ ቀላቅል (ደባልቅ) እና የሚ ሰጥህን ቀለም የደባለቅከውን / የቀላቀልከውን

ቀልም / ውጤት ደግሞ ከዚህ በላይ ያለውን የሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች ዙር ክብ ሥዕል በደንብ ተመልክተህ ሥዕሉን አሥመላችሁ ሥሩ፡፡

3. <u>ሶስተኛ ደረጃ ቀለሞች</u>

አንድ መስራት ቀለም እና አንድ ሁለተኛ ደረጃ ቀለምን በተራ በተራ እኩል በሆነ መጠን ስነቀላቅላቸው / ደባለቃቸው ሶስተኛ ደረጃ ቀለሞችን ይመሰርታሉ፡፡

ስድስት ሦሥተኛ ቀላማት አሉ፡፡

እነርሱም፡-

1. ቀይ - ብርቱካናማ

2.ቀይ - ወይነ ጠጅ / ቫዮሌት

3. ቢጫ - -ብርቱካናማ

4. ቢጫ - - አረንጓዴ

5. ሰማያዊ - ወይን ጠጅ /ቫዮሌት

6. ሰማያዊ - አረንጓዴ ናቸው፡፡

ሥዕል 14 የሶስተኛ ደረጃ ቀለሞችን ሳይክል /ቻርት የሚያሳይ ሥዕል

በመቀላቀል / በመደባለቅ የተገኙ የሶስተኛ ደረጃ ቀለሞች ከዚህ በታች ይገኛል

እነርሱም :-

- ቀይ + ወየነ ጠጅ / ቫዮሌት = ቀይ - ወየነ ጠጅ /ቫዮሌት
- ቀይ + ብርቱካናማ = ቀይ - ብርቱካናማ
- ቢጫ + ብርቱካናማ = ቢጫ - ብርቱካናማ
- ቢጫ + አረንጓዴ = ቢጫ - ቢጫ - አረንጓዴ
- ሰማያዊ + ወየነ ጠጅ / ቫዮሌት = ሰማያዊ - ወየነ ጠጅ / ቫዮሌት
- ሰማያዊ + አረንጓዴ = ሰማያዊ - አረንጓዴ

ል ም ም ድ 5

ከዚህ በላይ እነደተማ ርከው አንድ አንደኛ እና አንድ ሁለተኛ ደረጃ ቀለሞች በተራ በተራ መ ጠ ናቸውን በማ በላለጥ ቀላቅላቸው / ደባልቃቸው ፡፡ ከቀላቀልካቸው / ከደባለቀከቸው በኋላ የቅልቅሉን / የድብልቁን ውጤት ተመልከት ፣ ከዚህ በላይ ያለውን የሶስተኛ ደረጃ ቀለሞችን ዙር ክብ በደንብ ተመልከተህ በማስመሰል ስራ/ሪ ፡፡

5 ቦታ

ልም ም ድ : 6

እርሳስህን በእጅህ ይዘህ ወረቀት ላይ በማስቀመጥ ካስቀመጣቹበት በመነሳት በእርሳስህ/ሽ ሥዕል አንሳ/ሺ ሥዕሉን ካስመሰልክ በኃላ የሥዕሉን ቦታ በእጅህ/ሽ በእርሳስህ አጥቁር/ሪ፡፡

በስነ ጥበብ ክፍሎች ቦታ ውስጥ አንዱ ሆኖ በተሰሩት ነገሮች መ ካከል ያለው እርቀት ወይም በአንድ ነገር የተያዘ ቦታ ማ ለት ነው፡፡

የአንድ ነገር ቦታ ጥልቀት ያለው ርቀት እና ጥልቀት የሌለው ርቀት ሆኖ ሊታይ ይችላል፡፡ እንዲሁም በቅርፅ ዙሪያ (ክብ) ስፋት እና በፎርም መ ካከል ያለው ነው ፡፡

6. የጥራት ሁኔታ ለስላሳነት እና ሻካራነት

ው ይይት ፡3

1. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ነገሮችን በልስለሴያቸው እና በጥንካሪያቸው / በሻ ካራነታቸው በመለየት በቡድን በቡድን ሆናችሁ ተወያዩ ::

በአይን የሚታያቸውን እና በእጅ የምትነካካቸውን እና የምትዳስሳቸውን ነገሮች በተፈጥሮ ባህራያቸው ጥንካሬ ፣ ልስላሴ እና ሻካራነት አላቸው ፡፡

በአይን ያየናቸውን ነገሮች ባህሪ አውቀን መስመሮችን በመጠቀም በሥዕል መተካት እንችላለን፡፡ አንድ በማስመሰል የተሰራን ነገር በተፈጥሮ ካለው ባህር አዛምደን መለየት አለብን ፡፡ ይህ ካሆነ በስተቀር

በሚመለከተው ሰው በጣም ግለፅ አይሆንም ፡፡ በአጭሩ የጥራት ሁኔታ ማለት የነገሮች ጥንካሬ እና ልስላሴ ማለት ነው፡፡

ሀ. የጥራት ሁኔታ በልስላሴ እና በሻካራነት መገኘት

የጥራት ሁኔታ ፡ ልስላሴነት እና ሻካራነትን በሁለት መልክ መለየት እንችላለን፡፡

እነርሱም ፡- 1 የጥራት ሁኔታ ፡ ልስላሴነት እና ሻካራነት መለየት ፡፡ እነዚህ የጥራት ሁኔታ ልስላሳነት እና ሻካራነት በነገሮች አካል በዝርግ ነገሮች / የተስተካከሉ ነገሮችን በአይናችን ብቻ አይተን **የምንለያቸው ናቸው ። ይህም መስመር ፣ ቫሊዮ፣ ቅርፅ ፣ ቀለም እና የመሳሰሉትን በማየት።**

ለምሳሌ፡- ከዚህ በታች ያለውን ሥዕል ተመልከት

ሥዕል.15 በዝርግ ነገር (አካል) ላይ ያሉ የጥራት ሁኔታ ለስላሰነት እና ሻካራነትን የሚያሳይ ሥዕል

2. የጥራት ሁኔታ፡ ለስላሳነት እና ሻካራነት። **የጥራት ሁኔታ በለስላሰነት እና በሻካራነት በአይን አይቶ በእጅ ዳስሶ ነካክተን መለየት የሚንችል ናቸው። ይህም በሚቆረቁሩ እና በሚሻክሩ ነገሮች አካል ላይ የሚታዩ ማለት ነው።**

ለምሳሌ ፡- ድንጋይ ፣ ጥጥ ፣ እንጨት እና እነዚህን የመሳሰሉት ላይ የሚታዩ ናቸው። እንዲሁም በእጃችን ነካክተን እና ዳስሰን የምንለያቸው ናቸው።

ሥዕል.16 በእንጨት ግንድ ቅርፊት ላይ የጥራት ሁኔታ ለስላሳነት እና ሻካራነትን የሚያሳይ ሥዕል.

ልምምድ 7

ከዚህ በታች የሚገኙትን መስመሮች የጥራት ሁኔታ ልስላሴነት እና ሻካራነት የሚ ቆረቁር አካል ያላቸው ነገሮች ለመስራት የሚረዱ ናቸው ። ስለሆነ ከዚህ በታች ያሉትን የመስመር አይነቶች ስዕል በአንድ አንድ በትኩረት አይተህ እና ለይተህ ስራቸው።

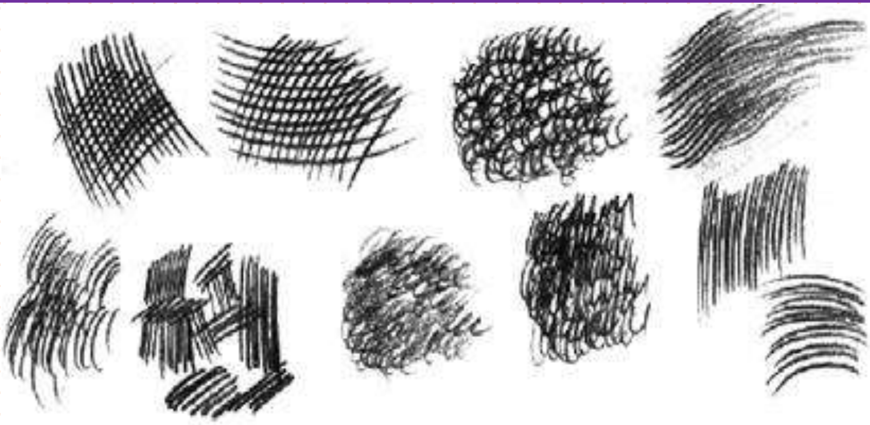

7. የቫሊዩ ስኬ ል

ውይይት : 4

በድምዝምዝና በጭለማ መካከል ያለውን ልዩነት ከሚከተለው ስዕል በመመልከት ለዩ፡፡

ቫሊዮ ማለት የሥነ - ጥበብ ሙ ያ ሥራ ወይም በሚ ሰራ ንድፍ ውስጥ የአነድ ነገርን ብርሃናማ እና ጨለማነት ማሳየት ነው። ቫሊዮ ስኬል ማለት ግን ንጣትን እና ጥቁረትን በተገቢው ሁኔታ መጠቀም ማለት ነው ። እንዲሁም በቀለም ቅብ ሙያ ውስጥ እየነጣ ወይም እየጠቆረ የሚሄድ ቀለሞችን የሚያሳይ ነው።

እየጨለመ /እየጠቆረ/ ወደ ንጣት / ብርሃናማነት/ ከሄደ ቢጫ ወደ ንጣት ደረጃ በደረጃ ይሄዳል። ሃይለኛ ብርሃን አንድ ነገር ላይ ሲያርፍ በተቃራኒው ሃይለኛ ጥላ ይፈጥራል። ብርሃን መካከለኛ ሲሆን ደግሞ ጥላውም መካከለኛ ይሆናል ። የአንድን ነገር ሥዕል ከመሳላችሁ (ከመስራታችሁ/ በፊት በቅድሚያ ቫሊዮ ስኬልን ለይተህ/ሽ መለማመድ አለብህ/ሽ።

ልም ም ድ 8

ይህን ልምምድ ቅደም ተከተሉን ጠብቀህ/ሽ ስራ/ሪ ።

በቅድሚያ አንድ ሬክታንገል / አራት ማዕዘን/ በአግድም አዘጋጁ ። ከዚያም ዘጠኝ እኩል በሆነ ቦታ ከፋፍሉ። በመቀጠል በመጀመሪያው አራት ማዕዘን ውስጥ አንደኛ ደረጃ ጥቁር ስትቀባ መስመሮቹን በማጠጋጋት በወፍራሙ አጥቁር/ደመቅ አድርጉ። ቀጥሎ ያለውን ደግሞ ትንሽ ጥቁረቱን በማሳሳት ቀቡ።በዚሁ መሰረት እስከ ስምነተኛ ደረጃ ያሉትን እየቀነሳችሁ ከቀባህ በኋላ የመጨረሻውን ንፁህ ነጭ ትተዋላችሁ።

ከጥቁር (ጥላ/ጨለማ) ወደ ነጭነት (ብርሃንነት)

ከነጭ(ብርሃን) ወደ ጥቁርነት (ጨለማነት)

ሥ ዕል .17 ዘጠኙን ቫሊዮ ስኬል የሚያሳይ ሥ ዕል

ልምምድ፡ 9

የስምንት ቁጥር ልምምድ ቅደም ተከተል ጠብቀህ/ሽ ከዚህ በታች ያለውን ሥዕል ጥላ እና ብርሃኑን በመጠበቅ አስመስላችሁ ስሩ፡፡

1.2. የሙዚቃ አለባውያን

የግንዛቤ ጥያቄ

የሚናዳሚጠው በውስጡ ያለው ዋናው ሀሳብ ምንድ ነው? ተወያዩበትና ለክፍል ተማሪዎች ግለፁ::

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት:

ከዚህም ትምህርት ርዕስ በኋላ :

- ስለሙዚቃ ክፍሎች/አካላት ይገልፃለ፡፡
- □ሙ□ቃ ክፍሎችን አይነቶችን ይዘረዝራሉ::
- በመንከላቸው ያለውን ግንኙነት ይገልፃሉ::

ተፅባር 5

1. በሙዚቃ ውስጥ ባሉት ክፍሎች ላይ በመወያየት ለክፍል ግለፁ::

መዚቃ የዜማ ክንዋኔ ሆኖ በንግግር እንደሚንጋባባ ሁሉ በማዳመጥ ዉስጥ ወደራስ በመዉሰድ እና መልስ ከመስጠት ጋር ይመሳሰላል፡፡ አንድ ምግብ ለማጣፈጥ የተለያዩ ቅመሞችን እንደሚንተጠቀመዉ ሁሉ ሙዚቃንም ጥሩ ጣእም ዕንዲኖረዉ የተለያዩ የሙዚቃ ክፍልፋዮችን በመጠቀም ማጣፈጥ ይቻላል፡፡ እነዚህም ክፍሎች፡-□□□

- ምት
- □ማ
- የድምፅ ቅንጅት / ሀርመኒ/
- □ሙዚቃው ፍጥነት /ቴም□/
- ድምፅ/ፒች/
- የድምፅ ከፍታእና □ቅታ/ዳይናሚ□ስ /
- □ረም እና □ተለ□ዩ ግንባታ- ችን በዉስ□· የያዘነው፡፡

ሀ. ምት

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚገባ □መማር ብቃት:

ከዚህም ትምህርት ርዕስ በኋላ :

- ምት ምን □እን□ሆነ ጁቶልነሉ፡፡
- □ምት አይነቶችን ጁለ□ሉ ፡፡
- □ተለ□ዩ ምቶችን ይጫወታሉ ፡፡

የመነሻ ጥያቄ /የግንዛቤ ጥያቄዎች/

ሀ. ምት በሙዚቃ ውስጥ ምንን የወክላል?

ለ. በሙዚቃ ውስጥ የምት ጥቅም ምንድን ነው?

ሐ. የምት ይዘቶች ምንድን ናቸው?

ምት በድርጊት ወይም በሰዓት እንቅስቃሴ □ሚ□ረፅ ሲሆን □ሙ□ቃን ሀሳብ ለመፅልን በኖታ እና በረፍት ኖታ- ች በተለ□□ □ፅ□ ቆጁታ- ች ዉስዓ

በትፅፅሞሽ □ሚከናወን ነው ። ኖታ- ች እና እረፎቶች በቅትም ተከተል በመመላለስ /በመምጣት/ □ተለ□ዪ ምቶች እንዲሰማ □□ርፉል። በተፊ ማሪ የሙዚቃ ምት ኖታ- ች በምንያህል ቆጁታ እና ጥንካሬ አን□ሚ□ ዉቱ □ሳ□ል ። ምት ከሙዚቃ ክፍሎች ውስጥ ትልቁ ነው። ይህ ማለት ከሌሎች የሙዚቃ ክፍሎች ፉር ለማስተሳሰር ትልቅ ሚና አለው። ምት የተለያዩ ይዘቶች አሉት። **እነርሱም:-**

1. ፅ□ን የሚያሳይ ምልክት:

ፅ□ን የሚያሳይ ምልክት የኖታ- ችን ምልክት መጥኖ የሚያሳይ ምልክት ነው። አሱም የሙዚቃ ሰንጠረዥ/ እስታአ ወጁም ምቱ በቅትሚ□ የሚፃፍበት ሆኖ የምቱ ብዛት እና አይነት በአንድ መስመር ውስጥ መኖሩን የሚያሳይ ነው። እነርሱም በሁለት ቁጥሮች ተወክለው ከላይ እና ከታች

($^{a}{}_{b}$) በመሆን ይፃፋል። የላኛው ፊደል በአንድ መስመር ውስጥ ያሉትን የኖታ- ች ብዛት ያመለክታል። □ታችኛዉ ኝ□ል □ፅሞ በ□ መስመር ውስጥ ያሉትን የኖታ አይነቶችን ያመለክታል ። ፅ□ን የሚያሳይ ምልክት በብዛት የሚታወቀዉ:- $^{2}{}_{4}$, $^{3}{}_{4}$, $^{4}{}_{4}$, $^{6}{}_{8}$, $^{2}{}_{2}$ □እና የመሳሰሉት ናቸው ።

ከዚህ በታች ያሉትን □ሙ□ቃ ሰንጠረዥ መመልከት እንደሚቻለው $^{2}{}_{4}$, $^{3}{}_{4}$, $^{4}{}_{4}$ እና $^{6}{}_{8}$ ፅ□ን የሚያሳይ ምልክት እንደሆነ □እናያለን ።

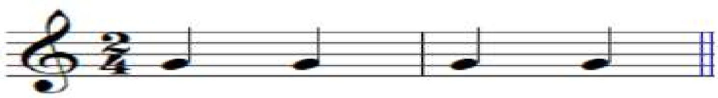

1.

2.

3.

እነሱም ሁለት የንኡስ ኖታ- ች በአንድ መስመር ውስጥ መኖራቸው ወይም ዋጋቸው ሲተምን ሁለት ንኡስ ኖታ- ች አኩል ሆኖ በአንድ መስመር ውስጥ መጫወቱን ያሳያል ::

2. ሜትር

ሜትር በሙዚቃ ውስጥ ስንት ምቶች በተወሰኑ ጊዜአት ውስጥ አንደ ሚከናውን የሚያሳይ ነው ::

ተፅባር 6

1. ምት ምን እን□ሆነ አጁታችሁ ለ□አል ተማሪ- ች ግልፁ ::
2. ምት ምን ምን በውስጡ አንዳለ ለይዩና ፃፉ::
3. ሌሎች የምት ይዘቶችን በአከባቢ ካሉ መፅሀፍት ቤት ወይም ኢንተርኔትን በመጠቀም በመለየት ለክፍል ተማሪዎች ግልፁ ::

ለ. □ሙ□ቃ ትምን ከፍታ እና ዝቅታ (ዳይናሚክስ)

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የመማር ብቃት:

ከዚህም ትምህርት ርዕስ በኋላ :-

- ስለዳይናሚክስ ለይተው ይገልፃሉ::
- ስለ □ጁናሚክሰ ምልክቶችና መስመሮችን በመለየት ያሳያሉ::
- የዳይናሚክስን ጥቅም ይገልፃሉ::

የግንዛቤ ጥያቄ

ሀ. □ሙ□ቃ ትምን ከፍታና ዝቅታ በምን ትለያላችሁ?

ለ. የሙዚቃ ድምፅ ከፍታና ዝቅታ ወይም የድምፅ ትልቅነትና ትንሽነት ምንድነው?

- ዳይናሚክስ የድምፅ ከፈታና ዝቅታ ወይም የድምፅ ትልቅነትና ትንሽነት የሚያሳይ ነው:: ዳይናሚክስ በትምን መ□□ር ላዩ በመመስረት በሁለት ይከፈላሉ ::

እነርሱም : ቋሚ ዳይናሚክስ እና ተለዋዋጭ ዳይናሚክስ ይባላሉ ::

1. ቋሚ ዳይናሚክስ

ቋሚ ዳይናሚክስ ውስን ድምፅ ወይም ተመሳሳይ ድምፅ ሆኖ ሙዚቃ አንድንጫወት የሚረዳን ነው::

ለምሳሌ:- ድምፅን ከፍ አና ዝቅ ሳይደረግ እንደጀመረነው የሚንጫወተው ነው:: ዳይናሚክስን ብ□ ጊዜ ስንፅፍ ምልክቶችና ሰንጠረዦችን እስተፍን/ እንጠቀማለን::

ምል□ት	ቃል	ትርጉም
PP	**ፒያኖ ሲሞ**	**በጣ ም ለስለስ ያለ ድምፅ አና ትንሽ ድምፅ**
P	**ፒያኖ**	ለስለስ ያለና ትንሽ ድምፅ
Mp	ሜዞ ፒያኖ	መከከለኛ የሆነ ድምፅ አና ለስለሳ / ትንሽ ድምፅ
Mf	ሜዞ □ርቴ	ከፍ ያለ መከከለኛ ድምፅ ወይም ትልቅ ትምን
F	**ፎርቴ**	ከፍ ያለ ድምፅ ትልቅ /ድምፅ
Ff	**ፎርቴ ሲሞ**	በጣም ከፍ ያለ ድምፅ / ትልቅ ድምፅ

2. ተለዋዋጭ ዳይናሚክስ

ተለዣዥ□ ዳይናሚ□ስ □ሙ□ቃ ትምን በተመሳሳጁ ላጁ □ልነበረ ሆኖ ቀስ በቀስ በፍጥነት ወይም እን□ ድንገት በመጨመርና በመቀነሰ መሔዱን የሚያሳይ ነው::

ለምሳል

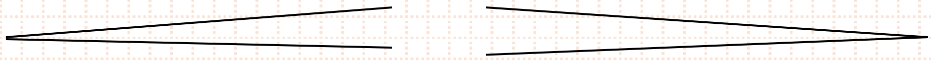

ቀስ በቀስ አያደገ/ጨመረ የሚሐሄድ የድምፅ ምልክትን □ሚ□ሳጁ

ቀስ በቀስ አየቀነሰ መሐሄዱን የሚያሳይ የድምፅ ምልክት

ተፅባር 7

❖ ከ□ህ በታች ከሚታዩት ዜማ- ች መካከል የትኛው ኖታ ከሁሉም ከፍተኛ ትምን □ሰማል?

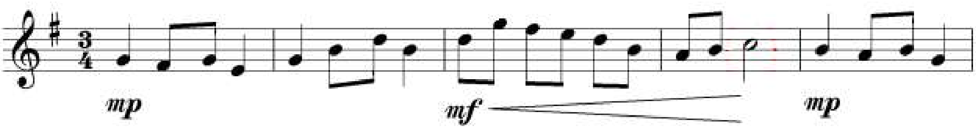

□ሚናደምጠው ሙዚቃ በከፍተኛ ትምን እና በ□ቅተኛ ትምን ተ□ፉፀቶ ሲቀርብ የሚሰማን ስሜት የተለያየ ነው:: **ለምሳሌ**:- ሙዚቃ ዳይናሚክስ በውስጡ መኖሩ ከአንቅልፍ ውስጥ አንደ መንቃት ለመተኛትም ሆነ □ ዝዋዜን ለማድነቅ ይረዳናል:: በተጨማሪ ዳይናሚክስ ሙዚቃን ለመጫወት እን□:-

- ዓሩ ዜማ በጆሮአችን እን□ሰማ □□ርፉል::
- ሰዎች ለሙዚቃ ትኩረት እንዲሰጡ □□ርፉል::

ሐ. □ሙ□ቃ ሂደት ፍጥነት /ቴም□/

ቢ□ንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚቀባው የመማር ብቃት:

ተማሪ- ች ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ:

- ቴምፓን (የሙዝቃ በፍጥነት መሄት) ምን አንደሆነ ጁቶልነሉ::
- □ቴምፓን ምሳሌን ይዘረዝራሉ::
- በተለ□□ □ሙ□ቃ ፍጥነት ውዝዋዜን ያሳያሉ::

ቴም□ □ሙ□ቃ ፍጥነትን ወይም የምት ብዛትን በተወሰነ ጊዜ ውስጥ መፈፀሙን የሚያሳይ ነው::

ለምሳሌ:-

- የአለግሮን ሙዚቃ በፍጥነት መጫወቱን የሚገልፅ ሲሆን
- አዳንቴ- መካካለኛ የሙዚቃ ፍጥነት ነው፡፡
- አዳጆን (ሌንቶ) ደግሞ በቀስታ □ሚጨወቱት የሙዚቃ አይነት ነው::

ተፅባር 8

የሙዚቃ የፍጥነት ሂደት/ቴምፖ ምን እንደሆነ አንድ ሙዚቃ ወይም መዝሙር እንደ ምሳሌ በመውሰድ አሳይ፡፡

መ. □ማ

ቢ□ንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባው የመማር ብቃት

ተማሪ- ች ከዚህ ትምህርት ርክስ በኋላ:-

- ዜማ ምን አደሆነ ይናገራሉ::

- ዜማ በፒችና በቆይተ ጊ□ ጋር ያለውን ግንኙነት በመለየት አስረዱ::
- የዳይናሚክስን ህግ በመጠበቅ አንድ መዝሙር (ዘፈን) በመምረጥ ግለፁ::

የግንዛቤ ጥያቄ

1. ዜማ ምንድነው?
2. ሙ□ቃ በምን ይቀናበራል? ገለነውን በምሳሌ አሳይ/ጂ?
3. የተቀናበረ ሙዚቃ ምን ይባላል?

ዜማ በድምፅ ፍሰት በምት የሚገለፅ ሆኖ፤በምናዳምጥበት ቴ□ ለ□ሮ የሚስማማ ነው::

ዜማ በድምፅ ስብስቦች የሚፈጠር ነው:: ይህም መሰረተዊ ሁለት ክፍሎች አሉት:: **እነርሱም:-**

ፒች :- በሙ□ቃ ትምን □አሎች የሚፈ□ሩ ናቸው::

ፒች በተለ□ዪ □ሙ□ቃ መሳሪ□ ች ሲንጫወት የሚፈጠሩ ናቸዉ::

ቆዷታ:- እያንዱ ፒች በ□ማ ዉስዓ □ለዉ ቆዷታ ሲሰማ □ተለ□ዪ □ቷ□ ቆዷታ አንዳለው ሆኖ አንዲሁም ሙሉ ኖታ፣ ግማሽ ኖታ፣ ንዑስ ኖታ እና በሌሎችም ይከፈላሉ:: ለምሳሌ ሙሉ ኖታ አራት ሰኮንድ የምት ቆይታ ጊዜ ያለው ሲሆን ሩብ ኖታ የአንድ ሰኮንድ የምት ጊዜ ቆይታ በቻ አለው፡፡

☞ **ምሳሌ 1:** ከ□ህ በታች ያለውን ዜማ በማያት ዘምሩ::

ተፅባር 9

አንድን □ማ በእስታፍ ላይ በማዘጋጀት ለክፍል ግለፁ።

ሠ. □ትምን ስብስብ (ሀርመኒ)

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባው የመማር ብቃት

ተማሪ- ች ከዝህ ትምህርት ርክስ በኋላ:-

- ሀርመኒ ምን አንደ ሆነ ጹቴልነሉ።
- በሙ□ቃ እስታአ ላጹ የተፃፈውን ዜማ□ማሉ።
- □ሙ□ቃን እስታአ በመሳል ኖታ- ችን ይገነባሉ።

የግንዛቤ ጥያቄ

- ***ሀርመኒ ምንድነው?***

□ተለ□ዩ □ሙ□ቃ ትምዖች ተቀናብረው ሲሰሩ ሀርመኒን ይፈጥናሉ።
ለምሳሌ:- □ሙ□ቃ ትምን/ኖታ ስብስቦች በአንድ ላይ ሲጫወቱ ሀርመኒ ጹባላሉ። ከባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች Doo(C) የሚል የዋሽንት ድምፅ፣ Mii(E) የሚል የክራር ድምፅና Sool(G) የሚል የማስንቆ ድምፅ ተቀናጅተው በአንድ ጊዜ ሲሰሙ የድምፆች ስብስብ (ሀርመኒ) ይፈጥራሉ፡፡ ስለዚህ ሀርመኒ ሁለትና ከዚያ በላይ የሆነ ኖታዎች/ድምፆች አንድ ላይ በተመሳሳይ ጊዜ ሲሰሙ የሚፈጠር ነው፡፡

ስዕል 18፡ የሀርመኒ ቅንብርን የሚያሳይ ስዕል

ተፅባር 10

ከዚህ በላይ በተሰጠው ምሳሌ መሰረት በማትረፅ በሙዚቃ አስታአ ላጼ □□ሌአ እና ኤአ □ሌአ በመነአ ሀርመኒን ፈጥራችሁ ለ□አላችሁ ፅለና፡፡

ረ. □ርም

አንድ ሙዚቃ የሚቀናጅበት የቅንጅቱ ሂደት የምታይበት ፎርም ይባላል ፡፡

አንድ ሙዚቃ ሲፃፍ ዜማ፡ ሀርመኒና ምቱ የራሱ የሆነ □ርም ኖሮት የተወሰነ መመሪያ ሊኖረው ይገባል፡፡ የአንድን ሙዚቃ □ርም □ሚወስኑት □ኛልኛጼ (ባሪ) ጼባላል (/)

ተፅባር 11

□ርም በሙ□ቃ ዉስዓ □ለውን ጥቅም ለይተህ/ሽ አብራራ/ሪ?

1. 3. የውዝዋዜ አለባውያን (ክፍሎች

ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት፡

ተማሪ- ች ከዚህ ትምህርት ርክስ በኋላ፡-

- የውዝዋዜ ምንነትና አይነቶች ለይተው ጼ□ረ□ሉ፡፡
- □ህብረተሰቡን ባሕል በዉ□ዋዜ መግለፅ እንደሚቻል ያስረዳሉ፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

1.ሙዚቃን ስናዳምጥ ምን አይነት እንቅስቃሴ እናደርጋለን?

2. ከሙዚቃ ጋራ የሚና□ርቶው እንቅስቃሴ ምን ይባላል?

ው□ዥ□ □ዓበብ አካል ሆኖ ሃሳቦች፣ ስሜትና ልምዶቻችንን በእቅስቃሴ ተ□ቅመን የሚንገልፀው ነው ። ይህ ውዝዋዜ ከዚህ በታች የሚቶኙትን ክፍሎች አሉት።

እነዚህ □ው□ዥዜ ክፍሎች እርስ በእርስ □ተሳሰሩ እና አንዱን ከአንዱ ላይ ለይቶ መስራት የማይቻል ነው።

እነርሱም :-

- አካል
- እንቅስቃሴ
- ቦታ
- ቲ□ና
- ጉልበት (ሃይል)

1.3.1. አካል

□ሙ□ቃ እንቅስቃሴ ምት ተከትለን አካላችንን በተለያየ መልኩ እንቅስቃሴ ሲና□ርፅ ው□ዥ□ ጿባላል።

አንድ ተወዛዋዥ ው□ዥ□ ሲ□□ርፅ (ስታ□ርፅ) መላ አካሉን ወጁም በፅማሽ አካል ላይ ትኩረት ሊያደርግ ይችላል (ትችላለች)።

1.3.2. እንቅስቃሴ

ማንኛውም ተወ□ዥዬ በው□ዥ□ ውስዓ □ሚ□□ርቶው እንቅስቃሴ ው□ዥ□ ጿባላል። □ው□ዥ□ እንቅስቃሴ ከጥቃቅን እንቅስቃሴ አንዱ ፊት፣ ራስ

ወጁም አጅ በማወ□ወ□ ሲሆን በሰውነታችን የተለያዩ ክፍሎች ተሳትፎ ይፈፀማል፡፡

1.3.3. ቦታ

ቦታ ማለት ውዝዋዜ የሚከነወንበት ስፍራ ማለት ነው::

አሱም:- □ረ□፣ አቅ□□ ፣አቋራጭ መንገድና እንቅስቃሴዉ □ሚጠይቀውን ስፋት በውስጡ ይይዛል::

1.3.4. ቴ□

በዉ□ዥ□ ዉስዓ □ሚ□ረቶዉ እንቅስቃሴ በመቆጣጠርና በማቀናጀት ውስጥ ካለው ከጊዜ ጋራ ያለውን ግንኙነት የላቀ ነው::

ቴ□ በእንቅስቃሴ ውስጥ ያለውን ድርሻ ከዚህ በታች እንመልከት::

ሀ. ቴ□ □ዉ□ዥ□ ርዝመት በደቂቃና ተለክቶ ስከናውን የቆይተ ጊዜን እንጠቀማለን::

ለ. □ቴ□ ግንኙነት: ተወዛዋዦች ከተሰጠው ጊዜ ጋር ያላቸው ግንኙነት ከፊት፣ከኂላ፣አንድ ላይ እና ፍጥነትን ያሳያል::

1.3.5. ጉልበት (ሀጁል)

አንድ ተወዛዋዥ በተሰ□ዉ ቴዜና ቦታ ዉስዓ ለመቀሳቀስ ጉልበት □ስ□ልቶዥል::   ተወ□ዥ□ - ች እንዴት እየተንቀሳቀሱ እንደሆነ፣ ቀላልና ነፃነት □ለዉ እንቅስቃሴ በጉልበት የተሞላ /በሀጁል/ □ ዉታን የሚ□ሳጁ ወጁም ዓላቻን □ሚያሳይ ይሆናል:: በአጠቃላይ አንድ ተወዛዋዥ በዉስ□ ያለውን ስሜት ወደ ፊት አውጥቶ ለማሳየት ጉልበት ወሳኝ ነው ::

ተፅባር 12

1. የውዝዋዜ ክፍሎች በስንት ይመደባሉ? □ር□ሩ::
2. በአከባቢያችሁ ካሉት ዉ□ዥ□- ች አንዱን ውሰዱና በደንብ በመለማመድ በቡድን ክፍል ውስጥ አሳዩ::

1.4. የትያትር ስክርፕት ተዉኔት

ቢ□ነስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባው የመማር ብቃት

ከዚህ ትምህርት ርዕስ ተማሪዎች

- የትያትር ስክርፕት ተዉኔት እና በትያትር ውስጥ ያላቸውን ሚና ይገልፃሉ፡፡
- የመቼት ምንነት ይገልፃሉ ፡፡
- የሴራ ተዉኔት ለይቶ ያውቃሉ፡፡
- በትያትር ተውኔት ስክርፕት ውስጥ መልዕክት ምን አይነት ሚና እንደላው ይገልፃሉ፡፡
- አጭር ምስለ ድምፅ (ቪዲዮ) ያዘጋጃሉ፡፡

ተግባር፡ 13

1. የትያትር ስክርፕት ምንድነዉ? ከጓደኞቻቸሁ ጋር ተወያዩበት፡፡
2. የትያትር ስክርፕት ተዉኔት ዘርዝር፡፡

የቴአትር ስክርፕት ማለት በንግግር መልክ የሚፃፈው ለድራማ የሚሆን ፁሁፍ ስሆን፤ ገፀ -ባህሪያት እያነበቡ የሚተውኑ የመድረክ ሁኔታን የሚናገር እና ተዋናዮችንና አዘጋጆችን አቅጣጫ የሚያሳይ ነው፡፡ በሌላ መንገድ ደግሞ የትያትር ስክርፕት፤ የስነ- ፁሁፍ አዘገጃጀት ሆኖ ለመድረክ ትወና የተዘጋጀ ታሪክን የሚይዝ ነው፡፡ ይህ ፁሁፍ የፀሃፊው የፈጠራ ስራ ውጤት ነው፡፡

ይህንን ፁሁፍ የሚፈጥር ፀሃፊ የትያትር ፁሁፍ ፀሃፊ ተብሎ ይታወቃል፡፡ የትያትር ፁሁፍ የገፀ- ባህሪያት ንግግር ፣ የገፀ-ባህሪው የግል ንግግር ፣ የመድረክ ላይ ሁኔታ አገላለፅ፣ የገፀ - ባህሪያት፣ ሁኔታ የመድረክ ትወና አገላለፅ፣ መድረክ ላይ መስራት ያለባት እና የሌለበት

ድርግት (በመጋራጃ ጆርባ የሚደረገው ድርግት) እና የመሳሰሉትን ያካትታል።

በትያትር ፁሁፍ ውስጥ ያለው ታሪክ ገብር እና ትዕይንት ተብሎ በሁለት ተከፍሎ ይፃፋል ። አንድ ገብር በተለያዩ ትዕይንቶች ልከፋፈል ይችላል ። የትያትር ፁሁፍ መድረክ ላይ ከሚሰራው ትያትር ጋር ተነፃፅሮ ሲታይ ትንሽ ነው። ምክንያቱም የገፀ - ባህሪያት ንግግር የመድረክ አቅጣጫ አገላለፅ እና ሌሎች አዘጋጆች እና ዲዛይነሮች እንደ መነሻ የሚጠቀሙ ብቻ የሚይዝ ስለሆነ ነው።

ትያትር ታሪክን ለመተረክ የተለያዩ ዘዴዎች እና አቀነጃጀቶችን የሚጠቀም ሲሆን ታሪክ በደምብ ግልፅ እንዲሆን እና በሚያምር መልኩ ለማቅረብ የትያትር ፁሁፍን ለመስራት የሚያስፈልጉን አላባዊያን/ተዋኒያን ይኖራሉ።

አንድን መኖሪያ ቤት ለመገንባት የሚያስፈልጉን ቁሳቁሶች እንዳሉ ሁሉ፤ አንድን የቴአትር ፁሁፍም ለመፃፍ የሚያስፈልጉ ነገሮች አሉ ማለት ነው። ይሄ ማለት ቤትን ለመገንባት እንጨት፣ግድግዳ፣ ሳር፣ ጭቃ፣ቆርቆሮ፣ድንጋይ፣ ምስማር፣እናየመሳሰሉት እንደመያስፈልጉን አንድን የትያትር ፅሁፍ ለመፃፍ ወሳኝ የሆኑ ነገሮች አሉ ማለት ነው። ይህ ማለት የትያትር ፅሁፍ አለባዊያን ማወቅ ብቻ በቂ ነው ማለት አይደለም። የትያትር እና ድራማ ፅሁፍ ታሪኩን የሚዘጋጅበት ሁኔታ እና የአፈጣጠሩ ሁኔታ ማወቅ ወሳኝ ነገር ነው።

ለትያትር ፅሁፍ የሚዘጋጅ ታሪክ በሚያሚር እና ሙሉ በሆነ ሁኔታ እንዲሁም የሰውን አፅምሮ በሚስብ መልኩ ተደርጎ መዘጋጀት አለበት። ስለዝህ የትያትር ፁሁፍ መሠረታዊ አላባዊያን የሚባሉት እነ፡-

- ገፀ - ባህሪያት
- መልዕክት
- ሴራ
- መቼት
- ቃለ - ተውኔት እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡

የትያትር ፅሁፍ አለባዊያን ተብለዉ ከላይ የተዘረዘሩትን አንድ በአንድ እንያቸው ፡፡

*ሀ. **ገፀ - ባህሪያት***

ገፀ - ባህሪ ማለት ታሪኩ የሚዘጋጅላቸው የታሪኩ ተካፋዮች ናቸው፡፡ ይሄ ገፀ- ባህሪ ሰው እና ሌላ ፍጥረትም ሊሆን ይችላል፡፡

ገፀ - ባህሪያት ፀሃፊው የተዘጋጀላችሁን ታሪክ መሰረት አድርጎ ታርኩን ከተካፈሉ በኋላ ሆኖ በመገኘት ታሪኩን ይጫወቱታል ፡፡ ገፀ - ባህሪያት ታሪኩን የሚሸከሙ ወይም ታሪኩን ሆኖ የሚሄዱ ናቸው ፡፡ ባጠቃላይ ገፀ - ባህሪያት የትያትሩን ታሪክ በሙሉ የሚካፈሉና ታሪኩን ወደ ፊት የሚያስኬዱ ናቸው፡፡

በአለም ላይ የሚኖሩ ሰዎች ሆኖ ፀሃፊው በፈጠራ ችሎታው መልሶ ቀልሶ የሚፈጠጥራቸው ነው፡፡ የትያትር ታሪኩም እውን የሚሆነው ፀሃፊው በፈጠራቸው ገፀ - ባህሪያት ይሆናል፡፡ በአጠቀላይ ገፀ - ባህሪያት መድረክ ላይ በአካል የሚታዩ እና የጽሁፉን ታሪክ የሚኖሩ ሰዎች ናቸው፡፡

ገፀ - ባህሪያት በዚህ አለም ላይ የሚኖሩ ሰዎች ሆኖ ፀሃፊው በአዕምሮው ፈጠራ ችሎታ የሚፈጥራቸው ሰዎች ናቸው ፡፡ በትያትር ፅሁፍ ውስጥ ያለው ታሪክም የሚገልፅ እና እውን የሚሆን ፀሃፊው በፈጠራቸው ገፀ -

ባህሪያት ነው። በአለም ላይ ያሉትን ሰዎች ወክሎ በአካል ቀርቦ የፁሁፉን ታሪክ ተካፍሎ ነብስ ዘርተውበት በተግባር አሳይቶ ተመልካችን የሚያሳምኑ ናቸው።

ፀሃፊው የገፀ - ባህሪያትን ማንነትና ሁኔታ በደምብ ካገናዘበ በኃላ መፃፍ አለበት ።

ለምሳሌ :-

- በአካለዊ አቀማመጣቸው
- በአስተሳሰባቸው
- በምኞታቸው /በስሜታቸው/
- በሃይማኖታቸው
- በአመለካከታቸው
- በንብረታቸው
- በሚያራምዱት የፖለቲካ ሀሳብ
- በስራቸው
- በዕድሜያቸው
- በሃሳባቸው እና በትምህርት ደረጃቸው
- በአመላቸው እና ሌሎችን አስገንዝቦ ማወቅ አለበት።

አንድ የትያትር ፅሁፍ ፀሃፊ የገፀ - ባህሪያትን አይነቶች :- ወጥ ገፀ-ባህሪያት፣ አስተንጓ ገፀ - ባህሪያትን፣ ቋሚ ገፀ - ባህሪያት፣ አጋዥ ገፀ - ባህሪያት እና ሌሎች አይነቶችን በገፀ - ባህሪያቶች ውስጥ ተካትቶ ስላሉ እነሱን ማወቅ እና መራዳት አለበት ።

የትያትር ፀሃፊ ገፀ - ባህሪያትን መቆጠብ አለበት፡፡ምክንያቱም ገፀ - ባህሪያት ሲበዙ ተመልካች መረዳት ስለማይችል ነው ፡፡ አንድ ገፀ - ባህሪ ለሚሰራው ነገር ሁሉ አጥጋቢ የሆነ ምክንያት ሊኖር ይገባል፡፡

ፀሃፊው ስለፈጠራው ገፀ - ባህር በተለያዩ አቅጣጫ የተለያዩ ጥያቄዎችን ማንሳት አለበት፡፡

ለምሳሌ ፡- አንድ ቆንጆ የሆነች ሴት ገፀ - ባህሪ ከፈጠረ ሌሎች ከሷ ጋር ያሉት ገፀ - ባህሪያትም ትንሽም ይሆኑ ትልቅ በተመሳሳይ ግጭት እና ክርክር በእነሱ መካከል ያለውን መግለፅ አለበት፡፡

የተውኔት ገፀ - ባህርያትን ለመቅረፅ የሚያስፈልጉ ደረጃዎች

- አካላዊ አቀማመጥ
- ማሕብረ-ሰብ ግንኙነት
- በስነ - ልቦናዊ ችሎታ
- በውስጣዊ መነቃቃት ሊቀረፅ ይችለል፡፡

ገፀ - ባህሪያትን ለመለየት የሚያስችል ሁኔታዎች

- በአካለ ሰውኔት
- በአለባበስ
- በአነጋገር
- በድግግሞሽ
- በገፀ - ባህሪው በህሪ እና በመሳሰሉት ነው፡፡

ለ. መልዕክት

የስነ- ፁሁፍ ጥበብ ስራ ፀሃፊዎች ቁጭታቸውን፣ ደስታቸውን፣ ሀዘናቸውን፣ ምኞታቸውን በአጠቃላይ በህይወታቸው ውስጥ ያሉትን

ሃሳቦችን መሰረት አድርጎ መልዕክት የሚያስተላልፉበት ስራ ነው፡፡ ከዚህ በመነሳት አንድ ታሪክ ለፀሌ ለማስተላለፍ እራሱን የቻለ የተፈለገ መሰረታዊ ነገር አለው ማላት ነው፡፡ ተመልካቾች ወይም አንባቢያን ታሪኩን ከተመለከቱ ወይም ካነበቡ በኋላ መጨረሻ ላይ ትምህርት ወይም ግንዛቤ እንደያገኙ ያደርጋል፡፡ ይህ ማለት አንድ የፈጠራ ስራ መቼም ብሆን ለማስተላለፍ የተፈለገው መልዕክት ይወሰናል ማለት ነው፡፡

ስለዚህ በትያትር ውስጥ መሰረታዊ ሀሳብ እና ፀሃፊው እንዲታወቅ የፈለገው ሀሳብ መልዕክት ይባላል፡፡ ይህም መልዕክት ግልፅ በሆነ እና ባልሆነ ሁኔታ በቃለ ተወኔት፣በታዋንያኖች አገላለፅ እና መቼት ውስጥ ይታያል፡፡ በአጭሩ በትያትር ፅሁፍ ውስጥ ፀሃፊው ለተመልካች ለማስተላለፍ የፈለገው ትምህርታዊ ሀሳብ ነው፡፡

ሐ. ሴራ

ሴራ የታሪክ ግንባታ እና አቀማመጥና የሚገልፅ ሆኖ በፀሃፊውን ከሚተረኩ የትያትር ፅሁፍ አለባዊያን አንዱ ነው፡፡ ወይም በአንድ ታሪክ በምክንያት እና ውጤት ተያይዞ በቅድመ ተከተል የመገንባት ሁኔታ እና የታረክ ግንባት ሂደት ነው ፡፡ በታሪክ ውስጥ ያሉትን ክስተቶች እና ድርጊቶች የሚቀናጁበትን ሁኔታ ያንፀባርቃል ፡፡ እንዲሁም በድራማ ሴራ መሰረት የሆነው ክርክር ይህ ውስጥ ትልቅ ሚና አለው፡፡ ምክንያቱም ውጥረት በታሪክ አፈጣጠር ህደት ውስጥ በድርግት በሀሳብ እና በንግግር መሻሻል ስለሚችል ነው፡፡ ይህ ማለት ክርክር ሰላም የለለበት መረጋጋት የለለበት ሁኔታ ፈጥሮ ተመልካቾች የታርኩን መጨረሻ ለመየት እንዲጓጉ ያደርጋል፡፡ ይህም ሴራ ወደ ፊት የሚያራምድ ነው፡፡

ታሪክ ወይም በሚደረገው ድርግት ውስጥ የተደረገው ድርጊት ለምን እንደተደረገ፣ ያ የተደረገ ድርግት ምን ውጤት እንዳመጣ በአሳማኝ ምክንያት በቅደም ተከተል ተቀናጅቶ ስቀረብ ሴራ ይባላል፡፡

ሴራ በታሪክ ውስጥ አንድ ድርጊት ለምን እንደሆነ ምክንያቱን የሚገልፅ ሆኖ ምክንያቱን ገልፆ አጥጋቢ የሆነ መልስ የሚሰጥ ነው፡፡ ሴራ መጀመሪያ (መግቢያ) መሃል እና መጨረሻ አቀናጅቶ የሚገልፅ ነው፡፡

ለምሳሌ ፡- ድርግትን ተቀራርጦ ሲያቀርብ

1. ንጉሱ ሞተ፣ንግሲቲቷም ሞተች፡፡
2. ወፍቷ በረረች ዱበዋም ተሰበረ፡፡

በሁለቱም ምሳሌዎች ውስጥ የታሪኩ ሴራ አይታይም ፡፡ ምክንያቱም ውስብስብ ሆነዉ በምክንያት አልቀረበም፡፡

አጥጋቢ በሆነ ምክንያት ኪገለፅ ግን ከዚህ በታች እንከለው ይሆናል ፡፡

ምሳሌ 1 ፡- ንግስትቷ በጣም የሚትወደው በሏ ስለሞተ ክፉኛ አዝና፤ በድንጋጤ ሞተች፡፡

ምሳሌ 2 ወፍቷ ዱባ ይዛ ስትበር፤ ዱባው በድንገት ውድቆባት ተሰበረ፡፡

ሁለቱም ምሳሌዎች አሁን ሴራ አላቸው ፡፡ ይህ ማለት መጀመሪያ መሃል እና መጨረሻ አላቸው፡፡

በአጠቀላይ ሴራ የታሪክ አወቃቀር ሁኔታ፣ የታሪክ ቅድመ ተከተል፣ የቀርፃ ቅንጅት፣ የገብር እና ትዕይንት ውህደት፣ የትያትር ክፍል አከፋፈል፣ የድርጊት ተከታታይነት እና የትያትሩ ሁለንተናዊ ነው፡፡

ሴራ በታሪክ ውስጥ የሴራ ክፍል የሚባሉት አምስት ክፍሎች ውስጥ ያልፋል። እነርሱንም ከታች ባለው ፒራምድ ማየት እንችላለን።

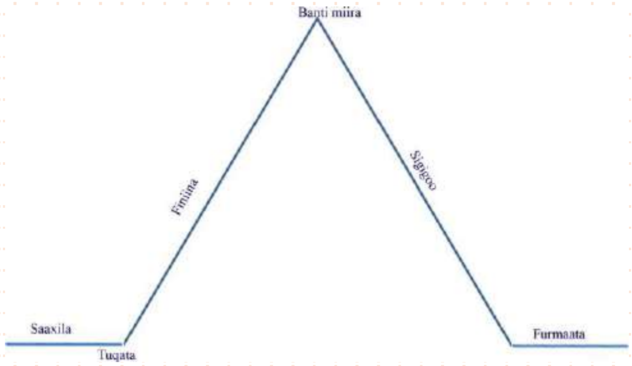

ምስል 19፡ የሴራ አወቃቀር ደረጃዎችን የሚያሳይ ሥዕል።

ይህ ፒራምድ የታሪኮችን ግንባታ ሁኔታ ያሳያል ። እዚህ ላይ በተጨማርም አንድ ታሪክ እንዴት እየሞቀ እና እየቀዘቀዘ የሚሄድበት አጋጣሚን ያሳያል።

እውቂያ፡- የታሪክ መጀመሪያ ነው። ይህም መነሻ ወይም የጀርባ ታሪክ፣ የመቼት አገላለፅ፣የዋና ገፀ - ባህሪያት ማንነት ገለፃ እና ግንኙነታቸውን የያዘ ክፍል ነው።

ውጠት፡- የታሪካችን መጀመሪያ ነው። ወደ ድርጊት ሳይገባ በፊት ታሪኩ የሚጀመርበት ቦታ ነው። ታሪኩ የሚጠነዘዝበት እና የሚጠነከር የሚጀመርበት ነው።

ጡዘት ፡- የታሪካችን ሁለተኛ ክፍል እየተጠናከረ ሄዶ ወደ የሚሄድበት ቦታ ነው።

ዝግጠት / ልቀት/ ፡- ይህ ደግሞ በ ውጤት በኋላ የሚገኙ ድርጊቶችን የያዘ ቦታ ነው። ከዛም ወደ መፍትሔ ይመጣል።

መፍትሔ ፡- ይህ ደግሞ የታረካትን መገባደጃ ነው፡፡ ከመጀመሪያ የተነሳ ትረክ መጨረሻውን የሚያገኝበት ቦታ ነው፡፡

መ. መቼት

መቼት ማለት ቦታን እና ጊዜን የሚወክል ሆኖ በሁለት ቃላቶች የተፈጠረ ነው፡፡ እነሱም “ መቼ “ እና “ የት “ የሚባሉት ናቸው

መቼ የሚለው ጊዜን የሚገልፅ ሲሆን የት የሚለው ደግሞ ቦታውን የሚያሳይ ነው፡፡ ይህም ብቻ ሳይሆን የማህበረሰቡን የአኗኗር ሁኔታም የሚያሳይ ነው፡፡

ይህም ታሪካችን የሚከናወንበት ቦታ እና ጊዜ ማለት ነው ፡፡ በትያትር ፅሁፍ ውስጥ የሚደረገው ወይም በትረካ መልክ የሚቀርብ ታሪክ የት እና መቼ በምን አይነት የማህበረሰብ ሁኔታ ውስጥ እንደተደረገ ያሳያል፡፡ ይሄንም የሚያሳየን መቼት ነው፡፡ መቼ የሚለው ክፈለ ዘመን፣ ዘመን፣ ወር፣ ቀን፣ ሰዓት እና ደቂቃን እያለየ ታሪኩ የተደረገበት ጊዜን ያሳያል፡፡ የት የሚለው ደግሞ ክልል፣ ዞን፣ የከተማ አስተዳደር፣ ቤት ውስጥ፣ ከቤት ውጭ፣ ጫካ ውስጥ፣ አልጋ ቤት፣ ምግብ ቤት እና የመሳሱትን ያሳያል ፡፡

መቼት ከሴራ ጋር ተቆራኝቶ ገፀ - ባህሪያት ከየት እንደመጡ የት እንደሚኖሩ ከምን አይነት ማህረሰብ እንደመጡ በእያንዳንዱ ገብር እና ትዕይንት ውስጥ ያሉትን ይገልፃል፡፡

ለምሳሌ ፡-

- አልጋ ቤት
- ሳሎን
- ጓዳ ውስጥ

- መንገድ ላይ
- መጋዘን ውስጥ
- ጫካ ውስጥ
- ቢሮ ውስጥ እና ወዘተ እየተጠቀሙ የታሪኩን ቦታ ያሳያሉ።

ጊዜ ደግሞ ፡-

- ቀን
- ማታ
- ጧት
- ምሽት
- ከአንድ አመት በኂላ
- ሳምንት

የትያትር ፅሁፍም የአፃፃፍ ሁኔታ ላይ በማተኮር መቼቱ በአራት ትላልቅ ቦታዎች ይከፈላል። **እነርሱም** ፡-

1. የቤት ውስጥ መቼት
2. ከቤት - ውጪ መቼት
3. ልዩ መቼት
4. ባዶ መቼት ተብለዉ ይከፈላሉ።

1. የቤት ውስጥ መቼት

የቤት ውስጥ መቼት ፀሃፊው እንደፀሃፊው የትያትር ፅሁፍ የሚቀርበው ድርጊት ቤት ውስጥ የሚከናውን ትረካ ሲኖር ያታሪክ በአራት ማዕዘን ግድግዳ ውስጥ የሚሰራ ይሆናል።

ምሳሌ ፡- ቤት ውስጥ ካፍቴሪያ ውስጥ እና ወዘተ፡፡

2. **ከቤት ውጪ መቼት**

ከቤት ውጪ መቼት ማለት የትያትር ታሪኩ ከቤት ውጪ የሆነው ቦታ እና ከዛፍ ስር መናፋሻ ውስጥ እና ወዘተ ሲሆን የሚያሳይ ነው፡፡

3. **ልዩ መቼት**

ልዩ መቼት ማለት ደግሞ ተበፈጠረው የተውኔት ፅሁፍ ውስጥ ፀሃፊው የፅሁፉን መልዕክት ማስተላለፍ የፈለገበት ምክነያትን መሰረት አድርጎ የሚመረጥ መቼት ነው፡፡

ለምሳሌ፡- የፅሁፉ መቼት አይሮፕላን ውስጥ ባህር ላይ እና የመሳሰሉት ያከተተ ሊሆን ይችላል፡፡

4. **ባዶ መቼት**

ባዶ መቼት ማለት ታረኩ የተከናወነበት ቦታ በፀሃፊው ያልተገለፁ ሆኖ ግን ከገፀ - ባህሪያት ንግግር የሚታወቅ ማለት ነው ፡፡ በአጠቃላይ መቼት የተውኔት ጽሁፍ ፈጠራ ስራ በአጠቃላይ እና በትንሹ የሚይዝ ነው፡፡

ሰ. **ቃለ- ተውኔት**

የሰው ልጅ አብሮ በሚኖርበት ጊዜ ቃላትን እና አረፍተ ነገርን እየተጠቀመ እንደሚግባባ ሁሉ በፊልም እና ትያትር ውስጥም የሚገባቡበት ንግግር ይኖረዋል፡፡ ይህ ማለት ሆነዉ የተገኘውን ነገር አስመስሎ ማውራት መቻል ነው፡፡ ይህም ቃለ ተውኔት ይባላል፡፡ ቃለ ተውኔት ተዎንያኖች ሁለትም ከዛ በለይም ሆኖ መድረክ ላይ እየተቀባበሉ የሚያወሩ ነገር ነው፡፡

ቃለ ተውኔት ውስን እና በድርጊት የተደገፈ ሲሆን የተመልካቾችን ስሜት እና ጆሮ የሚስብ እንዲሆን ግልፅ በሆነ ቃለ - ተውኔት በመጠቀም መፃፍ አለብን ። ቃለ - ተውኔት ጆሮን የሚስብ እና አዕምሮን የሚማርክ መሆን አለበት።

በትያትር ትርዕት ውስጥ ያለው ታሪክ የሚታወቀው በቃለ - ተውኔት ውስጥ ባለው እና ተዋንያኖች መድረክ ላይ በሚያወሩ ነገር ነው። ይህ ስለሆነ፤ ቃለ - ተውኔት በተመረጡ ቃላቶች እና በሚያምሩ ስሜትን በሚፈጥሩ ቃላቶች መፃፍ አለበት ። ድራማ ውስጥ ባለው ሰዓት ሙሉን ታሪክ ተረኮ መጨረስ ስለማይቻል በተወሰኑ ቃላቶች እና ከድርጊት ጋር በተዋሃዱ ቃለ - ተውኔት ለተመልካቾች ግልፅ መንገድ ማቅረብ ነው። ከዚህም ሌላ የሚያሰለቹ ቃላቶችን በማስወገድ መፃፍ ጠቃሚ ነው።

መድረክ ላይ የሚወራ ቃለ- ተውኔት ተዋንያን የእውነቱን የሚያወራ አስመስሎ ተመልካችን ማሳመን አለበት።

ከዚህም ሌላ ቃለ- ተውኔት መሆን ያለበት ፡-

- የተቆጠበ ቃለ - ተውኔት
- ለተመልካች ግልፅ የሆነ
- ጆሮን ስቦ አዕምሮን የሚማርክ
- ደረጃቸው ከፍ ያለ እና የሚያምሩ ቃላት
- በመደበኛ ቃላት የሚወራ መሆን የለበትም
- ተጨባጭ እና አሳማኝ የሆኑ
- የታሪኩን ሂደት ወደ ፊት የሚያራምደው
- በተግባር የተደገፈ እና ወዘተ መሆን አለበት

በአጭሩ ቃለ- ተውኔት ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የሚያምር ደስ የሚል እንደሁም አጭር ሆኖ በፀሃፊው የአፃፃፍ ችሎታ ተውቦ በቅረብ አለበት፡፡ ቃለ - ተውኔት በአንዱ ተዋናይ ብቻ የሚጫወትበት ጊዜ ይኖራል፡፡ **ለምሳሌ፡-** አንድ ተዋናይ በጎኑ (Aside) ሌላውን ተዋናይ ደብቆ የውስጡን ስሜት ሲያወራ እና በራሱ አጎረምርሞ ሲያወራ እንዲሁም ማነባነብን ሲሰራ ለብቻው ልጫወት ይችላል ፡፡

ለምሳሌ ፡

- የጤና ባለሙያ
- አርሶ አደር
- አስተማሪ
- የሕግ ባለሙያ
- የጦር ሀይል ሰራተኛ
- ልጅ እና የመሳሰሉትን ተዋናይ ሆኖ ሲሰሩ እራሳቸውን የቻለ ቃለ - ተውኔት ልኖራቸው ይገባል፡፡

1.5.የቀላል ምስለ-ድምፅ (የፊልም) አቀራረፅ ዘዴዎች

ተግባር 14

1. ፎቶ አንስተህ / አንስተሽ ተውቃለህ/ሽ? ምስለ ድምፅ ወይም ቪድዮስ ቀርፃህ /ሽ ታውቃለህ/ሽ ? ከጓደኞቸችው ጋር ተወያዩበት፡፡

ምስላ ድምፅ (ቪድዮ) አንዱ የሚድያ አይነት ሲሆን ድምፅ እና ምስል? ተጠቅመው ሀሳብን የሚያስተላላፉበት ሂደት ነው፡፡ በዚህ አጋጣሚ ውስጥ ንፁህ እና የሚያምር ቪዲዮ ለማግኘት ጥንቃቄ መደረግ አለበት፡፡ ሰዎች ሳይዘጋጁበት በጆርባው የሚገኘውን ነገር ሳያስተውሉ እና አላስፈላጊ ነገሮችን

ሳያስወግዱ መቅረፅ ለማስተላለፍ የተፈለገውን ሀሳብ ጥራት የጎደለው ያደርጋል።

የሚንቀርፀው ምስለ ድምፅ ወይም ቪዲዮ ንፁህ እንዲሆን ፡-

- ድምፅም ሆነ የአካል እንቅስቃሴ በደምብ መቀናጀት አለበት
- የቀረፃ አቅጣጫ መመረጥ አለበት።
- የአካባቢው ሁኔታ ወይም ከሰዎች ጀርባ የሚታየው ነገር ላይ ትኩረት መደረግ አለበት ።
- በጀርባ ላይ የሚታዩ ነገር ሌላ አላስፈላጊ ትርጉም ሊሰጡ አይገባም ያለ ምክንያትም መቅረፅ የለባቸውም።
- የአለባበስ እና አቀማመጥ ሁኔታ መስተካካል አለበት።
- ወግ እና ስርዓትን የጠበቀ መሆን አለበት።
- መቀረፅ ያለበት እና የሌለበት ነገር ለይተን ማወቅ ያስፈልጋል።

ተግባር 15

1. በአካባቢያቸው ከሚታወቁት ባህል እና ስረዓቶች አንዱን በቪድዮ ቀርፅህ/ሽ ለክፍል አቀርበው /ቢው።
2. ያጋጃችሁትን ቪድዮ ክፍል ውስጥ አይታቹ ሀሳብ ስጡ እና ተወያዩበት ።

የምዕራፍ አንድ ማጠቃለያ

- የስነ - ጥበብ አለባዊያን ማለት አንድ ላይ ተቀናጅተው አንድ የስነ - ጥበብ ስራን የሚፈጥሩ ማለት ነው፡፡
- የስነ - ጥበብ አላባዊያን ሰባት ናቸው፡፡
- መስመር የነጥቦች ቅንጅት ነው ፡፡
- ቅርፅ ከመስመሮች ቅንጅት የሚሰራ ነው፡፡
- ቀለማት የነገሮች መልክ ነው፡፡
- ቦታ በነገሮች መካከል ያለው ስፋትና ማለት ነው፡፡
- ዳሰሳ የነገሮችን ልስላሴና ጥንካሬ መለያ ነው፡፡
- ቫልዮ ማለት የአንድን ነገር ብርሃንነት እና ጨለማነት የሚያሳይ ነው ፡፡
- ምት፣ ዜማ፣ የድምፆች ስብስብ (ሃርሞኒ) የሙዚቃ ሂደት (ቴምፖ) ፣የድምፅ መነሳትና መውረድ (ፒች)፣የድምፅ መጠን ትልቅነት እና ትንሽነት (ዳይናምክስ)፣ እንዱሁም ፎርሞች እና የተለያዩ አዘጋጃጀትን በሙዚቃ ውስጥ የተካተቱ ናቸው ፡፡
- ምት ከድርጊት ወይም ከጊዜ አንቅስቃሴ ጋር የሚደረግ ነው፡፡
- ዳይናሚክስ የድምፅን ከፍታ እና ዝቅታ □ሚያሳይነው ፡፡ አሱም በሁለት ይከፈላል፡፡
- ተም□ የአንድን ሙዚቃ ፍጥነት ወይም የምት ብዛት ለተወሰነ ጊዜ ውስጥ መከናወኑን የሚያሳይ ነው፡፡
- ዜማ የአንድ ሙዚቃ በድምፅ ስብስብ ተቀናጅቶ የሚፈጠር ነው ፡፡

- ሀርመኒ ሁለትና ከዛ በላይ በሆነ በሙዚቃ ድምፅ ስብስብ በሚማርክ መልኩ የሚጫወቱት ነው፡፡
- ውዝዋዜ አርትን በሚመስል መልኩ ሐሳባችን ፤ ስሜታችንን እና ልምዳችንን በእንቅስቃሴ ተጠቅም የምንገልፀው ነው፡፡
- በተለምዶ በንግግር መልክ የተፃፈውን ድርሰት ለድራማ እንዲሆን የተዘጋጀ ነው፡፡
- በተለምዶ ያሉ የትያትር ክፍሎችን እንደ ገፀ ባህሪ፤ መልዕክት፤ ሴራ ንግግር እና መተቸት ነው ፡፡
- መቸት ማለት ቦታን ወይም ስፍራን የሚወክል ሆኖ ከሁለት ቃላት የተመሰረተ ነው
- ስል ድምፅ (ቪዲዮ) ከሚድያ አይነቶች ውስጥ አንዱ ሲሆን ድምፅና ምስልን በመጠቀም በምስል ድምፅ መረጃን ማስተላለፍና ማስቀመጥ

የምራፍ 1 ጥያቄዎች

I. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆኑትን እውነት ትክክል ያለሆኑትን ሐሰት በማለት መልሱ

1. መስመር የነገሮችን ጥንካሬና ልስላሴ የሚያሳይ ነው፡፡
2. ቅርፅ የፊዚካል አካል ያለው ነው፡፡
3. መስመር ለነጥቦች ስብስብ የሚመሰረት ነው፡፡
4. መስመር ከነጥብ ይመሰራታል፡፡
5. ወጣ ገባ መስመር የሚሰፈር አንግል አለው፡፡
6. የተፈጥሮ ቀለሞች ተደባልቀው (ተቀላቅለው የሚገኙ አይደለም፡፡
7. አንደኛ ደረጃ ቀለሞች በቀጥታ ከተፈጥሮ የሚገኙ ናቸው፡፡
8. የሙዚቃ ኖታዎች መልክ እና የተለያዩ የምት ጉዜ ቆይታ አላቸው፡፡
9. ዳይናሚክስ ለሙዚቃ ውበት ከፍተኛ ሚና አላው፡፡
10. ፒያኖሲም የከፍተኛ ድምፅ ማዜምን ይወከላል፡፡
11. የንኡስ ኖተዎን አንድ ምት ነው፡፡
12. የሁለት ግማሽ ኖታ ዋጋ ከአንድ ሙሉ ኖታ ጋር እኩል አይደለም፡፡
13. ትያትራዊ ድርሰት ለመፃፍ የትያትሩን ክፍል ብቻ ማወቅ በቂ ነው፡፡
14. መቸት ማለት ትያትሩ የሚታይበት ቦታ ማለት ነው፡፡
15. ሴራ ማለት የህብረተሰቡን ታሪክ የሚቋደሱ (የሚካፈሉ) ማለት ነው፡፡
16.

II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጡ

1. ሁለተኛ ደረጃ ቀለም የሆነው የቱ ነው ?

   ሀ. ቀይ　　　　ሐ. አረንጓዴ

   ለ. ሰማያዊ　　　　መ. ቢጫ

2. የነገሮች ልስላሴ እና ጥንካሬ የማይለይ የቱ ነው ?

   ሀ. በአይን ማየት　　　　ሐ. በከለር

   ለ. በእጅ መዳሰስ　　　　መ. መልሱ አልተሰጠም

3. የአግድም መስመርን በተመለከተ የትኛው ትክክል ነው ?

   ሀ. ወደ ምስራቅ ወይም ወደ ምዕራብ ማስመር

   ለ. ወደ ቀኝ ወይም ወደ ግራ ማስመር

ሐ. ወሰ ቀኝ ወይም ወደ ግራ አስደግፎ ማስመር

መ. መልስ አልተሰጠም

4. የነገሮችን ልስላሴና ጥንካሬ በአይን ብቻ በማየት ለማሳየት የማያገለግል የትኛው ነው ?

ሀ. ቀለም ሐ. ቅርፅ

ለ. መስመር መ. ፎርም

5. ሁለት ሰው ሰራሽ መሰረታዊ ቀለሞች ሲቀላቀሉ ስንተኛ ደረጃ ቀለም እናገኛለን ?

ሀ. አንደኛ ደረጃ ሐ. ሶስተኛ ደረጃ

ለ. ሁለተኛ ደረጃ መ. ለ እና ሐ መልስ ናቸው

6. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ ልዩ የሆነው የቱ ነው ?

ሀ. ቫሊዩ ሐ. ነጥብ

ለ. ቅርፅ መ. መስመር

7. ልዩ የሆነው የቱ ነው ?

ሀ. ቀይ ሐ. አረንጓዴ

ለ. ብርቱካናማ መ. ሀምራዊ (ቫዮሌት)

8. ከመስመር አይነቶች ውስጥ ራሱን ችሎ ሚዛኑን ጠብቆ የሚቆመውን መስመር የሚያሳይ የቱ ነው፡፡

ሀ. ቋሚ ሐ. አግድም

ለ. ስላሽ መ. ወጣ ገባ (ዝግዛግ)

9. በስዕል ስራ ውስጥ የውሃ ፍሰትን የሚያመለክተው መስመር የቱ ነው ?

ሀ. ስላሽ መስመር ሐ. ዝግዛግ

ለ. ጠመዝማዛ መ. ቋሚ

10.የሰውን ፊት የሚያሰው መስመር የትኛው ነው ?

ሀ. ክብ ሐ. ሞላላ

ለ. ደጋን መ. ጠመዝማዛ

11.ከመስመር አይነቶች ውስጥ ፊደልን ለመፃፍ የማያገለግለው የቱ ነው ?

ሀ. ስለሽ ሐ. ቋሚ

ለ. ጠመዝማዛ መ. ደጋን

12.የአንድ ታሪክ ምክንያት እና ጥቅም የሚመሰረትበት ቅደም ተከተል ምን ይባላል

ሀ. አዘጋጅ ሐ. መቼት

ለ. ሴራ መ. ገፀ- ባህሪያት

13.የትያትራዊ ድርሰት መካከለኛ ሀሳብ ውስጥ መልዕክት የሚያስተላልፈበት ምን ይባላል?

ሀ. መልዕክት ለ. መቼት ሐ. ተመልካች መ. ገፀ - ባህሪ

14.የትያትር ታርክን በሙሉ የሚካፋሉና ውደ ፊት የሚያሳኬዱ ምን ይባላሉ?

ሀ. አዘጋጅ ለ. መቼት ሐ. ገፀ - ባህሪ መ. ተመልካች

15.ፅሁፉን በንግግር መልክ ለድራማ እንዲሆን ተደርጎ በወረቀት ላይ የሚፃፈው ምን ይባላል?

ሀ. ገፀ - ባህሪ ለ. መቼት ሐ. ትያትራዊ ድርሰት መ. ሴራ

III. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በጥያቄው መሰረት መልሱ፡፡

1. የሙዚቃ ክፍሎች የሚባሉትን ዘርዝሩ ?
2. ከጊዜ ጋር የሚደረገው ድርጊት ወይም እንቅስቃሴ ምን ይባላል?
3. ምትን በመጠቀም ምን ይዘጋጃል ?
4. በቀስታ ማዘም ወይም (piano) በትኛው ምልክት ይወክላል?
5. የዳይናሚክስ ምልክቶችን ከከፍተኛ ድምፅ ወደ ዝቅተኛ ድምፅ ደርድሩ፡፡
6. በሙዚቃ ጨወታ ውስጥ ቀስ እያለ እየጨመረ የምሄድ ድምፅ ለማሳየት የምንጠቀመው ምልክት ምንድነው?
7. ሙዚቃን በፍጥነት እንድንጫወት የሚያሳየን ምንይባላል ?
8. በፍጥነት የሚጨወቱት ሙዚቃ የሚያሳያን .... ይባላል፡፡
9. የተቀናጀ ሙዚቃን በአንድ ግዜ ስጫወቱ ----------- ይባላል፡፡

የአንድ ሙዚቃ ፎርም መመሪያ የሚወሰነው ---------- ይባላል፡፡

ምዕራፍ ሁለት

የፈጠራ ችሎታ

2. የፈጠራ ችሎታ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት፡

ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ፡-

- **የሙዚቃ ምልክቶች (ኖታዎች) ስያሜን ያውቃሉ፡፡**
- **የሙዚቃ እስታፍ ምን እንደሆነ ይረዳሉ፡፡**
- **የሙዚቃ ክሌፎች እና የሙዚቃ እስታፍ ያለቸውን ግንኙነት ይረዳሉ፡፡**
- **የህትመት ምንነት ይረዳሉ፡፡**
- **የብሎክ ህትመት ስራና ብሎክ ፣ኮላጅ እና ሞዛይክ ሰርተህ በማሳየት ታደንቃላችሁ፡፡**
- **የኮላጅ እና የሞዛይክ ህትመት ከምን ምን እንደሚሰራ እና እንዴት እንደሚሰራ በመለየት ታደንቃላችሁ፡፡**
- **የትያትር እቃዎች እና አልባሳት ትያትርን በማዘጋጀት ውስጥ ያላቸውን ድርሻ ይረዳሉ፡፡**

መግቢያ

በምዕራፍ አንድ ውስጥ የስነ-ጥበባት አለባውያንና ጥቅሞቻቸውን ተምራችዋል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ በክሌፎች ላይ ኖታዎች እንዴት እንደሚሰየሙ በስፋት የምትማሩ ይሆናል፡፡ እንዲሁም የህትመት እና የሞዛይክ ስራ እንደ የኮላጅ የስዕል ዘዴ፣ የዲዛይን እና የፓተርን አሰራርም ሆነ፣ ነገሮች ከጠንካራ ነገሮች ላይ የሚሰራ እና ከድሮ ጀምሮ በብዛት የእምነት ቤቶች እና ቤተ-መንግስት ውስጥ ሲሰራ የቆየ ነው፡፡

በተጨማሪም አንድ ትያትር ተዘጋጅቶ መድረክ ላይ ለመቅረብ አልበሳትና መሳሪዎች ያስፈልጉታል፡፡ ለዚያ ትያትር የሚመች አልባሳት እና እቃዎች ተዘጋጅተው ይቀርባሉ፡፡

2.1 የሙዚቃ ድምፅ የስም ስያሜ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት

ከዚህ ትምህርት ርዐስ በኋላ ተማሪዎች፡

- የሙዚቃ ኖታዎችን የስም ስያሜ ይገልፃሉ ፡፡
- የሙዚቃ እስታፍ ምን እንደሆነ በማስታወስ ይናገራሉ፡፡
- ክሌፍና የሙዚቃ እስታፍ ያለቸወን ግንኙነት ይገልፃሉ፡፡
- የኖታዎች የስም ስያሜ ክሌፎች በመለየት ይዘረዝራሉ፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

1. ዜማና የሙዚቃ ምት ይፅፋሉ?
2. መልስህ አዎ ከሆነ ምክንያቱን በምሳሌ በማስደገፍ አቅርቡ፡፡

ሌሎች የስነ-ፅሑፍ አይነቶች ተፅፈው እንደሚቀመጡ ሁሉ ሙዚቃም ተፅፎ ለሌላ ጊዜ መቀመጥ ይችላል፡፡ ሙዚቃን ለመፃፍና ለማንበብ በመጀመሪያ የሙዚቃ ኖታዎችን ለይቶ ማወቅ ያስፈልጋል፡፡ እነዚህ ፊደላት የሙዚቃ ኖታ ድምፆችን ለመሰየም የሚረዱና እንደ አለም አቀፍ የሚታወቁ ናቸው፡፡ እነሱም በቁጥር ሰባት ሲሆኑ A, B, C, D, E, F በመባል ይጠራሉ፡፡ በነዚህ ፊደላት የተሰየሙ የሙዚቃ ኖታዎች በሙዚቃ ሠንጠረዥ ላይ ይደረደራሉ፡፡

2.1.1.የሙዚቃ ሠንጠረዥ

የሙዚቃ ሠንጠረዥ አምስት አግዳሚ መስመሮችና 4(አራት) ባዶ ቦታዎችን የያዘ ሲሆን እሱም የሚከተለውን ይመስላል፡፡

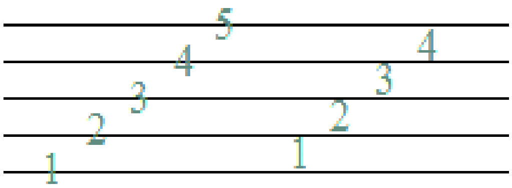

የግንዛቤ ጥያቄ

የሙዚቃ ኖታዎች ስያሜ ለመጻፍ ምን ያስፈልጋል። (አራተኛ ክፍል የተማርከውን በማስታወስ በስዕል አሳዩ።

2.1.2. ክሌፍ

ክሌፍ ማለት የሙዚቃ ስያሜ ምልክቶች በፊደል የተሰየሙ በወፍራም ድምጽ፣በቀጭን ድምጽ እና በመካከለኛ ድምጽ የሚለዩበት ሆነዉ ሁልጊዜ ስታፍ ላይ መጀመሪያ ይጻፋል። በተጨማሪ አምስት መስመር እና አራት ባዶ ቦታዎች ላይ በማንኛውም ጊዜ እና ቦታ ተጽፎ መቀመጥ እንዳለበት ወሳኙ

እሱ ነው። ስለዚህ የሙዚቃ ክልፍ በእስታፍ ላይ ሆል ጊዜ በመጀመሪያ በመጻፍ የተፈጠረውን ድምጽ ለመለየት ትልቅ ጥቅም አለው። ስራ ላይ ከዋሉት የክሌፍ አይነቶች ውስጥ ትኩረት የተሰጣቸው የክሌፍ አይነቶች ሁለት ሲሆኑ እነርሱም፦

1. **ትሬብል ክሌፍ (G) ክሌፍ**
2. **ቤዝ ክሌፍ (F) ክሌፍ**

ተግባር 1

1. ክሌፍ ማለት ምን ማለት ነው?
2. የክሌፍ አይነቶች ስንት ናቸው? ዘርዝሩ?
3. በሙዚቃ እስታፍ ላይ ክሌፍ ስሩና አሳዩ?

ሀ. **ትሬብል ክሌፍ (G) ክሌፍ**

ትሬብል ክሌፍ (G) ክሌፍ ከሙዚቃ ምልክቶች ውስጥ አንዱ ሲሆን በመጀመሪያው የሙዚቃ አስታፍ ላይ በመቀመጥ ወይም በመጻፍ ቀጭን እና መካከለኛ ድምጽን የምንለይበት ነው፡፡ በሙዚቃ ድምጽ ስያሜ መሰረት G ክሌፍ ላይ ብዙውን ጊዜ ትረብል ክሌር (G) ክሌፍ በመባል ይታወቃል፡፡ ምክንያቱም(G) ክሌፍ የሙዚቃ እስታፍ ላይ ሲጻፍ ከ(G) ኖታ (መስምር) ላይ ስለሚጻፍ ነው፡፡ ወይም ከታች ወደ ላይ የሙዚቃ እስታፍ ላይ ከሁለኛው መስመር ላይ ጀምሮ ስለሚሰራ ነው (G) ክሌፍ የተባለው፡፡ በትሬቭል እስታፍ ላይ ከታች ወደ ከታች ወደ ላይ የሙዚቃ ኖታ ሲጻፍ እንደሚከተለው ይሆናል፡፡ ይሂውም በአምስት መስመር ላይ E G B D F ሲሆን በአራቱ ባዶ ቦታ ደግሞ የሚጻፉ ኖታዎች ከታች ወደ ላይ F A C E ይሆናሉ፡፡

ሀ. የአራቱ የ G ክሌፍን ባዶ ቦታዎች የሚያሳይ ስዕል ነው፡፡

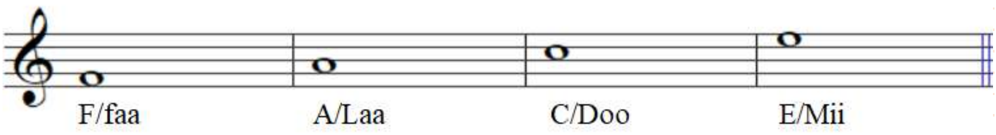

ለ. የአምስቱን የ G ክሌፍ መስመሮች የሚያሳይ ስዕል፡፡

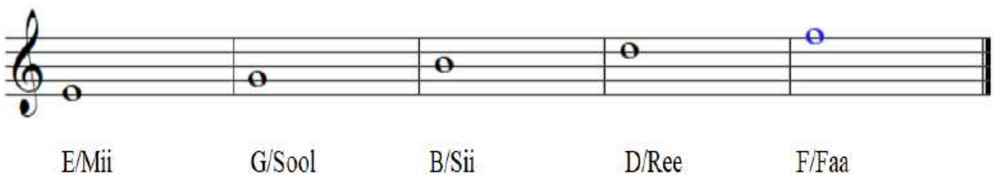

ሐ. የ G ክሌፍ የስም ስያሜ በሙዚቃ እስታፍ ላይ ሙሉ ለሙሉ ሲጻፍ እንደሚከተለው ይሆናል፡፡

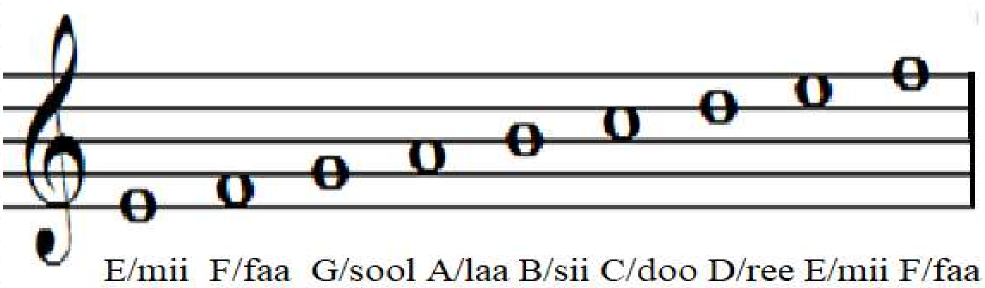

ተግባረ 2፡

ትሬብል ክሌፍ በምን ምክንያት G ክሌፍ ተባለ?

ከዚህ በታች በሙዚቃ እስታፍ ላይ የተጻፉትን የሙዚቃ ኖታዎች የስማቸውን ስያሜ ጻፉ፡፡

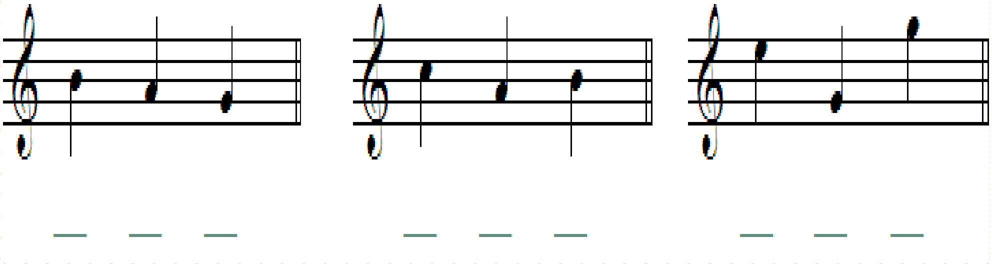

3. **ቤዝ ክሌፍ (F) ክሌፍ**

ተግባር 3

1. **የቤዝ ክሌፍን ስም ስያሜ በማሰላሰል ለክፍላችሁ ግለጹ፡፡**

ቤዝ ክሌፍ ከሙዚቃ ምልክቶች ውስጥ አንዱ ሆኖ ወፍራም ድምጽን በሙዚቃ ሰንጠረዥ ላይ ጽፈን ለማንበብ ይረዳናል፡፡ ቤዝ ክሌፍ እስታፍ ወይም በሙዚቃ ሰንጠረዥ ላይ ሲጻፍ በአራተኛው መስመር ላይ ወደታች ዞሮ ይጻፋል፡፡ አራተኛው መስመር ደግሞ በ F ስለተሰየመ (F) ክሌፍ ተብሎ ይጠራል፡፡

በበዝ ክሌፍ ላይ የኖታዎች ስያሜ

በቤዝ ክሌፍ ላይ የተሰየሙ የሙዚቃ ድምጾች በአራቱ ባዶ ቦታዎች እና በአምስቱ መስመር ላይ ከዚህ በታች እነደተሰየሙት ነው፡፡

ሀ. በባዶ ቦታ ላይ የተጻፈ

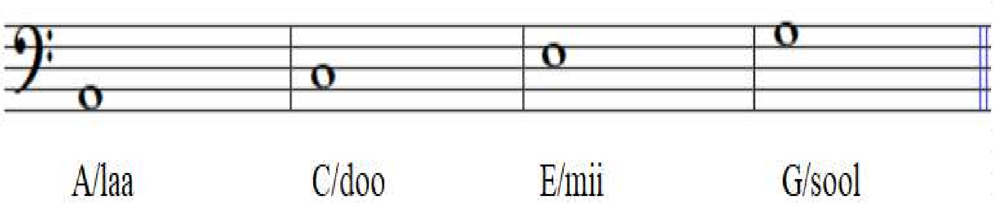

ለ. በአምስት መስመር ላይ የተጻፈ

ሐ. በመስመር እና በባዶ ቦታ ላይ የተጻፈ

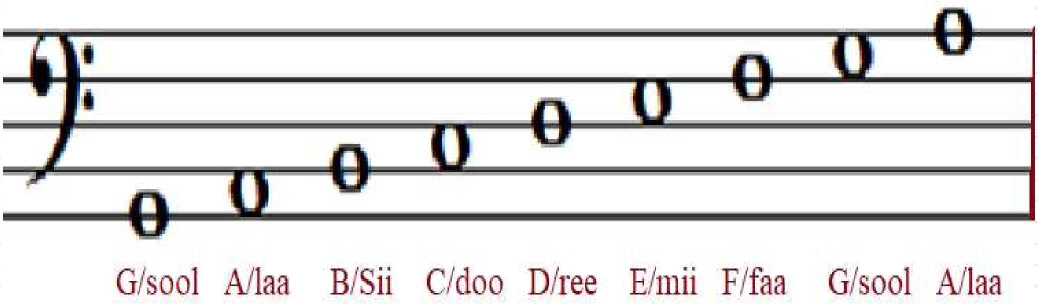

ትልቁ የሙዚቃ እስታፍ/ሰንጠረዥ/

የሙዚቃ ሰንጠረዥ ወይም የሁለት ክሌፎች ጥምረት ነው። ይህ ሁለቱ የሙዚቃ ሰንጠረዥ ትሬብል ክሌፍ እና ቤዝ ክሌፍ አንድ ላይ በማሰር ነው። ትሬብል ክሌፍ በውስጥ መንገድ ሲጻፍ ቤዝ ክሌፍ ደግሞ በታች በኩል ይጻፋል።ወፍራም ድምጽ እና ቀጭን ድምጽ በአንድ ላይ በሁለት እጃችን ፒያኖ ላይ ወይም በአንድ ላይ የተለያዩ ሙዚቃ በአንድ ቦታ ለማቀናጀት ይረዳል። ሁለቱም ክሌፍ በመካከለኛው (C) ይለያሉ።

የሙዚቃ ኖታዎች በትልቁ ሰንጠረዥ /እስታፍ/ ላይ ሲጻፉ ከዚህ በታች እንደሚታይ ነው።

2.2 የብሎክ ሕትመት እና የሞዛይክ ሥራ በወረቀት

2.2.1 ሕትመት

ቢያንስ ተገማሪዎች ሊጎናጸፉት የሚገባው የመማር ብቃት

ከዚህ ትምህርት ርዕስ በኋላ፡-

- *የሕትመትን ፍቺ/ ትርጉም ትናገራለህ/ሽ፡፡*
- *የብሎክ ሕትመት ምንነትን ትገልፃለህ/ሽ፡፡*
- *የብሎክ ሕትመት ከምን ከምን እንደሚሰራ ትዘረዝራለህ/ሽ ፡፡*
- *የኮላጅ እና የሞዛይክ ሙያ ምንነት እና ፊቹ/ ትርጉም ትገነዘባለህ/ሽ ፡፡*
- *በአካባቢህ የሚገኙትን ነገሮች ተጠቅመህ የኮላጅ እና የሞዛይክ ሙያን በመጠቀም ሥዕል እና የተለያዩ የነገሮችን ዲዛየን በተለያየ መልክ ሰርተህ ታሳያለህ፡፡*
- **በአካባቢህ የሚገኙትን ነገሮችን በመጠቀም የሞዛይክ ሕትመት እና ኮላጅ ትሰራለህ።**
- **የሞዛይክ ሙያ እና ኮላጅ የሚሰሩባቸውን ነገሮች ትዘረዝራለህ።**

ውይይት ၊

ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በግልህ ከሰራህ/ሽ በኋላ አጠገብህ ካለ/ች ተማሪ ጋር ተወያይታችሁ ለክፍልህ ግለጹ ። እጃችሁን በከሰል ፣ ጠመኔ፣ ቀለም እና የመሳሰሉትን ቀብታችሁ በሌላ ነገር ላይ አትማችሁ ታውቃላችሁ?

ሀ. የሕትመት ፍቺ/ ትርጉም

ሕትመት ማለት አንድን ነገር አንድ ጊዜ ተፅፈዉ ወይም ተቀርፆ ከእዛ ላይ በተደጋጋሚ ማባዛት ማለት ነው።

የሕትመት ሙያ በመጀመሪያ ግብፅ አገር እንደተጀመረ ከተለያየ ታሪክ ላይ መገንዘብ ይቻላል። ይህም በተፈጥሮ ያሉ ነገሮች ቀለም እና የቀለም ባህሪ ያላቸውን ነገሮች በመንካት ሌላ ነገር ላይ ተጭኖ በመንሳት የተለያዩ ነገሮች ቅርፅ እየታሙ እንዲቆይ ከታሪክ ላይ እንገነዘባለን።
ለምሳሌ ፡ የእንጨት ቅጠል በመቁረጥ ቀለም በመቀባት እንደፓፒራስ የሚባሉት ላይ በማተም ሲሰሩ ቆይተዋል ።

ማስገንዘቢያ ፡- ፓፒረስ ማለት ግብፆች ወረቀት በሌለበት ዘመን እንደ ወረቀት ሲጠቀሙበት ቆይተዋል።

በአጠቃላይ ሕትመት ማለት አንድ ዲዛይን / ቅርፅ ለማዘጋጀት ወይም / ለመፍጠር ቀለም በመቀባት፣ በመርጨት ፣ በመንከር እና ውስጡን በመቀባት እንዱሁም በሌላ ዘዴ በመጠቀም ዲዛያኑን (ቅርፁን) ደጋግሞ ማባዛት ነው።
እንደሚታወቀው በሕትመት ውስጥ ዲዛይን /ቅርፅን አንድ ጊዜ ሰርተን በመደጋገም ማብዛትን ከተሰጠው ስም ላይ ግንዛቤ ወስደሃል።
ይሁን እንጂ እንደ ተሰራው ዲዛይን ዝግጅት የሕትመት ሁኔታውም እንዴዚያው ይኖናል። ይህም ሕትመት የሚሰራባቸው ነገሮች እና የስራው አካሄድ ከቀላል ወደ ውስበስብ እንደሚሄድ የታወቀ ነው ። ሕትመት

የሚሰራበት ዘዴ / ስልት የተለያዩ አይነቶች አሉ፡፡ ከዚህ ውስጥ አንዱ የብሎክ ሕትመት ነው፡፡

ማስገንዘቢያ ፡- የብሎክ ሕትመት ስራን ስንሰራ ስለት ያላቸውን ነገሮችን ሲንጠቀም በደንብ ጥንቃቄ ማድረግ አለብን፡፡

ለ. የብሎክ ሕትመት ስለት/ ዘዴ/

የብሎክ ሕትመት ስልተ /ዘዴ/ በቻይና አገር ተጀመረ፡፡ እሱም በእንጨት እና በድንጋይ ላይ በመሳሰሉት ነገሮች ላይ ዲዛይን በመስራት የሚሰሩ ናቸው፡፡ ይህ ሙያ ከጊዜ ወደ ጊዜ በተለያዩ አገሮች በመስፋፋት በቀላሉ ሊቀረፁ እና የሚሰሩበት ዲዛይን እንደ ድንች፣ ካሮት ፣ ቀይ ሥረ እና የመሳሰሉት ላይ የተለያዩ ዲዛይኖች በመስራት የሚቀረፁ ናቸው፡፡

ዲዛይን ተሰርቶ ተቆርጦ ከውስጡ ከወጣ በኋላ ቀለም በማስነካት እዛዉ ላይ ልናትምበት የፈለግነው ነገር ላይ በማተም የሚሰራ ነው፡፡ ይህ የሕትመት ስልት /ዘዴ/ በሁለት መንገድ መስራት ይቻላል፡፡

እነሱም ፡ 1 ዲዛይን የሚሰራበት ነገር ላይ የተፈለገው ዲዛይን ከውስጡ ጠርበው / ቆፍረው በማውጣት/ ከውስጡ ወደታች ቆፍረው በማጎርጎድ / የሚሰራ ሲሆን፤

2. ሁለተኛው አሰራር ደግሞ የተዘጋጀውን ዲዛይን በመተው የዲዛይኑን ዙሪያ ቆፍረው በማጎርጎድ መስራት ነው፡፡

በአጠቃላይ ይህ የሕትመት ስልት /ዘዴ አንድ የተፈለገውን ዲዛይን / ቅርፅ/ አካል ዲዛይኑ/ ቅርፁ ከሚሰራበት ነገር ላይ ወደ ላይ ማነሳት ወይም ወደታች በማጎርጎድ የሚሰራ ነው፡፡

የብሎክ ሕትመትን ስልት /ዘዴ ለመስራት የሚያስፈልጉ ነገሮች

ዲዘያኑን እላዩ ላይ የሚሰራበት ነገሮች እንደ እንጨት ያሉ፣ ድንች ፣ ቀይ ሥር፣ ፐላቲክ እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡

ቅርፁን ለማውጣት የሚያስፈልጉ ነገሮች ፦ ስለት ያላቸው ነገሮች እንደ መቀስ ፣ ከተር፣ ቢላዋ እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

ዲዘይኑ እላዩ ላይ የሚሰራባቸው ነገሮች ወረቀት፣ አቡጀዴ ጨርቅ ናቸው ፡፡

የተለያዩ መልክ ያላቸው ቀለም እና መቀቢያ ብሩሽ ፡፡

የብሎክ ሕትመት ስልት /ዘዴ ስራ

ዲዛይኑ እላዩ ላይ የሚሰራበትን ነገር ማዘጋጀት አንድ የተፈለገውን ዲዛይን የሚሰራበት ነገር ላይ መንደፍ ዲዛይኑ የተሰራበትን መስመር በመከተል ስለት ባል መሳሪያ የዲዛይኑን ዙሪያ ወይም የዲዛይኑ ቅርፅ ከውስጡ ቆፍረው ወደ ውስጥ ማጎርጎድ፡፡ የተዘጋጀውን ዲዛይን አስፈላጊውን ቀለም መቀባት ተቀርፆ የተዘጋጀውን ዲዛይን በተፈለገው ነገር ላይ ማተም፡፡

በዚህ ስራ ውስጥ ቃሎችን የምናትም ከሆነ፤ ከቀኝ ወደ ግራ ገልብጠን ቅርፅ ሊሰራበት በተዘጋጀ እቃ ላይ መስራት አስፈላጊ ነው፡፡ ምክይያቱም የተሰራው ቅርፅ ሲታተም ወደ ቀኝ ተገልብጦ ስለሚታተም ነው፡፡

የብሎክ ሕትመት ስልት/ ዘዴ/ ከተለያዩ ነገሮች ላይ መዘጋጀት ቢችልም ለመቅረፅ ቀላል የሆኑ ነገሮች እንደ ድንች፣ እንጨት፣ ጎማ፣ ፐላስቲክ፣ ቀይ ስር ፣ ካሮት እና በመሳሰሉት ላይ መስራት ይቻላል፡፡

ከድንች ፡

ለዚህ ስራ የሚሆን ድንች መምረጥ

የተመረጠውን ድንች ሁለት እኩል ቦታ በቢላዋ መቁረጥ፡፡

የተፈለገውን ዲዛየን የድንቹ ክፋይ ገፅ ላይ መስራት

የተሰራውን ዲዛይን በመተው ዙሪያውን ከጎደጎደዉ ውስጥ ማውጣት ወይም ዲዛይኑን በመቆፈር ወደታች ማጎድጎድ ።

በዚህ አይነት የተዘጋጀውን ዲዛይን ቀለም በማስነካት ዲዛይኑ ሊሰራበት በተዘጋጀው ነገር ላይ ወደ ታች በመጫን እየሰሩ (እያነሱ) የተዘጋጅውን ዲዛይን ከመደጋገም በሚፈለገው መጠን ማተም

በዚህ ስልት / ዘዴ / መስራት ስትጀመር ዲዛይኑን ጂኦሜትሪ ቀላል ከሆኑት ላይ መነሳት መልካም ይሆናል።

በዚህ ስራ ውስጥ አስፈላጊ የሆኑ ጥንቃቄዎች ዲዛይኑን ከውስጡ ቦርቡሮ ለማውጣት ስለት ያለው መሳሪያ ስለምትጠቀም አካልህ/ሽን / እጅህ/ሽን እንዳይቆረጥ መጠንቅቅ አለብህ/ሽ።

ዲዛይኑ ወደታች የሚኖረው ጥልቀት ከ 3 – 4 ሚሊ ሜትር ባይበልጥ መልካም ነው።

ዲዛይኑን ከውስጥ ቦርቡረህ ስታወጣ እንዳይሰበር/ እንዳሸረፍ/ እና እንዳይሰነጠቅ ጥንቃቄ ማድረግ እስፈላጊ ነው።

ሥዕል 1 ከድንች የተሰራ የብሎክ ሕተመትን የሚያሳይ ሥዕል

ልምምድ 1

1.ድንች ላይ የብሎክ ሕትመት ዲዛየን ሰርተህ አሳይ።

2.ከዚህ በላይ እንደተማርከው ከጎማ / ከጫማ ሶል / በራስህ ስም ማኀተም ሰርተህ፤ በማተም አሳይ

ማስገንዘቢያ ፡- ከጎማ / ከጫማ ሶል / ማኀተም በምትሰሩበት ወቅት ፊደሎቹ ገልብጣቸሁ መቅረፅ እንዳለባችሁ ማሰታወስ አስፈላጊ ነው።

ለምሳሌ ፡- ኦዳ በሚለው ቃል መኀተም መስራት ብንፈልግ አንደኛ ላይ እንዳለው ገልብጠን እንድፋለን ማለት (ዶኦ) ነው። ነገር ግን በምናትምበት ጊዜ ከዚህ በተዘቸ እንዳለው ፁሁፍ እንደ ሁለተኛው ምንገድ በደንብ እናትማለን ።

1ኛ

2ኛ

Odaa

1.2.2. የኮላጅ እና የሞዛይክ ስራ

1. ኮላጅ

ተግባር 4

ኮላጅ ማለት ምን ማለት ነው ?

ኮላጅ ከፈረንሳይ የተገኘ ቃል ሲሆን ፍቺው / ትርጉሙም/ ወረቀት በመበጣጠስ

አንድ ነገር ላይ ማጣበቅ ወይም ማስያዝ ማለት ነው፡፡ ኮላጅ የስነ- ጥበብ ስራ ስልት ውስጥ አንዱ ሲሆን ከአንደኛ ምዕተ ዓመት በፊት በታዋቂ አረቲስቶች የተጀመረ የስራ ስልት ነው፡፡ በዚያን ጊዜ አርቲስቶች የኮላጅ ስራ ስልት የጀመሩት፡፡ በቀለም ቅብ ስራ እና በፍቶ ግራፍ እና በተለያዩ መጽሔት በማቀናጅት

መስራት ጀምሩ፡፡ በዚህም የኮላጅ ስራ ተቀባይነት ተወዳጅነት በማግኘት የሚሰራበት የስነ - ጥበብ ስራ ስልት ውስጥ አንዱ በመሆን በብዙ አርቲስቶች መስራት ተጀምሮ እስከ አሁንም እየተሰራበት ነው፡

ሥዕል 2 ከምስር የተሰራ ኮላጅ ስራ የሚያሳይ ሥዕል

ሀ. ለኮላጅ ስራ የሚያስፈልጉ ነገሮች

I. የሚጠበቁ / የሚያያዙ / ነገሮች እንደ እነ ወረቀት ፣ ደብተር ፣ ፍቶ ግራፎች ፣ አፈር ፣ ጨርቅ ፣ ፀጉር ፣ ሣር ፣ ቅጠል ፣ የወፍች ላባ፣ የአህል ዘር፣ የአትክልት ዘር እና የመሳሰሉትን እንደ አስፈላጊነቱ ማዘጋጅት ፡፡ እነዚህን ነገሮች አስፈላጊ ከሆነ ቀለም በመቀባት የተሰራውን ነገር መልክ ጋር እንዲመሳሰል ማድረግ ይቻላል፡፡

II. የሚያጣብቁ / የሚያያይዙ/ ነገሮች ፡

- ለማጠበቅ / ለማያያዝ / የሚያስፈልጉ / የሚያገለግሉ/ ነገሮች እነደ እና ከላ፣ኡሁ፣ የአትክልቶች ሙጫ / ቁልቋል ፣ ዋርካ ፣ ጥድ ፣ ግራር ፣እና የመሳሰሉትን መጠቀም እንችላለን፡፡

III. እላያቸው ላይ የምናጠብቅባቸው ነገሮች

- ውፍረት ያላቸው ነገሮች እንደ እነ፡- ወፍራም ወረቀት ፣ ካርቶኒ ፣ ኮምፐርሳቶ ፣ ጠፍጣፋ እንጨት እና የመሳሰሉት ላይ በማተም መስራት ነው፡፡

ለ. የኮላጅ አሰራር

- የኮላጅ ሙያ ለማለት አስቀድመህ የሚሰሩትን ነገሮች ሥዕል ወይም ዲዛይን ጠፍጣፋ እንጨት ፣ ወፍራም ወረቀት የመሳሰሉት ላይ ንድፍን በመንደፍ መስራት፡፡
- የሚያጠብቁ/ የሚያያዙ/ ነገሮችን ማዘጋጀት፡፡
- የሚያስፈልገው ነገር ንድፍ ስራ አስፈላጊ በሆነ ቦታ በጥንቃቄ ኮላ / ሙጫ/ መቀባት
- ለመያያዝ / ለማጣበቅ / የተዘጋጀ እንደ እና ወረቀት ፣ ፀጉር ፣ ላባ እና የመሳሰሉትን አስፈላጊ በሆነበት ቦታ ላይ እንደየ መልካቸው ማያያዝ / ማጣበቅ፡፡
- በደንብ እስኪደርቅ ድረስ ያለ ማንቀሳቀስ እና እዚያው ማቆየት::

ልምምድ ፡ 2

- ከዚህ በላይ የተማርከውን የኮላጅ ስራ ቅደም ተከተል በመከተል ቀላል የሆኑ ሥዕሎች በአካባቢህ ከምታገኛቸው ነገሮች ላይ ስራ ፡፡

2 ሞዛይክ

ወይይት፡ 2 ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በቡድን በመወያየት ለክፍል አቅርቡ

1. ሞዛይክ ማለት ምን ማለት ነው ?
2. በአካባቢህ ከሞዛይክ የተሰሩ ነገሮችን አይተህ ታውቃለህ ? አይተህ የምታወቅ ከሆነ የአሰራሩን ሁኔታ እና ከምን እንደተራ ለክፍል ተማሪዎቻችሁ ግለጹ፡፡

- **የሞዛይክ ሙያ እንደ ኮላጅ ሙያ የሥዕል እና ዲዛይን ስልት / ዘዴ/ እናፓተርን የሚሰራበት ሆነዉ ከጠጣር ነገሮች የሚሰራ ነው ። ይህ ሙያ ረጅም ዘመን ታሪክ ያለው ሲሆን በድሮ ዘመን የሐይማኖት ቤቶች የቤተ መንግሥታትን ለማስዋብ እና ለማሳመር / ለማጌጥ / እንደቆየ እና ኮላጅ ሙያ በፊት እንደ ተጀመረ የተለያዩ ታሪኮች ይገልፃል።**

ሥዕል 3 በሞዛይክ ስራ ከወረቀት ተሰራን ሥዕል ሚያሳይ

ለሞዛይክ ስራ የሚያስፈልጉ ነገሮች

I. **የሚጣበቁ / የሚያያዙ/ ነገሮች**
    - **የሚጣበቁ / የሚያያዙ/ ነገሮች ጠንካራ የሆኑ እንደ እና የተለያየ አሸዋ ፣ የተሰባበረ ጠርሙስ ፣ ጨሌ ፣ ዶቃ ፣ የተለያዩ ቆርኪ ፣ ጉሎ ፣ ቁርጥራጭ ብረት፣ የተሰባበረ መስታወት እና የመሳሰሉትን መጠቀም እንችላለንን።**

II. **እላያቸው ላይ የምናጣብቅባቸው ነገሮች**

- እላያቸው ላይ የምናጣብቅባቸው ነገሮች ደግሞ ዝርግ ነገሮች እና ጠንካራ ነገሮች ሆነው የምናጣብቅባቸውን ነገሮች መሸከም ያለባቸው መሆን ይኖርባቸዋል፡፡

እነርሱም ፡- እንደ እነ ሰሌዳ ፣ ዝርግ ጣውላ ፣ ኮምፐርሳቶ ፣ ግርግዳ እና የመሳሰሉት መሆን አለባቸው፡፡

III. የሚያጣብቁ / የሚያያዙ/ ነገሮች

- በዚህ ስራ ውስጥ ለማጣበቅ / ለማያያዝ/ የሚውሉ ነገሮች እንደ እና ሲሚንቶ ፣ ኮላ/ ሙጫ/ ጠንካራ ሆኖ በደንብ ማጣበቅ / ማያያዝ/ የሚችል መሆን አለበት፡፡

ለ. የሞዛይክ አሰራር

- የሞዛይክ ሙያ ለማለት አስቀድሞ የሚሰራውን ስራ ሥዕል ወይም ዲዛይን እላዩ ላይ የሚሰራበትን ነገር እንደ እነ ጣውላ ፣ የቤት ግርግዳ እና የመሳሰሉት ላይ ንድፍን በመንደፍ መስራት፡፡
- የማጣበቂያ / የማያያዣ / ነገሮች ማዘጋጀት፡፡
- መስራት የተፈለገውን ነገር ንድፍ አስፈላጊ በሆነ ቦታ ላይ በጥንቃ ሁኔታ ኮላ ወደ ጠንካራ ሙጫ መቀባት ፡፡
- ለማጣበቅ / ለማያያዝ / የተዘጋጀ ነገሮች እንደ እና ጨሌ ፣ ዶቃ ፣ የተለያዩ የመጠጥ ቆርኪዎች ፣ የጉሎ ዘር ፣ የተሰባበረ ጠርሙስ ፣ የተለያየ አሸዋ እና የመሳሰሉትን በተፈለገበት ቦታ እንየመልካቸው ማጣበቅ / ማያያዝ ፡፡
- በደንብ እስኪ ደርቅ ድረስ ያለምንቀሳቀስ እና እዚያው ማቆየት ፡፡

ልምምድ : 3 :

- ከዚህ በታች ያለውን ድረጊት /ተግባር/ በግል ወይም በቡድን መምህራችሁ እንሚያዛችሁ / ታዛችሁ ስራታችሁ እያሳያችሁ ቅደም ተከተሉን በመጠበቅ ስሩ።

ወደ ስራው ከመግባትህ በፊት ቅደም ተከተሉን በደንብ አንብብ።

የሞዛይክ ስራ በባለ ቀለም ወረቀት እንዴት እንደሚሰራ እንመልከት።

1.የፕሮጀክት ዝግጅት

- ነጭ ወረቀት ወይም እንደካርቶኒ ያሉትን ነገሮች ከነጭ ወረቀት ጋር እኩል አድርገህ ቁረጡና አዘጋጅ። ሞዛይክን የምትሰራበት ነገር ማለት ነው።

2.ዲዛይን ማዘጋጀት

- ቀላል ቀርፅ ያለው ዲዛይን እንደ እና አበባ ፣ ወፍ፣ ዓሳ እና የተለያዩ አትክልቶች በነጭ ወረቀት ላይ ንደፍ / ስራ የነደፍከው ንድፍ ጠንካራ ፣ ብርሃናማ እና ቀላል መሆን አለበት ።

3.ለሞዛይክ የሚሆኑ ወረቀት ማዘጋጀት

- በቅድሚያ የተለያዩ ቀለሞች ያለቸው ወረቀት ከዲዛይን ቀለም ጋር መሄድ የሚችሉትን ምረጥ ። እንደ ሞዛይክ/ ጨሌ/ ትጠቀምበታለህ ማለት ነው
- የመረጥከው ወረቀት ቀለም ክብ ቅርፅ ፣ አራት ማዕዘን ፣ እስኬዌር እና ሶስት ጎን /ማዕዘን/ እስከ 0.5. ሳ. ሜትር ወይም 1. ሳ. ሜትር ያለበለጠ መስቀልኛ መስመር በመጠቀም ቁርጥ እና አዘጋጅ።

4.ማጣበቂያ / ማስያዣ/ ሙጫ

- በነጭ ወረቀት ወይም በካርቶን ላይ የሰራቹትን ዲዛይን በመከተል ኮላ፣ ኡሁ ፣ ዛፍ ሙጫ እና የመሳሰሉትን በመጠቀም ቀለም ያለው ወረቀት

ቆራርጠህ እንደሚፈለገው ሁኔታ በማጠጋጋት አያይዝ ። አያይዘህ ከአጠናቀቅህ በኋላ እንዲደርቅ አድርግ

ልምምድ : 4:

- **ከዚህ በላይ የተማርከውን የሞዛይክ ስራ ቅደም ተከተል ጠብቀህ ቀላል የሆኑ ሥዕሎችን በአካባቢህ ሊገኙ የሚችሉ ነገሮች ላይ ስሩ።**

2.3 ልብስን እና ቁሳቁስን ተጠቅሞ ትያትርን ማሳየት

ቢያንስ *ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት*

ከዚህ ትምህርት ክፍለ ጊዜ በኂላ፡-

ልብስን እና ቁሳቁስን ተጠቅመህ/ ሽ ቴአትር ታሳያለህ/ ሽ ፡፡

ተግባር 5

1. የተለያዩ ስራ የሚሰሩ ሰዎች የሚለብሱ ልብስ አንድ አይነት ነው ? ተወያዩበት እና ክፍል ውስጥ እርስ በርሳቹ ተነጋገሩ፡፡

በዚህ ርዕስ ተማሪዎች ልብስን እና የሚያስፈልጋቸው ቁሳቁሶችን ተጠቅሞ አጭር ጭውውት በትያትር መልክ ለክፍል እንዲያቀረቡ የታለመ ነው ፡፡

ለምሳሌ፡- በትያትር አጀማመር ታሪክ ውስጥ የትያትር ልብስን ከቀን በቀን ልብስ የሚለየው ትያትር ፅሑፍ ውስጥ በተፃፈው ታሪክ ላይ ተመስርቶ ነው፡፡

በድሮ ጊዜ ሰዎች መድረክ ላይ ትያትርን ሲያቀርቡ ለትያትሩ ድምቀት የሚሆኑ እና ከታረኩ ጋር የሚሄድ ልብሶች ነው እየለበሱ የነበሩት ፡፡ በዚህም ሁኔታ በድሮ ጊዜ በግሪክ ውስጥ ለዳይኖሰስ ንጉስ በአመት አራት

ጊዜ ትርዕት አዘጋጅቶ ትያትር ሲያቀርቡ ለብሶ የሚተውኑ የፍየል ቆዳ ነበር።

ይህ የፍየል ቆዳም ያቀረቡትን የትያትር ታርክን እውን ለማድረግ እና ንጉሱን እንደ ጣኦት ስለሚያምኑበት ፍየል ድግሞ መስዋእት ለማቅረብ የሚትመች ናት ብሎ ስለሚያምኑ እንደ ልብስ የፍየል ቆዳ ይጠቀሙ ነበር።

በዚህ ርዕስም ልብስ እና ቁሳቁስን ተጠቅም ተማሪዎች ትያትር እንዲያቀርቡ የሚረዳቸው ነው። ይህም ተማሪዎች በሚያቀረቡት ጭውውት ታሪክ ላይ ተመርኩዘው የወከሉትን ገፀ - ባህሪ እውን አድርጉ እንዲያሳዩ ይረዳል።

ልብስ እና በአካባቢያችው የሚገኘውን ነገር በመጠቀም ሳይጨናነቁ በቀላል መንገድ የወከሉትን ድርሻ ሆኖ ማሳየት ይችላሉ።

ለምሳሌ ፡- የሚታቀርቡት ትያትር ስለ ተማሪ እና አስተማሪ የሚያሳይ ከሆነ ተማሪም አስተማሪም ሆኖ የሚሰራ ሰው በደምብ መስሎ መገኘት አለበት ማለት ነው።

ይህም አስተማርው የሚጠቀምባቸውን ቁሶች የአስተማሪው የደንብ ልብስ ለብሶ የተሰጠውን ድርሻ መጫወት ማለት ነው። አስተማሪው የሚጠቀምባቸው ቁሶች ዳስተር፣ወረቀት፣ መጽሐፍ፣ እስክሪብቶ እና ወዘተ ናቸው። በሌላ መንገድ የሚታቀርቡት ታሪክ ስለ አንድ ቤተሰብ ከሆነ ቤተሰቡን የሚመስሉትን መስላችሁ፣የሚጠቀሙበትን ተጠቅማችሁ ቤተሰብ መስላችሁ ማስተላለፍ የፈለጋችሁትን ሃሳብ ወደ ማህበረሰቡ ማድረስ ትችላላችሁ።

ልብስ እና ቁሶችን የማንጠቀም ከሆነ የሚናቀርበው ታሪክ አሳማኝ አይሆንም ሰውም ልወደው አይችልም ፡፡

አልባሳት

አልባሳት ማለት በልዩ መልክ እና አቀራረብ የሚንጠቀም የልብስ አይነት ሆኖ የተወሰኑ መቼት እና ድርጊቶች በተፈጠረው ታሪክ ውስጥ ታርኩን እንዲመስል ተደርጎ የሚዘጋጅ እና መድረክ ላይ ትወና የሚቀረብበት ነው፡፡

ለምሳሌ ፡- በተወሰነ መቼትና ሁኔታ ስንል የሹፍርና ልብስ፣የውሃ መዋኛ ልብስ፣የጭፈራ ልብስ ያለንበት እና የሚንሰራው ነገር ጋር የሚሄድ ልብስ ማለት ነው፡፡ በሌላ መንገድ ደግሞ ሌላ አቀራረብ እና ወግ ያለው ልብስ ማለት እንችላለን፡፡

እንዲህም የትያትር አልባሳት የገፀ- ባህሪው አቀራረብ የሚገልፅ እና የመድረክ ላይ ትወናን ጎልቶ እንዲታይ የሚያደርግ እንዲሁም በታሪኩ መሰረት ጎልቶ እንዲታይ የሚያደርግ እንዲሁም በታሪኩ መሰረት የሚለብስ ነው፡፡ይህ ልዩ አቀራረብ ያለው አለባበስም የታሪኩ አላማን እውን የሚያደርግ እና የገፀ - ባህሪው ተቀበይነትን የሚያረጋግጥ ነው፡፡

እንዲሁም ፡ በፊልም እና ቴሌቪዥን ትወና ውስጥም የሚረዳን ነው፡፡

የትያትር መድረክ አልባሳት ጥቅም

- የቀረበውን ታሪክ መቼት ለመግለፅ፡፡
- የፀሀፊው ፈጠራ ችሎታን ያሳያል ፡፡
- የገፀ - ባህሪ ማንነትን ይገልፃል ፡፡
- ባሕል፣ወግ እና ስረዓትን ለማስተማር ይጠቅማል ፡፡
- ለመድረክ ውበት ትልቅ ሚና ይጫወታል፡፡
- የትያትር ትውኔት አይነቱን ለመለየት ይረዳል፡፡
- የተውኔቱ ታሪክ መልዕክትን ይገለፃል ፡፡

የትያትር ቁሶች

የትያትር ቁሶች ማለት የተለያዩ ቁሳቁሶች ገፀ- ባህሪያት በእጃቸው ይዞ በፀጉራቸዉ ላይ አርገ፣ በወገባቸው ላይ ጠምጥመው እና በቤት ግድግዳ ላይ የሚደረጉ እና ውበት ለመጨመር የሚጠቅሙ ናቸው ። ባህላዊ ቁሶች እንዳሉ ሁሉ የትያትር ቁስም አለ። የትያትር ቁስ ማለት

እንዳ እቃ የሚጠቀሙበት መድረክ ወይም እስክርን ላይ የሚቀርቡትን ዝግጅቶችን የሚያወቡ ነገሮች ናቸው።

የትያትር ቁሶች አላማ

- የታሪኩ ትዕይንትን ለማስዋብ ።
- የተመልካች ስሜትን ለመሳብ ።
- ያለውን የታሪክ ጉድለትን ለመሙላት።
- የተውኔትን መልዕክት ለመግለፅ።
- ለታሪኩ ምቹ እና አሪፍ አቀራረብን ለመፍጠር።
- የገፀ- ባህሪያችንን መረጃ ለማሳወቅ።
- ገፀ - ባህሪያትን ለመደገፍ።
- የገፀ - ባህሪ መድረክ አያያዝ ሁኔታን ለማመቻቸት።

ተግባር 6

1. አንድ አጭር ትርዕት ወይም ታሪክ ፍጠሩ።ከፈጠራቹ በኋላ ድርሻ ተከፋፈሉ እና አልባሳትን እና ቁሶችን ፈጥራችሁ ታሪካቸው የሚፈልገውን ቁስ እና አልባሳትን ፈልጋችሁ፣ ተጠቀሙት እና በክፍል ውስጥ አቅርቡ።

የምዕራፍ ሁለት ማጠቃለያ

- ዜማ ኖታዎች በሙዚቃ ሰሌዳ ላይ በክሌፎች ድምፅ ወፍራም ፣ ቀጭን እና መካከለኛ ተለይቶ ይፃፋል ።
- የሙዚቃ ኖታዎች በሙዚቃ ፊደሎች በመሰየም ሙዚቃ ሰሌዳ ላይ ይዘረዝራሉ፡፡
- የሙዚቃ ሰሌዳ አመስት መስመሮች እና አራት ባዶ ቦታዎች አለው፡፡
- የሙዚቃ ክሌፍ እስታፍ መጀመሪያ ላይ ተጽፈው ድምፅ በመፍጠር ለመለየት ከፍተኛ ጥቅም ይሰጣል፡፡
- ሕትመት ማለት አንድን ነገር በአንዴ ከተፃፈ እና ከተቀረፀ በኋላ እየደጋገምን ማባዛት ማለት ነው፡፡
- የሕትመት ሙያ የተጀመረው በግብፅ አገር ነው፡፡
- ፓፒሪየስ ማለት ወረቀት የሚመስል ግብዖች ወረቀት ከመፈጠሩ በፊት እንደ ወረቀት ሲጠቀሙበት ነበር፡፡
- የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ካሉት የሕትመት ስልት / ዘዴ / ውስጥ ቀላል እና ማንኛወም ሰው ሊሰራው የሚችል ነው፡፡
- የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / በቻይናዎች ተጀመረ፡፡
- ኮላጅ ማለት ወረቀት ቆራርጠን አንድ ነገር ላይ ማጣበቅ / መስያዝ / ማለት ነው፡፡
- የሞዛይክ ጥበብ ጠጣር ከሆኑ ነገሮች ላይ የሚሰራ ነው፡፡
- አልባሳትን እና አስፈላጊ መሳሪያዎች በመጠቀም ትያትር ማሳየት እያቀረብን ያለውን ታሪክ እውነት ያደርጋል ።
- አልባሳትን እና የተለያዩ መሳሪያዎች በመጠቀም ትያትር ማቅርብ ከትያትር አጀማመር ታሪክ ጋር ይያያዛል፡፡
- ውበት ለሚቀርብ ትያትር የሚሰጠው ጥቅም ትልቅ ነው፡፡.

የምዕራፍ ሁለት መልመጃ

I. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክል ለሆነው **እውነት** ትክክል ላልሆነው ደግሞ **ሐሰት** በማለት መልስ/ሺ፡፡

1. የቅጠል ሕትመት ግብፅ ስትሰራቸዉ የቆየችዉ ሕትመት ምሳሌ ነው?
2. የግብፅ አገር ሰዎች በተፈጥሮ የሚገኙትን ነገሮች ቀለም እየቀቡ ሲያትሙ ቆይተዋል ?
3. የሕትመት ዓይነቶች ብዙ ናቸው ?
4. የስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዴ / በሁለት መንገድ ይሰራል ?
5. ማኅተም በብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ይሰራል ?
6. ሞዛይክ እና ኮላጅ ተመሳሳይነት የላቸውም ?
7. ሞዛይክ ከጠንካራ ነገሮች ላይ ይሰራል ?
8. በሞዛይክ ስራ ውስጥ ሲሚንቶ እንደ ማጣቢቂያ / ማያያዣ / ያግዛል ?
9. መሳሪያዎችን ተጠቅመን ትያትር ማቅረብ ለታሪክ ውብት ያገለግላል ፡፡
10. አልባሳት እና በእቃዎች መታገዝ ከትያትር መጀመር ጋር ግንኙነት አለው?

II. ከዚህ በታች ለተዘረዘሩት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጥ/ጭ።

1. የሕትመት ጥበብ የት አገር ተጀመረ?

   ሀ. ኢትዮጵያ ለ. ግብፅ ሐ. ምስር መ. ለ እና ሐ

2. የሕትመትን ጥበብ ለመስራት የሚጠቅም ስልት / ዘዴ / አቅጣጫ የቱ ነው ?

   ሀ. ቅጠል ለ. መዳፍ ሐ. የውስጥ እግር መ. ሁሉም መልስ ነው

3. ከሕትመት ስልቶች / ዘዴዎች / ውስጥ ቀላሉ ስልት / ዘዴ / የቱ ነው ?

   ሀ. የእስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዴ / ለ. የቀጥታ ሕተመት ስልት / ዘዴ /

   ሐ. የብሎክ ሕትመት ስለት / ዘዴ / መ. መልስ አለተሰጠም

4. ከሕትመት ስለቶች / ዘዴዎች / ማንኛውም ሰው ሊሰራው የሚችለው እና ቀላል የሆነው የቱ ነው ?

   ሀ. የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ለ. የእሰቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዴ /

   ሐ. በቀጥታ የሕትመት ስልት / ዘዴ / መ. ሁሉም መልስ ነው።

5. የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / የት ተጀመረ ?

   ሀ. ሮም ለ. ግብፅ ሐ. ቻይና መ. አሜሪካ

6. ቅርፅን / መስመርን / ወደ ላይ በማውጣት ወይም ወደ ታች በማጎድጎድ የሚሰራ ሕትመት በየትኛው ውስጥ ነው ?

ሀ. የቀጥታ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ለ. የብሎክ ሕትመት ስልት / ዘዴ / ሐ. የእስቴንስል ሕትመት ስልት / ዘዴ / መ. መልስ አልተሰጠም፡፡

7. ከዚህ በታች ካሉት የብሎክ ሕትመትን ለመስራት የሚውል የቱ ነው ?

ሀ. ድንች ለ. ጎማ ሐ. ቀይ ሥር መ. ሁሉም መልስ ናቸው

8. ኮላጅ የሚለው ቃል ከየትኛው ቋንቋ ላይ የመጣ ነው ?

ሀ. ሮም ለ. ፈረንሳይ ሐ. አሜርካ መ. ቻይና

9. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ ኮላጅ ለመስራት የማይውለው የቱ ነው ?

ሀ. ጨርቅ ለ. ፀጉር ሐ. አሸዋ መ. መልስ አልተሰጠም

III. በተጠየቀው መሰረት መልስ /ሺ

1. ከዚህ በታች ባለዉ የሙዚቃ ሰሌዳ ላይ የተፃፉትን ኖታዎች ስማቸዉን ፃፍ / ፊ /፡፡

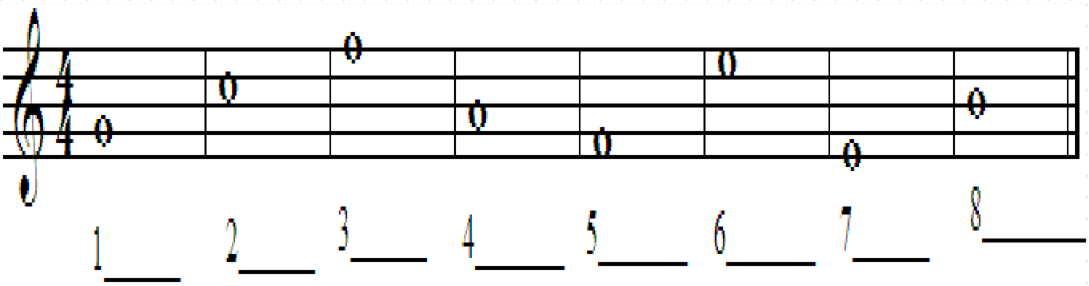

2. ለተፃፊት የሙዚቃ ድምፆች የሙዚቃ ሰሌዳን በማዘጋጀት በሙሉ ኖታ ሙሉባቸዉ።

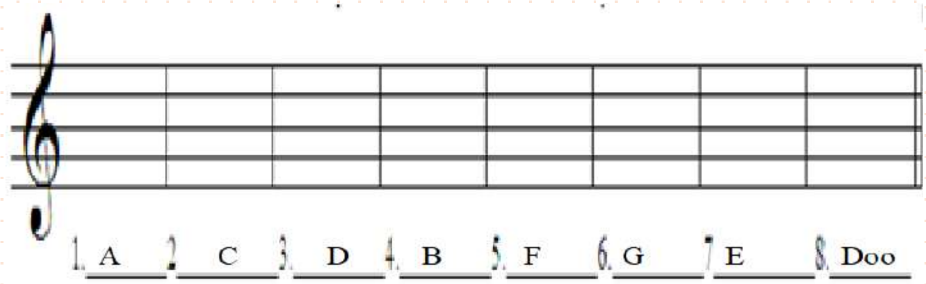

3.ከዚህ በታች ለተፃፉት ኖታዎች የስም ስያሜያቸዉን ፃፍ።

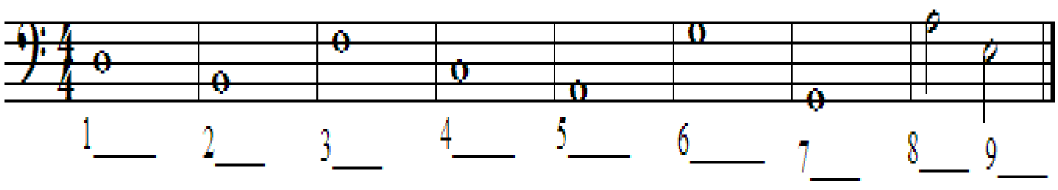

4.ለተፃፉት የሙዚቃ ድምፅ ሥም ስያሜ ሰሌዳ/ስታፍ/ በማዘጋጀት የሙሉ ኖታ ምልክት በመጠቀም ሙሉ።

1. ግብፅ ወረቀት ከመፈጠሩ በፊት እንደ ወረቀት __________ ይጠቀሙ ነበር።
2. አንድ ዲዛይን/ቅርፅ ቆርጦ ከዉስጥ በማዉጣት በሌላ ወረቀት ላይ የማተም ዘዴ________________ይባላል።

ምዕራፍ 3

የባህል እና የታሪክ ተጨባጭ ሁኔታ

የዚህ ምዕራፍ ትምህርት ዉጤት፡

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጨረሻ፡

- የተለያዩ የሙዚቃ አይነቶችን ያወጣሉ::
- ማህበረሰቡ ከሚጠቀሙት ውዝዋዜ አይነቶች ውስጥ አንዱን □ሳ□ሉ::
- □ተለ□ዩ ጁረ□ሉ::
- የዋሻ ስዕሎችን ያደንቃሉ::
- ለንግግር የሚተላለፍ ትያትሮችን ያሳያሉ::
- የድሮ ወሬዎችን ቀልዶችን ወደ ትያትር ይቀይራሉ::

መፅቢ□

ባለ□ዉ ርዕስ ውስጥ የሙዚቃ ኖተዎችን ስም ይሰይማሉ ክሌፎችን መፃፍ ና የክሌፎችን ጥቅም ተምራሃ/ሻል::

ለ□ኛው ርዕስ ውስጥ ደግሞ የባህላዊ ሙዚቃ አይነቶችን እና ውዝዋዜዎችን ህብረተሰቡ እንዴት እንደሚጠቀምበት ትማራላችሁ ። በተጨማሪ ባለፈው ርክስ ዉስዓ ስለ ተሪክ ምንነትና ስለ ኮላይጁ ህትመት ና ስለ ሞዛይክ ህትመት ተምራችሃል ። በዚህ ርዕስ ውስጥ ደግሞ የተሪክ ትርጉም ወጅም የተሪክ አመጣጥ እና የዋሻ ዓበብ ትማራላችሁ በተጨማሪም በአይን አይነቶች እና ከምን እንደተሰሩ የመሳሰሉትን ስፋት ትማራላችሁ:: ለዚሁ መሰረት በአከባቢያች ከሚተኙ ቁሳቁሶች ላይ ቀላል የሆኑትን የአጅ ጥበብን ትሰራላችሁ::

3.1 □ባህላዊ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ- ች

➢ ተማሪዎች ቢያንስ ሊጎናፀፉ የሚገባው የመማር ብቃት

ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ ተማሪዎች፡-

- □ተለ□ዩ □ሙዚቃ አይነቶችን ለይተው ይገልፃሉ።
- የኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜን ይለያሉ።
- የአከባቢያችውን ባህላዊ ውዝዋዜ በድርጊት ያሳያሉ።

3.1.1. የባህላዊ ሙዚቃ አይነቶች

የግንዛቤ ጥያቄ

የባህላዊ ሙዚቃ አይነቶች ዘርዝሩ፡፡

ባህላዊ ሙዚቃ በህብረተሰባችን ዘንድ በጣም ተወደጅ እና ታዋቂ ናቸው፡፡ ኦሮሞ ካሉት አኩሪ ባህሎች ውስጥ ባህላዊ ሙዚቃ አንዱ ነው፡፡

ባህላዊ ሙዚቃ በኦሮሞ ህዝብ ዘንድ ትልቅ ቦታ የሚሰጠው እናየማህበረሰቡን ማንነት የሚገልፅ ነው፡፡የኦሮሞ ህዝብ ስፋትና ብዛት ባህሉም እነደዛው ሰፊና ብዙ ነው ከዚህም የተነሳ የኦሮሞ ባህላዊ ሙዚቃ በተለያየ ሁኔታ እና በተለያየ ጊዜ ውስጥ የሚከናወን ነው፡፡

ሀ. <u>የሰራ ጊዜ ባህላዊ ሙዚቃ</u>

በስራ ጊዜ የሚዘፈኑ ዘፈኖች የምንሰራውን ስራ ያለ ድካም እንድንሰራ ይረዳናል፡፡ በተለይም በደቦ እና በጅጊ (በጋራ ስራ) ጊዜ ይጫወቱታል ፡፡ እንዲሁም በአጨዳ ጊዜ ፣ በእርሻ ጊዜ፣ በአረም ጊዜ፣ በውቂያ ጊዜ እና በመሳሰኩት ጊዜ ይጠቀሙበታል፡፡ ለምሳሌ እህል በሚወቃ ጊዜ የሚዘፈነው ዘፈን (ሙዚቃ)

ሎኒ ያ ሊን እሼ ሎኒ ያሎን እሼ

ሎንቱ መል ሀንታኔ

ዋን ሎኒ ማልቱ ባዳ ታኤ

ኮቴን ሻኒ ታአ፤ ከንቡናን ዱገኒ

ጋፍን ዋንጫ ታአ ከንመርቃን ኛተኒ

ኤርቤን ኢትሌ ታአ ካን እራ ቡለኒ

ፎነ እርባታ ታአ ካን እትን ቡላኒ

ፈልቲን ቆራን ታአ ካን እቲን ቢልቼሰን

ሎኒ ያሎን እሼ አፈኒን ሁባ ጉሪ

ኮቴን በረካ ጉሪ

ሎኒ ያ ሎን እሼ ዲበታን ሚደግሶ

ሎኒ ያሎን እሼ ዱገን ቀበኔሶ

ሎኒ ያሎን እሼ ኡገን ቀቢኔሶ

ጉሮሌ ያዱሉ ወቢ

ደላን ሎኒ መገሪ ኩላ

ደላን ሎኒ መገሪ ኩላ

ሲን ፋርሳ ሮጋ ጋልያ ጉሮሌ

ጉሮሌ ኮቴን ጢዮ ፋካቱ ሸምደሀ

ኮቴ ኬቲን ነንሺ ያ ሎኒ

ጋፋ ኬቲን መንሺ ያ ጉሮሌ

ሮሪሳ ኢልመ ደልች ያ ጉሮሌ

ሮሮ ሚት ማካራ

መካር ጋሁ ጋሂ ያ ጉሮሌ

መዳን ሲ ጋሁ ጋሂ

ለ. <u>የሰርግ ዘፈን</u>

የሰርግ ዘፈን በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ ከገዳ ዘፈን ቀጥሎ ከፍተኛ ስፍራ ያለው ነው፡፡ ይህ የሰርግ ዘፈን በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ በሶስት ዋና ዋና ክፍሎች ይመደባል፡፡ እነሱም በሰርጉ ዋዜማ ፣ በሰርጉ እለት፣ ከሰርጉ ማግስት የሚዘፈኑ ናቸው፡፡ ይህም የሰርግ ዘፈን ከሙሽራዋና በሙሽራው ቤት የሚዘፈነው እንደየ አካባቢው የተለያየ ነው፡፡ እንደዚሁም እሚጫወቱት ሰዎች በፆታና በእድሜ የተለያዩ ናቸው፡፡

<u>ምሳሌ፡- 1</u>

ባላ ሽኮክ / 2x /

ኤሳ ደቅጣ ሶዴ

ናፉ ጎቶቴ

ጨቢ አከ ስያማ ጦቤ

<u>ምሳሌ፡-2</u>

ፊዴ ዱፍናን ያ ኡልፊና ኢሼ / 2X /

ጋቴ ዱፍናን ያ ሰልጵና ኢሼ

ወሩ ሒን ገልቹ ያ ባባዲ ኢሼ

ኢሳ ደብናን ጋራ ፍራሽ

ፍሩ ሒንጋልቹ ያ ስልጲና ኢሼ

ሀዳቱ ቤካ ሳልጶ እንተላ ኢሼ

ተግባር፡ 1

በሰርግ ዘፈን ውስጥ ሙሽራው ወደ ሙሽሪት ቤት ሲሔድ በእናተ አካባቢ ምን ተብሎ ይዘፈናል ? ለክፍል ጓጀኞቻችሁ ግለፁ፡፡

ሐ. ሆሌ ማነሾ/ በለቅሶ ጊዜ የሚዘፈን / (ሙሾ)

ሆሌ ማንሾ ወይም በለቅሶ ጊዜ የሚዘፈን አንድ ሰው ሲሞት ታሪኩን በማንሳት / በማሞገስ/ ለማስለቀሻነት የሚዜም ነው፡፡ ይሄውም ለጀግና ሰው እንዲሁም ለንጉስ እና ለመሳሰሉት ሰዎች በሚሞቱ ጊዜ የሚዜም ዜማ (ሙሾ) ነው፡፡ ከዚህ በተጨማሪ ባል የሞተባት ሴት በዚህ መልኩ ታስለቅሳለች፡፡

መ. ባህላዊ የጊፍቲ ሙዚቃ (ዘፈን)

የጊፍቲ ዘፈን ሴቶች በሚወልዱበት ጊዜ የሚዘፈን ባህላዊ ሙዚቃ ነው፡፡ ይህም አነዷት ሴት በምትወልድበት ጊዜ ሴቶች በወለደቸው ሴት ደስታቸውን የሚገልፁበት ዘፈን ነው፡፡

ለምሳሌ፡-

ሱንቆ ሱንቆ ጀቴ ማራሞ

ሱንቆ ባኑ ሻን ሀማራቴ

የሮ ናፉ ሻን ነዋመቴ

ናፉ ባናን ና ኢረፊንቴ

ጀቴ ማረሞ

ተግባረ 2

ሴቶች ሲወለዱ የሚዘፈነው የጊፍቲ ዘፈን ቤተሰባችሁን ጠይቁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ፡፡

ሰ. ጌረርሳ/ቀረርቶ

ጌረርሳ በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ በብዛት የሚታወቀዉ እና በልዩ ሁኔታ የሚጫወቱት ነው፡፡ጌረርሳ የአንድን ሰው ጀግንነትና ጥንካሬን ለመግለፅ የሚጠቀሙበት ነው፡፡ እንደ ኦሮሞ ባህለ ጌረርሳን የሚጠቀሙት ትላልቅ ሰዎች ሶሆኑ እነሱም ከተለያየ ምክንያት ጋር በማያያዝ ጌረርሳ ይጠቀሙበታል (ይጫወቱታል)፡፡

ጌረርሳ በብዛት የሚጫወቱት በውጊያ ቦታ ወታደሮችን ለማበረታታት ጀግኖችን ማወደስ፤ ዘራቸውን ለማወደሰ፤ ንዴታቸውን ለመግለፅ እና ለመሳሰሉት ይጠቅሙበታል፡፡

3.1.2. ባህላዊ ውዝዋዜ

በሙዚቃ ውስጥ ውዝዋዜ የመጀመሪያው እና የሙዚቃ ማጣፈጫ ሊባል ይችላል፡፡

የሙዚቃ ውዝዋዜ በድምፅ የምንለው

ወደ እንቅስቃሴ በመለወጥ ለሰዎች እንዲማሪክ (ትኩረት) እንዲሰብ አድርጎ ማሳየት ነው፡፡

በኦሮሞ ውስጥ የተለያየ ቦታ የውዝዋዜ ዝንቅስቃሴ የተለያዩ ስሞች እና ክፍሎች አላችው በኦሮሚያ ውስጥ የተለያየ ቦታ የሚጫወቱት ባህላዊ ውዝዋዜዎች መካከል ጥቆቶች እንደሚከተሉት ናቸው፡፡

እነሱም፡-

- የቦረና ውዝዋዜ " ሆ ሀዮ /ገረባ "
- የጉጂ ውዝዋዜ " ሹምቤ "
- የወለጋ ውዝዋዜ " ጌሎ፤ ከምካሜ እና ኤሞሌ "
- የኢሊአባቦራ ውዝዋዜ " ትርትርሳ "
- የጅማ ውዝዋዜ " አልቱሜ እና ጋድቱሜ "
- የሸዋ ውዝዋዜ " ዲችሳ ፤ ረገዳ፤ እሸኬኬ እና ሸለካ/ ፊከራ "
- የቱለማ ሶዶ ውዝዋዜ " ኤቦ ላላ "
- የአርሲ ውዝዋዜ " ትሪ "
- የባሌ ውዝዋዜ " እሸኩሜ "
- የሀረርጌ ውዝዋዜ " ሸጎዮ እና ምሪሳ "
- የከሚሴ ውዝዋዜ " ሀሚሳ ፤ ሲዳሜ/ ሲዳቤ እና አስኮበር "
- የራያ ውዝዋዜ " ጉቤ ሎሌ "

ተግባር፡ 3

በቡድን በመሆን የአካባቢያችሁን ባህላዊ ውዝዋዜን ለክፍላችሁ አቅርቡ፡፡

3.2 በታሪክ ውስጥ ያሉ የስነ-ጥበብ አይነቶች፡፡

3.2.1. የዋሻ ጥበብ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባ የመማር ብቃት፡-

ከዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ፡-

- የዋሻ ጥበብን ፍቺ / ትርጉም / ትገልፃለህ፡፡
- በድሮ ዘመን የሰው ልጅ በዋሻ ውስጥ ሲኖር በቆየበት ጊዜ ምን ምን አርቶች እንደተሰሩ ትናገራለህ ፡፡
- ከሥነ - ጥበብ ዓይነቶች ውስጥ የተወሰኑተን ትዘረዝራለህ፡፡

ውይይት 1

ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በቡድን በቡድን ሆናችሁ ከተወያያችሁ በኋላ ሀሳባችሁን ለክፍል አቅርቡ፡፡

1. ተማሪዎች በአካባቢያችሁ ዋሻ አይታችሁ ታውቃላችሁ? አይታችሁ ከሆነ ዋሻ ምን አይነት ነው ?
2. በአካባቢያችሁ ዋሻ ይገኛል?
3. የዋሻ ጥበብ ምንድን ነው?

- ዋሻ የድንጋይ አካል ወይም የትልቅ ዛፍ አካሉ በአንድ በኩል በር / ክፍት/ ወይም ቀዳዳ ያለው ማለት ነው፡፡ ግን እንዲዚህ ትምህርት ይዘት ዋሻ ማለት ትለቅ ድንጋይ ወይም የመሬት አካል ሆኖ በአንድ በኩል በር / ክፍተት ያለውና የሰው ልጅ በድሮ ዘመን እንደ ዛሬው መኖሪያ ቤት ሳየኖረው እና በፈለገው ነገር ቤት ሳይሰራ እና

ሳይኖረበት በፊት መጠጊያና መኖሪያ አድርጎ ውስጡ ሲኖር የቆየ ማለት ነው።

- የሰው ልጅ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ፍላጎቱን፣ አስተሳሰቡን፣ ሃሳቡን በሥነ -ጥበብ እየገለፀ እንደ ነበር ታሪክ ይገልፃል። ለዚህ ምስክር የሚሆኑት ደግሞ በዋሻ ውስጥ ያሉ የጥበብ ስራዎች መመልከት ይቻላል።
- የሰው ልጅ በሰውነቱ ላይ ዋሻን በቀለም ቅብ ምልከት ሲሰራ እንደቆየ እና በአለም ደረጃ እውቅ የሆኑ ሰዎች አሉ።
- እንደየ አካባቢያችንም የሰው ልጆች ከጥንት ዘመን ዋሻ ውስጥ ሲኖሩ ነበር።ግን ይኑሩ እንጂ በተለያዩ ምክንያት በአካባቢያችን የሚገኙ ዋሻዎች ከፍተኛ ጥናት አልተደረገባቸውም ።
- የሰው ልጅ ከጥንት ዘመን ዋሻ ውስጥ ሲኖር ከነበረበት አንስቶ አካባቢውን አመቺ እና ዉብ ለማድረግ ሲል የተለያዩ ዘመን የዋሻ ግድግዳ ላይ ተሰርተው ከሚገኙት ሥዕሎች የአጋዘን ሥዕል ፣ የፈረስ ሥዕል ፣ የጎሽ ሥዕል ፣ አደን የሚያድኑ ሰዎች ሥዕል እና የመሳሰሉት ነበር።

በዚህ ጊዜ የቀለም ቅብ ለመስራት በአብዛኛው የተጠቀሙበት ቀለም ቢጫ፣ ቀይ፣ ጥቁር፣/ ጥላሸት በመታገዝ ሲሰሩ ቆይተዋል። .

- በኦሮሚያ ክልል ከሚገኙት ዋሻዎች ውስጥ ደግሞ ታዋቂዎች የዳሮ ዋሻ፣ የሶፍ ኡመር ዋሻ እና የመሳሰሉትን ማንሳት ይቻላል።

- የዳሮ ዋሻ በኦሮሚያ ክልል ከሚገኙት ዋሻዎች አንዱ ሲሆን ይህ ዋሻ የታሪክ ቅርስ እና በቱሪዝም የገቢ ምንጭ ከሚያስገኙት አንዱ ሊሆን ይችል ነበር፡፡ ይሁን እንጂ እስከ አሁን በታሪክ ቅርስነት የተመዘገበ አይደለም የዳሮ ዋሻ የአምፑል ቅርፅ ያለው ዲዛይን እና የላም ጡት የሚመስል የዋሻው ግድግዳ አካል ውስጥ የሚያምር ነገር አለው፡፡

የሥነ- ጥበብ አይነቶች ብዙ አሉ፡፡ ከእነዚህ ውስጥ አንዱ ቀለም ቅብ ነው ፡፡

<u>ሀ. ቀለም ቅብ</u>

ውይይት 2

አናንተ በሚትኖሩበት አካባቢ ያሉ ሰዎች በመኖሪያ ቤት ፣ በትምህርት ቤት ፣ በጤና ጣቢያ እና በመሳሰሉት ስፍራዎች ቀለም ሲቀቡ አይተህ ታውቀለህ?

- አይተህ የምታውቅ ከሆነ፣ እንዴት እንደሚቀቡ ጥንድ ጥንድ በመሆን በአቀማመጣችሁ መሰረት ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ውጤት ለክፍላችሁ ግለፁ፡፡
- ከጥንት ዘመን አንስቶ የሰው ልጅ ቀለም የሚቀባበት ስልት / ዘዴ/ ሃሳብ፣ ምኞት፣ አስተሳሰቡን ፣ ኑሮውን እየገለፀበት ከቆየው ውስጥ አንዱ ሆነዉ በተፈጥሮ ያሉ እና ሰው - ሰራሽ የሆኑ በአካባቢያችን የሚገኙ ነገሮችን በተለያዩ ቀለሞች በመታገዝ የሚሰሩባቸው ናቸው ፡፡ የቀለም ቅብን ከንድፍ ልዩ የሚያደርገው ቀለምን በመጠቀም / በቀለም በመታገዝ/ መሰራቱ ነው፡፡
- የቀለም ቅብ ስራ ከተለያዩ ነገሮች ላይ መሰራት ይችላል፡፡

ለምሳሌ የውሃ ቀለም ፣ የዘይት ቀለም እና በመሳሰሉት ነገሮች ይሰራሉ፡፡

- ቀለም ቅብ ስራ ለመስራት የሚያገለግሉ ቀለሞች በፈሳሽ እና በጠጣር መልክ የሚገኙ ናቸው፡፡

➢ የሰው ልጅ በጥንት ዘመን በዋሻ ውስጥ ይኖር በነበረበት ጊዜ እና አሁን ድረስ የቀለም ቅብ ስራን እየሰራበት ይገኛል። ከጊዜ ወደ ጊዜ ሰው በስልጣኔ ወይም በአእምሮ እያደገ ሲሄድ የሥዕል ጥበብ / የቀለም ቅብን ለተለያዩ ስራዎች ማዋል ጀመረ። የቀለም ቅብ ስራ ለሰዎች ከሚሰጣቸው ጥቅሞች ውስጥ ጥቂቶቹ፣ ለሀይማኖት አገልግሎት፣ ሰው እያየ አእምሮውን የሚያስደስትበት ፣ ባህልን እና ታሪክን እንገልፅበታለን ፣ ውበትን / ቁንጅናን እናሳይበታለን፣ ለትምህርት አገልግሎት ወይም የተለያዩ አርዕስቶችን አስመልከቶ የሕዝብ ግንዛቤን ለማዳበር ወይም ለማጠናከር የሚውል መሆኑ ነው።

3.3 የአፈ-ታሪክ ንግርት

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባው የመማር ብቃት

ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ ተማሪዎች፡-

- የትያትር ጥበባት አፈ ተሪክን ያሳያሉ።
- ትረክትና ተረተረትን በትያትራዊ ጭውውት ያሳያሉ።

ተፅባር 4

1. አፈ-ታሪ□ ሲባል ሰምታችሁ ታዉቃላችሁ? ሰምታችሁ ከወቃችሁ ለክፍሉ ተማሪዎች ግለጹ።
2. ከኦሮሞ አፈ-ታሪ□ ዉስጥ የምተወቁትን እርስ በርስ ተነጋገሩ።

አፈ-ታሪ□ □ማ ተሰቶት ወይም ሳይሰጠው የህዝብ ፈጠራና ጥበብ ላይ የተመሰረተ ነው። አፈ-ታሪ□ ማለት በኦሮሞ ማህበረሰብ ዘንድ የህዝብ □□ራ ወጅም አፈ-ታሪ□ ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍ ነው። □ኦሮሞ ህዝብ ዘመናዊ ትምህርት ከመጀመሩ በፊት ማንነቱን እና ችሎተውን በአፈ-ታሪ□ ከትውልድ ወደ ትውልድ ያስተላልፋል።

እንዲሁም ማንነቱን ለአለም ሲያስተዋውቁ ቆዩተኸል:: አሁንም በማስተዋወቅ ላይ ናቸዉ:: የኦሮሞ ህዝብ ብቻ ሳይሆን የአፍሪካም ህዝቦች በአፈ-ታሪ ማንነታቸውን ከትውልድ ውደ ትውልድ እስተላለ ቆዩተኸል:: አሁንም በማስተላላፈ ላይ ናቸው::

የኦሮሞ ማህበረሰብ በአፈ-ታሪ በለፀገ ነው:: ይህ ደግሞ የህዝቡን ጥንካሬ የሚያሳይ ነው:: ባህሉን ፣ እምነቱን ፣ አልስፍናውን ፣ታሪኩን፣ምፅባሩን **እና እሴቱን** በአፈ-ታሪ ተጠቅሞ ከትውልድ ወደ ትውልድ **ሲያስተላልፍ ቆይቷል**::

በአጠቃላይ አፈ-ታሪ ባህል መሳሪያ አሴት፣ታሪ አላፆቱ ሀዘኑን፣ደስተውን፣ ስልጣኔውን፣ጥበቡን አና በጠቃላይ የህዝቡን አናናር የሚገልፅበት ነው ::

የኦሮሞ ህዝብ ለብዙ ዘመናት ያለፁሁፍ በአፈ-ታሪክ ኑሮውን እየመራ ነበር:: ይህ ደግሞ የሚገልፀው ይህ ህዝብ እዉቀት ችሎታውን አና ጥበቡን በህይወት ሂደት ውስጥ ያካበተውን በአፈ-ታሪ በተለያየ መልኩ ሲያስተላልፍ የኖረ ነው::

ይህ አፈ-ታሪ በተለያዩ ክፍሎች ይመደባል:: እነሱም:-ቴረርሳ፣ ሂቦ፣ (እንቆቅልሽ) ተረት ተረት፣ ምሳሌ፣ትርክት፣ መሙር፣ እንጉርጉሮ እና የመሳሰሉት ናቸው:: ከኦሮሞ አፈ-ታሪ ጥቂቶችን ከዚህ በታች እናያለን::

3.3.1.ቴረርሳ

ጌረርሳ ከአፈ-ታሪ ዉስጥ አንዱ ሆኖ በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ የታወቀ ነው። ጌረርሳ መጀመሪያ ጀግንነት እንደሆነ የኦሮሞ አባቶችና አዋቂ- ች ይናገራሉ:: ኦሮሞ ማህበረሰብ በጌረርሳ ተጠቅሞ ደስተውን ፣ሀዘኑን፣ ቁጭቱን፣ ንዴቱን፣ እልሁን ይገልፅበታል:: በተለ ቂ ለተለ ቶ ቴረርሳን ይጠቀማሉ አንዱ ገድሎ ተደስቶ ጌረርሳን ይጠቀማል:: ሌላዉ ደግሞ ሳይሳከለት ቀርቶ በንዴት ጌረርሳን ይጠቀማል:: ሌላው ደግሞ

ሀብታም ሆኖ በደስታ ሌላው ደግሞ ሰርቶ ሳይሳከለት ከእጦት መግለጫ ጌረርሳን ይጠቀማል በተጨማሪም በጌረርሳ ለጀግና ሞራል ይሰጣል። በጌረርሳ ፈሪውን ሰው ያበራታል። በተፊ ማሪ ባለሀብቱን አበረትቶ፤ ለሰነፉ የሰራ ተነሳሽነት ይፈጥራል። በተፅኖ ይስር ከለ በጌረርሳ ከተፀኖ ስር በማውጣት ነፃነትን ያውጃል በኢኮኖሚ ላይ ደቦ በመውጣት በጌረርሳ ጁበረታታል።

በኦሮሞ አኗኗር ውስጥ ጌረርሳ ትልቅ ሚና አለው ። በደስታ ስሜት፤ በሀ□ን ስሜት፤ በንዴት ስሜት፤ በርህራሔ ስሜት፤በቁጭት ስሜት በመሞላት ጌረርሳን ስለሚጠቀሙ በቀላሉ ለሰው ይገባል። እን□ሁም ሙሉ መልዕክትን ያስተላልፋል።ጁህ □ፅሞ ቴረርሳ □ለቲካን፤ ኢኮኖሚን፤ማንነትን □እና የኦሮሞ ህብረተሰብ አኗኗር ውስጥ ሚና እን□ለዉ □መለ□ታል።

<u>ከዚህ በተች ያለውን ምሳሌ አንብቡ</u>

ቴራር ቴራር ናንጀዱ
ቴረሪ ማል ናዖርሱ
ዲራ ፉራን ሂን ኦብሱ
ዮን ጌሬሬ ማል ቃባ
ኤሴ ኮቱ ሙዳ ቃባ
ኤሱምኒ ኮ ቁረንሳ
አባን ኮ ሌንጫ ኮረማ
ኤኙ አባሼቱ ናንሞርማ
□ቶ□ ማታ □ማ
ወር ኬኛ ህንቆኒታን
ወረ ቆተቱ ቤከ
ፉ□ ፉራን ፊንጫኒ
ወር ኬኛ ህን ደልቻኒ
ወረ ደልቼቱ ቤካ

3.3.2 ተረት ተረት

ተረት ተረት በአለም ታሪክ ውስጥ ረጅም ጊዜ ያስቆጠረ ነው:: የተደረጉ ድርጊቶች በእውነት ላይ ተመስርቶ የቀረበነው :: በተረት ተረት ውስጥ ገፀ- ባህሪን በመጠቀም ሰውን ወክለው የሚተረከው ታሪክ ይነገራል:: ይህ ተረት ተረት የሚተረከው ህፃናቶች የህይወት ውጣ ውረድን በቀላሉ እንዲረዱ ለማስተማር ነው:: አዋቂዎች (ሽማግሎዎች) ማታ ማታ እሳት ዳር በመቀመጥ ህፃናትን ያለማምዳሉ:: ህፃናት ከሽማግሌዎች የሰሙትን ታሪክ መልሰው በመድረክ ላይ ከጓደኞቻቸው ፊት ይለማመዱታል :: በዚሁ መሰረት ከትውልድ ወደ ትውልድ ይተላለፋል:: በዚህ አፈታሪክ ህፃናቶች ምክር፣ ትምህርት፣የአካባቢያችውን ሁኔታ እና ማንነታቸውን እየተረዱ ያደጋሉ::

3.3.3. ትርክት

ትርክት በገፀ- ባህሪ ወይም እሱ የሚናገረው እንሰሳትን በመወከል ንግግር እንዳደረጉ (እንደ ተወያዩ) አብረው እንደሰሩ፤ እንደጣሉ አድርጎ የሰውን ልጅ ሊገጥመው የሚችለውን መከራና ችግር ያስተምሩበታል:: በዚያ መድረክ ላይ እንሰሳት እንደ ሰው ይተዳደራሉ፣ ይሸዋወዳሉ፣ በብልጥነትም ይጨካከናሉ፣የዋህነትን ይገልፁበታል፣ እርስ በርስ ይጎዳዳሉ፤፣እርስ በርስ ለመፈነቃቀል ይጥራሉ::

ይህ ሁሉ የሰው ልጅ በአይምሮ ውስጥ ፈጥሮ በሕብረተሰቡ ውስጥ ያለውን እውነት በዱር አራዊትና በቤት እንሰሳት በመወከል እርስ በርስ የሚያስተምርበት ነው:: በተለይ ህፃነቶች ወደፊት የሚገጥማቸውን ችግር ውስጥ እንዴት ማምለጥ እንዳለባቸው በማስተማር ትልቅ ድርሻ አለው::

ከዚህ በታች ያለውን ትርክት አንብቡ

እንዲህ ሆኖ ነበር ! አንድ ጊዜ ወፎች እና አራዊቶች ከፍተኛ ጦርነት አካሔደው ነበር ይባላል:: በዚህ ጦርነት ላይም የአራዊቶች ዝርያ እና የወፎች ዝርያ በብዛት ካለቁ በኋላ አራዊቶቹ አሸነፉ:: በዚህ ጦርነት ላይ ማንነቷ ያልታወቀው የለሊት ወፍ አልተሳተፈችም ይሁን እንጂ ወደ አንድ በኩል ጎራ ላይቶ መኖር ግድ ሆነባት :: ከዚህ በኋላ ወደ አሸናፊዎቹ ሜዳ " እኔ የእናንተ ዘር ነኝ " ብላ ከእናንተ ጋር መኖር አለብኝ ብላ ተቀላቀለቻቸው :: እነርሱም አንፈልግም አንቺ የጠላቶቻችን ዘር ነሽ ስለዚህ እንድትቀላቀይን አንፈልግም አሏት:: እሷም " እኔ የእናንተ ዘር ነኝ " ካለመናችሁኝ ጡቶቼን ተመልከቱ አለቻቸው:: እነሱም ጡቶቿን ካዩ በኋላ እውነትም የእኛ ዘር ነች ብለው ወደራሳቸው ቀላቀሏት:: አሁንም ሌላ ጦርነት ተከፈተ:: በዚህኛው ጦርነት ላይ

ወፎች ያላቸውን አቅም ሁሉ ተጠቅመው ጦርነቱን አሸነፉ፡፡ በዚህ ጊዜ ያች የሌሊት ወፍ ራሷን ደብቃ ወፎች ካሸነፉ በኋላ መጥታ ወገኖቼ እንግዲህ አሸንፈናል ስለዚህ እኔም የእናንተ ዘር ስለሆንኩኝ ከእናንተ ጋር ልኑር ብላ ጠየቀቻቸው፡፡ አይሆንም! አንቺ የኛ ዘር አይደለሽም ጠላታችን ነሽ ከዚህ ጥፊ አሏት ፡፡ እሷም እኔ የእናንተ ዘር ነኝ ከንፎቼን ተመልከቱ አለቻቸው፡፡ክንፎቿን ካዩ በኋላ እውነትም የእኛ ዘር ናት ብለው ወደራሳቸው ቀላቀሏት፡፡ አሁንም ለሶስተኛ ጊዜ ጦርነቱ በመካከላቸው ተጀመረ አሁን ደግሞ አራዊቶቹ አሸናፉ በዚህ ጊዜ ይህች የሌሊት ወፍ ወደ ሚትሄድበት አጣች ፡፡ አራዊቶቹ ጋር **እንዳትሔድ** መጀመሪያ ዋሽታለች፤ ወደ ወፎቹ መሔድም አትችልም፡፡ እራስን አለመሆን እና ራስን አለማወቅ ከነፃነትም በኋላ ወደ ምትሔድበትም አታውቅም፡፡

3.3.4. ሒቦ/ እንቆቅልሽ/

በኦሮሞ ማህበረሰብ ውስጥ እንቆቅልሽ (ሒቦ) በጥያቄና መልስ መልክ የሚቀረብ ሆኖ በተለይም ህፃናትን አዕምሮአቸውን ለመቅረፅ እንደ አንድ የመመሪያ ዘዴ ያገለግላል፡፡ በተለይም ህፃናቶች ማታ ማታ እንቆቅልሽን እርስ በእርስ በመጠያየቅ፤ እንቅልፍ ቶሎ እንዳይዛቸው፤ እና እንዳያንቀላፉ ፤ አካባቢያቸውን አስመልከቶ ጥልቅ ግነዛቤ እንዲኖራቸው እና አዕምሮአቸው እንዲበለፅግ የሚያደርጉበት ነው፡፡

የሒቦ (የእንቆቅልሽ) አጀማመር፤ የሚጠየቀው ሰው እንዴት እንደሚመልስ መጨረሻም ላይ እንዴት እንደሚጨረስ ህግ አለው፡፡

ለምሳሌ፡- የሚጠይቀው ሰው ሂቦ (እንቆቅልሽ) ሲል የሚጠየቀው ሰው ደግሞ (ሒብብ) (ምን አወቅልሽ/ህ/ (ሂብብ) ወይም (ሒባካ) በማለት ይመልሳል፡፡ በመቀጠለም ጠያቂው ጥያቄውን ያቀርባል ከዚያ ተጠያቂው ደግሞ መልሱን ለመመለስ ይሞከራል (ይመልሳል) ትክክለኛውን መልስ ከመለሰ አገኘ ይባላል፡፡ ካልመለሰ ደግሞ ገበያ (ሀገር) ስጥ ይባላል፡፡ ሀገር ከሰጠ በኋላ እንዳይሰደብ “ በማር በወተት ይገፀሁ “ ይላል፡፡ ስድቡ ለምን እንደቀረለት ይነገረው እና መልሱ ይነገረዋል፡፡ “ በማር በወተት ይገፀሀለው “ ካላ ግን የተለያዩ ስድቦችን በግጥም መልክ ይሰደባል ስለዚያ መልሱ ይነገረዋል ማለት ነው፡፡

- ባጠቃላይ የኦሮሞ እንቆቅልሽ(ሂቦ)፡፡
- የህፃናትን ችሎታን ያሳድጋል፡፡
- የቋንቋ ክህሎትን ያሳድጋል፡፡

- የሰዎችን አመለካከት ያሳድጋል፡፡
- ህብረተሰቡን ስነ ምግባር ለማስተማር ይረዳል፡፡
- ለማዝናናት ይረዳል፡፡

3.3.5. መዝሙር

የኦሮሞ ማህበረሰብ በአኗኗሩ ውስጥ በተለያዩ ነገሮች ፍቅሩን በመዝሙር ይገልፃል፡፡ ይህ ማለት በመዝሙር ብቻ ሳይሆን በስራ ዘፈን ውስጥም ስሜቱን በመዝሙር ይገልፃል፡፡ ስለዚህ መዝሙር ለሚዘመርለት ነገር ላይ

በመመስረት የ ተለያየ ቦታ መከፈል ይቻላል፡፡ ከእነዚህም ውስጥ ለከብቶች የሚዘመር፤ ለመሬት የሚዘመር፤ ለጀግና የሚዘመር እና የመሳሰሉት ናቸው፡፡

እነኚህ የተዘረዘሩት እንደ መዝሙር የሚቀርቡ ሲሆኑ ትልቁ አላማው ህብረተሰቡ ለሀብቱ ያለውን ክብር፤ ፍቅር እና እንክብካቤ የሚገልፅበት ነው ፡፡ የኦሮሞ ማህበረሰብ በይበልጥ ለሀብቱ ያለውን ፍቅር፤ ለሀብቱ ያለውን እንክብካቤ ፤ ለሀብቱ የሚያገኘውን ጥቅም የሚገልፅበት መንገድ ነው፡፡

3.3.6. በተረትና ምሳሌ (ማማከሳ)

ተረትና ምሳሌ ልዩ ባህሪው በሚነገረው ንግግር ተቀናጅቶ በሚያስፈልገው ቦታ ብቻ ይዘቱን ሳይለቅ ከሚነገረው ንግግር ጋር በማስማማት የሚቀርብ ነው፡፡ መልዕክቱን ለመረዳት የማህበረሰቡ ባህልና ታሪክ ማወቅና እና በቋንቋውም ትልቅ ልምድ ይጠይቃል፡፡ በተጨማሪም ተረትና ምሳሌ ነገርን ለመጀመር ወይም ነገርን ለመጨረስ ያገለግላል፡፡ የሚተረትበት ርዕስ ላይ ዝም ተብሎ አይተረትም፡፡

ተረትና ምሳሌ በአጭር ቃል ብቻ የሚገለፅ ሳይሆን፤ በተረት ተረት ወይም በአፈታርክ የረዥም ግዜ ልምድ ሆኖ የሚገለፅ ሲሆን በንግግር መቸት ላይ በመወሰን የሚነገር መሆኑንም ይጨምራል፡፡

በአጭር ቃል ይነገር እንጅ ጠንካራ እና ሰፊ ሐሣብ ህብረተሰቡን በሚያሳምን መልኩ መልዕክት ማስተላለፍ ይችላል፡፡ ከዚህ በታች ያለውን ትርክት ወደ ትያትር ጥበብ የተቀየረውን አስተውሉ፡፡ ካስተዋላችሁ በኋላ የራሳችሁን ድርሻ በመውሰድ አሳዩ፡፡

ሶስት ሰዎች

ድሮ ድሮ ሶስት ሰዎች የአንዱን ሰውዬ ሴት ልጅ ለማግባት ሽማግሌ ላኩ ይባላል፡፡ አንደኛው ሰውዬ ብልጥ፤ ሁለተኛው ሰውዬ ጀግና፤ ሶስተኛው ሰውዬ ደግሞ ፈሪ ነበሩ ይባላል፡፡ ሽማግሌ የተላከበት ሰውዬ ደግሞ፤ የአካባቢውን ሽማግሌዎች ጠርቶ (ሰብሰቦ) ለማን መዳር እንዳለበት አወያያቸው::

የልጅቷ አባት ፡- እንግዲህ እኔ እንናንተን የጠራሁበት ምክንያት ሶስት ሰዎች ልጄን ለማግባት ሽማግሌ ልከዋል፡፡

እነርሱም፡- አንደኛው ብልጥ ፤ ሁለተኛው ጀግና ሶስተኛው ደግሞ ፈሪ ናቸው፡፡ ከእነዚህ ሶስቱ መካከል ለማን ልጄን መዳር እንዳለብኝ ከእናንተ ጋር ለመወያየት ነው የሰበስብኳችሁ አላቸው፡፡

አንደኛው ሽማግሌ፡- "ልጅህን ለጀግናው ሰውዮ ዳር " አለው

ሁለተኛው ሽማግሌ፡- " ልጅህን ለጀግናውም ለፈሪውም እንዳትድር " አለው

የልጅቷ አባት ደግሞ ፡- " ለማን ልዳር ታዲያ " ብሎ ጠየቀ

ሁለተኛው ሽማግሌ ፡- " ለብልጡ ሰውዮ ዳራት " አለው ፡፡ ጀግናው ከመጠን በላይ ስለ ሚዋጋ ጀግንነቱን አምኖ ስለሚሔድ ድንገት ሊሞት ይችላል፡፡ ፈሪው ደግሞ ላየው ሰው ሁሉ ይሰግዳል፡፡

የልጅቷ አባት ደግሞ ፡- ብልጡ ሰውዮ ግን ሁሉንም ነገር በብልጠት ነው የሚያከናወነው ፡፡ ስለዚህ ልጅህን ለብልጡ ሰውዬ ዳራት አለው፡፡

(በዚህ ውሳኔ ውይይታቸውን ጨረሱ) ፡፡

ተግባር 5

ከዚህ በላይ የተሰጡትን ጌረርሳና ተረት ተረት መሰረት በማድረግ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ፡፡

የምዕራፍ 3 ማጠቃለያ

- ባህላዊ ሙዚቃ ባዕላትን ለማክበር ፤ ለመዝናናት ፤ የማህበረሰቡን ማንነት ከትውልድ ወደ ትውልድ ለማስተላላፍ እና ለመሳሰሉት ነገሮች ጥቅም ላይ ይውላል፡፡ በተጨማሪ በድምፅ የሚባለውን ባህላዊ ሙዚቃ ወደ እንቅስቃሴ በመቀየር ለሰው በሚማርክ መልኩ ማቅረብ ነው፡፡
- ዋሻ ማለት ከድንጋይ ወይም ከእንጨት የሚፈጠር ሆኖ በአንድ በኩል በር **ያለው ነው** (መግቢያ) ያለው ነው፡፡
- **የሰው ልጅ ከድሮ ጊዜ ጀምሮ ፍላጎቱን፣ ስሜቱን ፤ ሀሳቡን በስነ-ጥበብ ሲገልፅ እንደነበረ ታሪክ ይናገራ፡፡**
- **በኦሮሚያ ክልል ውስጥ ከሚታወቁት ዋሻዎች መካከል የዳሮ ዋሻ፤ የሶፍ ኡመር ዋሻ እና የመሳሰሉትን ማንሳት ይቻላል፡፡**
- **የቀለም ቅብ ከንድፍ የሚለየው በተለያየ ቀለም መሰራቱ ነው፡፡**
- **አፈታሪክ አፋዊ ዜማ ተሰጥቶት ወይም ሳይሰጠው የማህበረሰቡን ግኝት እና ስነጥበብ ላይ የሚያቶክር ነው ፡፡**
- **ተረት ተረት ከረጅም ጊዜ በፊት በአለም ውስጥ የተከናወነውን ታሪክ ይተርካል፡፡**
- **ተርክት በገፀ- ባህሪ ወይም አለ የሚናገረውን እንስሳትን ወይም አራዊትን በመለከል እንሰሳቶች ልክ እርስ በእርስ እንዳወሩ አድርጎ እንዲሁም እንደተወያዩ ፤ አብሮ እንደሰሩ እና እርስ በርስ እንደተጣሉ አድርጎ የሰውን ልጅ የገጠመውን መከራና ችግር ያስተምሩበታል፡፡**

ጌረርሳ ከአፈታሪኮች ውስጥ አንዱ ሆኖ ለኦሮሞ ማህበረሰብ ዘንድ በጣም ታዋቂ ነው፡፡

የምዕራፍ 3 መልመጃ

I.ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች እውነት ከሆነ እውነት ሐሰት ከሆነ ሐሰት በማለት መልሱ፡፡

1. ዋሻ የአንድ ትልቅ ድንጋይ / እንጨት አካል ነው::
2. ዋሻ የሰው ልጅ በድሮ ጊዜ እንደቤት በውስጡ የሚኖርበት ነበር፡
3. የቀለም ቅብ ስራ ከነድፍ ስራ ጋር የሚለየው ቀለም ባማጣቱ ብቻ ነው፡፡
4. በክልላችን ውስጥ የሚገኙ ዋሻዎች እንደ አለም የሚታወቁ ናቸው፡፡
5. የሰው ልጅ በድሮ ጊዜ በውስጡ የሚኖርበትን ዋሻ ማራኪ እና ምቹ እንዲሆን በተለያዩ ቅርሶች እና በተለያዩ ቅቦች ያስምሩት ነበር፡፡

II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምርጡ፡፡

1. በድሮ ጊዜ በዋሻ ውስጥ ግርግዳ ላይ የሚነሱ ስዕሎች ናቸው፡፡
   ሀ. አጋዘን ሐ. ጎሽ
   ለ. ፈረስ መ. ሁሉም መልስ ናቸው
2. በድሮ ጊዜ የነበሩ ቀለሞች ለዋሻ ቀለም ቅብ የሚይጠቀሙበት የነበረው የቱ ነው ?
   ሀ. ቢጫ ሐ. ቀይ
   ለ. አረንጓዴ መ. ጥቁር

3. የቀለም ቅብ ጥቅም ያልሆነው የትኛው ነው ?

ሀ. ለእምነት አገልግሎት ይውላል፡፡

ለ. ደስታን ለሰው ይሰጣል፡፡

ሐ. ታሪክና ባህልን አይገልፅም፡፡

መ. ውበትን ያሳያል፡፡

III. በ “ ለ “ ስር ያሉትን ባህላዊ ውዝዋዜዎች ከ “ ሀ “ ስር ካሉት ጋር አዛምድ

ሀ	ለ
1. --------- የቦረና ውዝዋዜ	ሀ. “ ኦልቱሜ እና ገዲ ቱሜ “
2.-------- የጉጂ ውዝዋዜ	ለ. “ ትትርሳ “
3.-------- የወለጋ ውዝዋዜ	ሐ. “ ጌሎ እና ኩምኩሜ”
4.-------- የኢሉአባቦራ ውዝዋዜ	መ. “ ሹምቤ “
5.-------- የጅማ ውዝዋዜ	ሰ. “ ሆሀዮ ወይም ገርባ “

IV. በተጠየቃችሁት መሰረት መልሱ

1. የሰው ልጅ ከድሮ ጊዜ ጀምሮ ፍላጎቱን፣ ስሜቱና ሐሳቡን ለ ------- ------------------ ይገልፅ ነበር፡፡
2. በድሮ ጊዜ የቀለም ቅብ ለዋሻው ግድግዳ ላይ የሚሰሩት ንድፍ በ ------------------- ላይ የሚያተኩር ነው፡፡
3. በኦሮሚያ ውስጥ ከሚታወቁት ዋሻዎች መካከል ውስጥ ------------------ እና ----------------- ማንሳት ይቻላል፡፡
4. በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ያሉትን እያንዳንዱን አፈታሪክ ወደ ትያትራዊ ድርሰት በመቀየር በተግባር አሳዩ፡፡

ምዕራፍ 4

የስነ-ጥበብ መስኀብነት

4. ስነጥበባትን ማሳወቅ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉ የሚገባ የመማር ብቃት

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት መጨረሻ፡-

- በህበረተሰቡ ውስጥ ያሉትን የእጅ ጥበብ አየነቶችን ታውቃለህ/ሽ፡፡
- የስነ-ጥበባት ሃሳብ ተመሳሳይት እና ልዩነትን በመጠቀም ታሳያለህ/ሽ ትገነዘባለህ፡፡
- የስነ-ጥበባት ጥቅም ሃሳብ በመግለፅ ውስጥ ያለውን ልዩነት እና ተመሳሳይነትን ትገነዘባለህ/ሽ፡፡
- የእጅ ጥበብ ያለውን ጥቅም ትለያለህ/ሽ፡፡

መግቢያ

- ባለፉት ምዕራፎች ውስጥ የባህላዊ ሙዚቃ እና ሕብረተሰቡ የሚጠቀምበትን ውዝዋዜ ዓይነቶችን ተምረሃል/ሻል፡፡ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ደግሞ የስነ-ጥበብ ሃሳብን በመጠቀም ተመሳሳይነታቸውን እና ልዩነታቸውን በስፋት መግለፅን ትማራለህ/ሽ፡፡
- በተጨማሪም ስለ እጅ ጥበብ ታሪክ ትማራለህ/ሽ ፡፡ የእጅ ጥበብን ታሪክ ብንመለከት ፈጅም እድሜ ያለው እና የሰው ልጅ ከጥንት ዘመን ጀምሮ ኑሮውን ለማሻሻል እና አመቺ ለማድረግ የተለያዩ የስነ-ጥበብ ዓይነቶችን ሲሰራ ቆይቷል ፡፡
- የእጅ ጥበብ በአካባቢችን ከሚገኙ ነገሮች ላይ የሚሰራ እና በስፋት በተለያዩ ቦታዎች በይበልጥ ሲሰራበት የኖረ መሆኑን ትማራላችሁ፡፡

4.1 የጥበብ ሙያ የሃሳብ ተመሳሳይነታቸውን እና ልዩነታቸው

በመጠቀም ማብራራት ፡፡

- ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉት የሚገባቸው የመማር ብቃት ፡፡
- በዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ ፡-
- የስነ-ጥበባት ሃሳብ በመጠቀም በመካከላቸው ያለውን ልዩነት እና ተመሳሳይነት ትገፃለህ /ሽ ::
- የስነ-ጥበባት፣ ስነ - ጥበብ እና ስነ - ተግባር በመባል እንደሚከፋፈሉ ሁሉ የሚያስተላልፉት መልዕክት ተመሳሳይነት እና ልዩነት አለው ፡፡ የስነ - ጥበብ ስሜት፣ በሃሳብ እና በፍላጎታችን በሥዕል መግለፅ ሲሆን ስነ - ተግባር ደግሞ ስሜታችንን እና ፍለጎታችንን በቲያትር መልክ ፣ በንግግር ፣ መግለፅ ነው፡፡
- በሌላ በኩል ስነ-ጥበብ ከአንዱ በአንዱ ውስጥ ያሉ እና የሚያመሳስሏቸው ነገሮች አላቸው፡፡ የሚያመሳስላቸው ነገር አንድ የፈለግነውን መልዕክት ስነ-ጥበብ በመጠቀም መግለፅ ይቻላል፡፡

ለምሳሌ ፡- ባህልን እና የአንድን ህብረተሰብ ኑሮን ለመግለፅ በሥዕል ፣ በቲያትር ፣ በውዝዋዜ ወይም በዘፈን ማንፀባረቅ ይቻላል፡፡

- የሰው ልጅ ያለው ፍላጎት፣ ምኞት ፣ ችሎታ እና የመሳሰሉት ከሰው - ሰው ልዩነት አለው ፡፡ ይህ ደግሞ ከሰው ልጅ ሃሳብ ልዩነት የመነጨ ነው፡፡
- በሰው ልጅ መካከል ያለውን ፍለጎት ፣ ምኞት ፣ ሃሳብ እና ችሎታ ልዩነት በተለያየ መንገድ ይገልፃሉ፡፡ እንዲሁም ተመሳሳይ ሃሳብ ያላቸው መተጋገዝ እና አንድ መሆንን የሚገልፅ ነው፡፡ የሃሳብ

ልዩነትን የሚገልፁበት መንገድ ውስጥ አንዱ ስነ-ጥበባትን በመጠቀም ነው፡፡

እነርሱም ፡- ተማሪዎች ይህንን ርዕስ ከተገነዘቡ በሀኋላ ስነ-ጥበባት በመጠቀም በመካከላቸው ያለውን የሃሳብ ልዩነት እና ተመሳሳይነት እንዲገልፁ የሚያመለክታችሁ ነው፡፡

- ጥበብ ከህብረተሰብ ባህል ውስጥ አንዱ ነው፡፡ ጥበብ ፈጠራ ፣ ሃሳባችንን እና ራዕያችንን እንገልፃበታለን ፡፡

እነርሱም ፡- ለሕብረተሰቡ ትልቅ አስተዋፅኦ አላቸው ፡፡ ይህም የተለያየ ዓይነት ጥበብ ያለው ነው፡፡ እነርሱም፡፡

ስነ-ጥበብ ፣ ሙዚቃ ፣ ስነ- ፁሑፍ ፣ የቲያትር ጥበብ ፣ የፊልም ጥበብ እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡ ጥበብ በሰዓት /በጊዜ / የሚገደብ አይደለም፡፡ ሊኖር የሚችል ያለፈ ሃይል / ጉልበት /ያለው ጥበብ ነው፡፡

ጥበብ ብሔርን ወይም ሕብረተሰብን ወደ አንድነት ያመጣል፡፡ ይህ ማለት ጥበብ ሕበረተሰቡን በመቀየር ውስጥ ትልቅ ሚና አለው ማለት ነው፡፡

- ማንኛውም ጥበብ የተፈጠረው የሕብረተሰብን ኑሮ ወደ ጥሩ እና ወደ ተሻለ ሁኔታ ለመቀየር ነው ፡፡ ጥበብ ሁል ጊዜ ከሕብረተሰብ ተለያይቶ መኖር አይችልም፡፡ ከሕብረተሰብ ከተለያየ ሌላ ፍቺ / ትርጉም / ይፈጥራል ፡፡ ስነ- ጥበባትን ተጠቅሞ ምኞትን፣ ፍላጎትን፣ እንዲሁም ቋንቋን ፣ ባህልን ፣ ታሪክን ፣ሀይማኖትን፣ፖለቲካን ፣ ኢኮኖሚን፣ ማህበራዊነትን ማሳደግ እና ማብራራት ይቻላል፡፡ ስነ-ጥበባት ሕብረተሰብን ያማከሉ መሆን አለባቸው፡፡

- ለመለወጥም ሆነ ሁኔታውን መቀየር የሚችለው ከህብረተሰቡ ኑሮ ጋር ነው፡፡
- የስነ-ጥበባት ሙያ ከህብረተሰብ ስሜት ጋር ይያያዛል:: የሕዝብን ሃሳብን በመቀየር ፣ መልካም እሴትን በማስተማር በህብረተሰብ ውስጥ የቆየ ልምድን በመፍታት ግፊት መፍጠር ይቻላል፡፡ ስነ-ጥበብ በሕብረተሰብ እድገት ወይም መለወጥ ውስጥ እንደ ማበረታች (ማነሳሻ) ፣ ፖለቲካ ወይም በማህበረሰብ ውስጥ ድምፅ ሆኖ ያገለግላል፡፡ የሚፎክር በፉከራ ፣ የሚዘፍን በዘፈን፣ የሚያዝን በለቀሶ፣ የተደሰተ በሳቅ ፣የሚያንጎራጉር በእንጉርጉሮ፣ የሚያሞግስ በሙገሳ የተናቀ ደግሞ በስድብ የውስጡን ሃሳብ እና ፍላጎት ይገልፃል፡፡ ከድሮ ዘመን አንስቶ ሕዝባችን በዚህ መልክ / አይነት / እየተጠቀመ መጥቷል፡፡ ዛሬም እየተጠቀሙበት ነው፡፡
- ስነ-ጥበባት ገንዘብ ለማስገኘትም ይጠቅማል፡፡ ፈጠራ ፣ አስተዳዳሪ እና አቅርቦት በስነ-ጥበብ ሙያ ገንዘብ ያስገኛሉ፡፡ ስለዚህ ማንኛውም ሰው በስነ-ጥበብ ውስጥ ሙያ ውስጥ የሚችለውን እና የሚያውቀን በመጠቀም የወስጡን ፍላጎትን፣ ምኞቱን፣ መውደዱን / ፍቅሩን / ፣ ጥላቻውን ፣ ደስታን፣ ሀዘንን እና የፈለገውን መግለፅ ይችላል፡፡ የቲያትር ጨወታ ሃሳብ ልዩነት ለምሳሌ፡- ማጥናት ለምትወድ ሴት ተማሪ እና ማጥናት ለማይወድ ተማሪ መካከል የሃሳብ ልዩነትን በትያትር ጨወታ እንዴት መግለፅ እንደምንችል እንይ፡፡ ከዲጃ እና ኤለሞ መንገድ ላይ ይገናኛሉ፡፡

  ከድጃ ፡ ደብተር እና መጽሐፍ ይዛለች ፣ ኤልሞ ደግሞ ኳስ ይዟል ፡፡ ዛሬም መጽሐፍት ቤት ነው የዋልከው?

  ከዲጃ ፡- እንደ አንተ ማጥናት ትቶ ኳስ ሲረግጡ መዋል ይሻላል ወይ ታዲያ !

ኤሊሞ፡- አንቺ አጥንተሽ ምን ተአምር ፈጠርሽ?

ከዲጃ፡- ከክፍል ወደ ክፍል በአንደኛ ደረጃ እየወጣሁ እንድመጣሁ ታውቃለህ፣ከዚህ በላይ ምን ተአምር ልስራ !

ኤሊም ፡- በደረጃ ብታልፊም አንድ ትምህርት ቤት ውስጥ ነው ያለነው፡፡

ከዲጃ ፡- ትምህርት አብረን ነው የጀመርነው፡- ግን ማጥናት በመጥላትህ ምክንያት ወድቀህ ከእኔ አጠገብ ቀረህ ፣ እኔ ነገ አንተን እዚሁ ትቸህ ወደ ሌላ ትምህርት ቤት አልፋለሁ፡፡

ኤሊም፡- አሃ! --- ስለዚህ እኔም ከዚህ በኋላ በደንብ አጠናለሁ፡፡ በዚህ አይነት የሃሳብ ልዩነት ማሳየት ይቻለል፡፡

ተግባር 1

የስነ-ጥበባትን ሙያን የሃሳብ ተመሳሳይነት እና ልዩነትን ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ በመወያየት ለክፍላችሁ ግለጹ

4.2 የስነ - ጥበባት እና የእጅ ጥበብ ጥቅም ለሕብረተሰብ

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናፀፉ የሚችሉት የመማር ብቃት ፡-

በዚህ ትምህርት ርዕስ መጨረሻ

- የእጅ ሙያን ፍቺ/ ትርጉም / ትገልፃለህ/ ሽ፡፡
- በህብረተሰብ ውስጥ የሚገኙትን የእጅ ጥበብ አይነቶች ትዘረዝራለህ/ሽ፡፡
- የእጅ ሙያ ለህብረተሰብ ያለውን ጥቅም ትናገራለህ /ሽ፡፡
- የስነ - ጥበብ እና የእጅ ጥበብ መካከል ያለውን ተመሳሳይነት በህብረተሰቡ ውስጥ ምን እንደሆነ ትገልፃለህ /ሽ::

4.2.1 የእጅ ጥበብ

ተግባር 2

1. የእጅ ጥበብ ማለት ምን ማለት ነው ?
2. አንተ በሚትኖርበት ህብረተሰብ ውስጥ የእጅ ጥበብ በምን ይታወቃል? በቡድን ተወያይታችሁ ለክፍል አቅርቡ::

- የሰው ልጅ በተፈጥሮ ያሉትን ነገሮች ለእርሱ እንዲመቸው (ወደ እራሱ ፍለጎት) ለውጦ ለመጠቀም ብሎ ከተፈጥሮ ጋር ብዙ ትግል ሲያደርግ ይኖራል፡፡ የእጅ ጥበብ ታርክ ብናይ ይህንን ያረጋግጥልናል፡፡

- የሰው ልጅ ብረትን አግኝቶ መጠቀም ሳይጀምር በፊት የዱር እንሰሳትን በማደን ወግቶ ለመግደል ወይም ሊያርደበት እና የተለያዩ ድንጋዮችን በማጋጨት ስለት በማውጣት እና የዱር አራዊትን አጥንት ሲጠቀምበት እንዲኖር ታሪክ ይገልፃል፡፡ብረት ከተገኘ በኃላ ከብረቱ ጦር ፣ ቢላዋ እና የመሳሰሉትን በመስራት እየተጠቀመበት ቆይቷል ፡፡ ከዚህም በስተቀር ድሮ ድሮ ቅጠለ ሰፋፊ የሆኑ ነገሮች እንደ አልባሳት አካሉን / ብልቱን / ለመሸፈን ሲያስርበት ቆይተዋል፡፡ በሂደት ውስጥ ደግሞ የዱር አራዊቶችን በመግደል ቆዳቸውን እንደ ልብስ መልበስ ጀመሩ፡፡ ቀስ በቀስ እውቀታቸው እየጨመረ እና እያደገ ሲመጣ የልብስን ስራ ጥበብ ጀመሩ ማለት ነው፡፡ እንዲሁም በአካባቢያቸው የሚገኙ ነገሮችን በመጠቀም የተለያዩ ነገሮች ስርተው ሲጠቀሙበት ነበር፡፡
- ስነ-ጥበብ ማለት አሰፈላጊ እና ውብ የሆነ ነገሮችን በስራ ድርሻ ቀላል የሆኑ እቃዎችን በመጠቀም ሙሉ በሙሉ በሰው እጅ ብቻ

የሚሰራባቸው ማለት ነው፡፡ የሚሰሩት የተለያዩ ነገሮች በባህላዊ መንገድ ብቻ ሳይሆን ዘመናዊ በመጠቀም የሚሰሩበት ነው ፡፡

- ስነ-ጥበብ በአሁኑ ጊዜ ለተለያዩ የቤት ውስጥ አገልግሎት ለመጠቀም ወይም ተሸጠው ገንዘብ ለማግኘት የሚሰሩ ናቸው እንጂ ስራውን ለመውደድ እና ለማክበር ብሎ የእጅ ሙያውን የሚሰራ ሰው የዚህን ያህል አይታይም፡፡ የእጅ ሙያ የሚሰራ አብዛኛዎቹ ሰዎች በተፈጥሮ ያሉ ነገሮች በይበልጥ አገር በቀል በመሆኑን በመታጋዝ ሌሎችን ደግሞ ዘመናዊ በሆኑ ነገሮች ታገዛል፡፡ ግን በፋብሪካ ምርቶ ከስራ ውጤቶች ውስጥ ወጥተው የሚሰሩ የሆነት የእጅ ሙያ ስራ አይባሉም ፡፡የእጅ ሙያ ስራ ምርቶች የባህል ጉዳይ ፣ እሴት ፣ ሀይማኖት ፣ ማንነት ፣ ፖለቲካ እና የመሳሰሉትን ውስጥ ሊያገልግል ይችላል፡፡
- የእጅ ሙያ በሚሰራበት የአሰራር ስልት / ዘዴ / እና ከላዩ ላይ በሚሰራበት እቃዎች ላይ በመመስረት በተለያዩ ክፍሎች ይከፈላል፡፡ ከእነርሱም ውስጥ ጥቂቶቹ ከዚህ በታች ይገኛሉ፡፡
    - የሸክል ስራ ጥበብ
    - የልብስ ስራ ጥበብ
    - የቆዳ ስራ ጥበብ
    - የብረት ስራ ጥበብ
    - የእንጨት ስራ ጥበብ
    - ስፌት መስፋት
    - የገሳ ስራ ጥበብ እና የመሳሰሉት ናቸው::

በድሮ ጊዜ የእጅ ጥበብ እንደ ስራ - ምልከታ የአይታይም ነበር ፡፡ ምክንያቱም

- ✓ የሚሰረት እቃዎች አብዛኛዋቹ ለቤት ውስጥ መገልገያ ስለሚሰሩ ነበር፡፡
- ✓ አብዛኛውን ጊዜ በችሎታ እና በለመድከው ስልት / ዘዴ / በተለማመድከው ስራ ሆኖ መቆየቱ ነበር፡፡
- ✓ በብዛት ስለሚመረት ነው
- ✓ የዚያን ያህል በቂ ጥናት የተደረገበት ፡- እንደ ስሜት ፣ ሃሳብ ፣ ፍላጎት ፣ ምኞት፣ ሀዘን ፣ ደስታ እና የመሳሰሉትን እነዲገልፅ ሲሰራበት አልነበረም
- ✓ እንደ ስነ - ጥበብ / ቅርፃ ቅርፅ እና ቀለም ቅብ / ስራዎች ፍቀር እና ፍላጎት ያንን ነገር መስራት ላይ መሰረት ያደረገ ስራ አልነበረም ፡፡

4.2.2 የእጅ ጥበብ ጥቅም

- ✓ ገቢ ለማስገኘት ለራስ ስራ መፍጠር ፡፡
- ✓ ለሌሎች ስራ መፍጠር ፡፡
- ✓ ችሎታን እና ፈጠራን ለማሳደግ ፡፡
- ✓ ለቤት ውስጥ መጠቀሚያ / መገልገያ / ለመሥራት /፡፡
- ✓ ለቁንጅና (ለውበት) ይውላል፡፡
- ✓ የህብረተሰቡን ባህል እና ቱፊት ለማንፀባረቅ ፡፡
- ✓ በአካባቢያችን ከሚገኙ ነገሮች ላይ ይሰሰራል፡፡

የምዕራፍ አራት ማጠቃለያ

- ✓ የሰው ልጅ በተፈጥሮ የከሚገኙ ነገሮች ወደ እራሱ ፍለጎት እየለወጠ ሲጠቀምበት በማለት ከተፈጥሮ ጋር ብዙ ትግል ሲያደርግ ቆየ፡፡
- ✓ የሰው ልጅ ብረትን አግኝቶ መጠቀም ከመጀመሩ በፊት የተለያዩ ድንጋዮችን በማጋጨት / በማፋጨት ስልት በማውጣት እና በዱር አራዊቶች አጥንት ሲጠቀም ቆይቷል ፡፡
- ✓ የእጅ ስራ ማለት አስፈላጊ እና ውብ / ቆንጆ / የሆኑ ነገሮች የስራ ድርሻ በቀላሉ በመታገዝ ሙሉ በሙሉ በሰው ልጅ ብቻ ሊሰራባቸው የሚችሉ ነገሮች ማለት ነው፡፡
- ✓ የእጅ ሙያ የሚሰሩ አብዛኛዎቹ ሰዎች በተፈጥሮ ካሉት ነገሮች በይበልጥ እንደ ያሉትን ይጠቀማሉ፡፡
- ✓ የእጅ ሙያ ስራ ሀይማኖተን ፣ ባህልን እሴት፣ ፕላትክና ለተሀያዩ ጉዳይ ሲጠቀሙ ነበር፡፡

የምዕራፍ አራት መልመጃ

I. ከዚህ በታች ጥያቄዎች ትክክል ከሆነ እውነት በማለት ትክክል ያልሆነውን ሀሰት በማለት መልስ፡፡

1. የሰው ልጅ በተፈጥሮ የሚገኙትን ነገሮች ወደ እራሱ ፈለጎት ቀይሮ ሲጠቀምበት ነበር::
2. ድሮ ድሮ የሰው ልጅ የአልባሳት አለባበስ ቅጠላ ሰፋፊ ከሆኑት ነገሮች ላይ ሰርቶ ሲጠቀም ነበር፡፡
3. የእጅ ሙያ በአካባቢያችን ከሚገኙ ቀላል ነገሮች ላይ ይሰራል፡፡
4. በፋብረካ ተመርተው የሚወጡ ነገሮች በእጅ ሙያ ስር ይመደባሉ፡፡
5. የእጅ ሙያ አስፈለጊና ውብ ውብ ከሆኑት ነገሮች ላይ አይሰራም፡፡
6. በእጅ ሙያ የሚሰሩትን ነገሮች በዘመናዊ መልክ የሚሰሩ ነገሮችንም ያካትታል፡፡

II. ከዚህ በታች ያሉትን ጥንቄዎች ትክክልኛውን ፊደል በመምረጥ መልስ ፡፡

1. የእጅ ጥበብ ለምን ይጠቅማል?

   ሀ. ለጌጥ ይውላል　　　　ለ. ለሰው ፈጠራን ያዳብራል

   ሐ. የማህበረሰብ ልማዳዊ ያneፀባርቃል　　　　መ. ሁሉም መልስ ናቸው

2. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ የሰው ልጅ በድሮ ዘመን ለመጀመሪያ ጊዜ ሲጠቀምባት የነበረ የቱ ነው ?

   ሀ. ስለት ያለው ድንጋይ　　　　ሐ. ብረት

   ለ. የዱር አራዊት አጥንት　　　　መ. ሀ ና ለ መልስ ናቸው

3. የእጅ ጥበብ በይመልጥ ለምን ይሰራል ?

ሀ. ሊጠቀምበት ሐ. ለሙያው ያላቸውን ፍቅር

ለ. ሽጠው ገንዘብ ለማግኘት መ. ሀ ና ለ መልስ ናቸው

4. ጥበብ ምርት ስራ ለምን ያገለግላል ?

ሀ. ባህልን ለመግለፅ ሐ. ምንነትን ለመግለፅ

ለ. እሴትን ለመግለፅ መ. ሁሉም መልስ ናቸው

ምዕራፍ 5

የስነ - ጥበባት ትስስር

5. የስነ ጥበብ ትስስር

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉት የሚገባ የመማር ብቃት

ከዚህ ምዕራፍ መጨረሻ በኋላ:

- በውዝዋዜ እና በትያትር በመታገዝ ስለ ትራፊክ አደጋ፣ ስለ HIV በሽታ እና ስለ አደንዛዥ እፅ ያሳያሉ፡፡
- ማህበረሰቡን የሚወክሉ ምልክቶችን ይረዳሉ፡፡
- ማህበረሰቡን የሚወክሉ በህብረተሰቡ ውስጥ ያሉትን ምልክቶች ጥቅም ታደንቃላቹ
- የትያትር-ጥበባት ማህረሰቡን/በማስተማር/ ያለውን ጠቀሜታ ይገልጻሉ፡፡

መግቢያ

ከጊዜው ጋር ተያይዞ ለሰው ልጆች አስፈላጊና አስፈሪ ከሆኑ ነገሮች የትራፊክ አደጋ፣ አደንዛዥ እፅ ፣ ተላላፊ በሽታዎች እንደ ኤች ይ ቪ (HIV) የአየር ብክለት ፣ የደን መመንጠር እና የመሳሰሉት ናቸው ፡፡

ስለዚህ የስነ- ሥዕል ስራዎችን ከጊዜው ጋር የሚያያዙትን ነገሮች ለህብረተሰቡ መረጃ ለመስጠት እና ግንዛቤ በመስጠት ላይ ትልቅ ድርሻ አለው ፡፡ አንድን ማህበረሰብ ከችግር ለማስተማር ሆነ

የአኗኗሩን ሁኔታ ለመቀየር በተለያየ ዘዴ ትምህርት ይሰጣል፡፡ እና ትምህርት ከሚሰጥላቸው መንገዶች ውስጥ አንዱ ስነ ሥዕልን በመጠቀም ነው፡፡ ይህ ርዕስም ስነ - ሥዕልን በመጠቀም ህብረተሰቡን

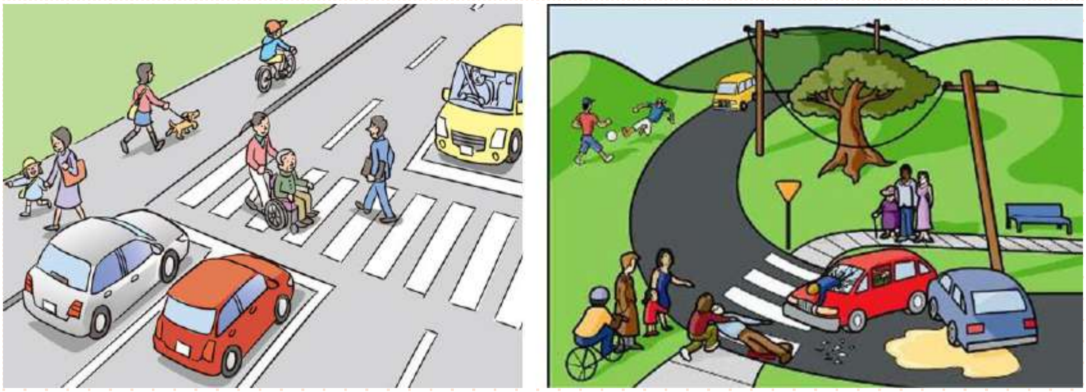

ለማስተማር የሚያበረታታ ነው፡፡

ሥዕል 1 የትራፊክን እንቅስቃሴ የሚያሳዩት ሥዕል

ድርግት 2

የትራፊክን አደጋ ወይም ተላለፊ በሽታዎችን አስመልክቶ አንድታውቅ መዝሙር (ዘፈን) በመውሰድ በቡድን በመሆን በውዝዋዜ አቅረቡ፡፡ በማወዳደርም የበለጠውን ለትምህርት ቤታችሁ ተማሪዎች ሁሉ አቀርቡ፡፡

5.1 ትያትርን በመጠቀም ከግዜው ጋር ተያያዥነት ያላቸውን ነገሮች ማስተማር

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉ የሚገቡ የመማር ብቃት

ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ :-

ስነ- ሥዕልን በመጠቀም በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን ወቅታዊ ችግሮችን ታስተምራላችሁ፡፡

ተግባር 3

1. በአሁኑ ጊዜ በአካባቢያችሁ ባለው ማህበራዊ ኑሮ ውስጥ ችግር ፈጣሪዎች ምን ናቸው ? በቡድን ተወያየበት፡፡

አንድ የተዘጋጀ ትያትር ለተመልካች የሚቀርበው ለማዝናናት ብቻ ሳይሆን ለማስተማሪያነትም ትልቅ ድርሻ አለው፡፡

ተመልካቶች ትያትሪን በሚመለከቱበት ጊዜ ሊጠናቀቁ የሚገባቸውን ነገር እንዲጠናቀቁ፣መማር ያለባቸውን ነገር ደግሞ እንዲማሩ ይረዳቸዋል፡፡ ተመልካቾችም እየተዝናኑ ይማሩበታል፡፡ ይህም ከጊዜው ጋር ተያያዥነት ያላቸው ነገሮች በማህበረሰብ ውስጥ ችግር የሚፈጥሩትን በትያትር መልክ ተዘጋጅቶ ማህበረሰቡ እነሱን ከዚህ እንዲጠብቅ ለማድረግ ይረዳል፡፡

በማህበረሰብ ውስጥ በድግግሞሽ ጉዳት የሚያደርሱ ነገሮች እንደ አልኮል መጠጥ ፣ ህፃናት ላይና በሴቶች ላይ የሚያደርስ ጉዳት ፣የትራፊክ አደጋ፣ HIV (ኤች አይ ቪ) በሽታ እና የተለያዩ ሱሶች ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ ስለዚህ ከጊዜው ጋር ተያያዥነት ያላቸው ነገሮችን በትያትር ጥበብ በመጠቀም ማህረሰባችንን ማስተማር እንችላለን፡፡

ከዚህ በታች ያሉትን ምሳሌዎች ተመልከት

ጋድሴ እና ወቢ በአንቦ ከተማ ውስጥ ይኖራሉ:: የበጎ አድራጎት ስራ መስራት መደበኛ ስራቸው ነው::

ጋድሴ፡ ሁል ግዜ የትራፊክ ደንብ ልብስ ለብሳ ወደ ትምህርት ቤት የሚሄዱትን ተማሪዎችን አስፋልቱን ታሻግራለች፡፡ በምትሄዱበት ግዜ ግራ መንገዳችሁን ያዙ!

ወቢ፡- የኛ አላማ በትራፊክ አደጋ የሚያልፈውን ሕይወት ማስቀረት ነው፡፡

ጋድሴ ፡- አዎን ! የኛ ተልኮ እና ስነ ልቦና በሙሉ ከልብ ይህንን መስራት ነው፡፡ ይህንን መስራት ማለት ደግሞ አንድ ዶክተር አንድን ህመምተኛ ከማከም በላይ ነው፡፡

ወቢ ፡- እውነት ነው ያልሽው! ችግር ሳይፈጠር ጥንቃቄ ማድረግ ነው እንጂ ከተፈጠረ በኃላ መፍትሄ መፈለግ አይደለም ፡፡

ጋድሴ ፡- ግን የሰዎቻችን ግንዛቤ ትክክል አይመስለኝም !

ወቢ፡- እውነት ነው ያልሽው! ግን ተስፋ መቁረጥ ትተን ግንዛቤ ለመፍጠር ጠንክረን መስራት አለብን የማይለወጥ ነገር ስለሌለ፡፡

ጋድሴ፡- ተማሪዎች ግራቸውን ይዘው ሲሄዱ የትራፊክ አደጋ መቀነስ ብቻ ሳይሆን የከተማውንም ውበት ይጨምራል፡፡

ወቢ ፡- አዎ! እውነት አልሽ ፡፡ ሁሉም የትራፊክን አደጋ ለመቀነስ መደበኛ ስራው ያድርግ የሚል መልክታችን ነው፡፡

ድርግት 4

በአካባቢያችሁ ውስጥ ህብረተሰቡ ላይ ጉዳት እያደረሱት ካሉ ችግሮች አንዱን በመምረጥ በትያትር መልክ አቅርቡ ::

5.2 በማህበረሰብ ውስጥ ያሉ ምልክቶች እና ተወካዮች

5.2.1. አርማ እና ፓስተር

ቢያንስ ተማሪዎች ሊጎናጸፉ የሚገባው የመማር ብቃት

ከዚህ ርዕስ መጨረሻ በኋላ:

- በማህበረሰብ ውስጥ ያሉትን ምልክቶች እና ተወካዮች ይገልፃል፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን የሥዕል ምልክቶች እና ተወካዮች ይሰራሉ፡፡
- ስለ አርማ እና ፓስተር ይናገራሉ፡፡
- የአርማን እና የፓስተርን ልዩነት ይናተራሉ፡፡
- በማህበረሰቡ ውስጥ ያሉትን የምልክቶች እና የተወካዮች ጥቅም ያስረዳሉ

ሀ. አርማ

ውይይት 1

ተማሪዎች የተለያዩ ምልክቶችን /አርማ/ እንደ ሀኪም ቤት፣ ትምህርት ቤት ፣ ሻይ ቤት መንገድ ዳር ተለጥፈው ያሉትን አይታችሁ ታውቃላችሁ? አይታችሁ የምታወቁ ከሆነ ፣ ምን አይነት ምልክቶችን አይታችኋል?

እናንተ ያያችሁት ምልክቶች (አርማዎች) ምንን ያመለክታሉ ወይም ምን አይነት መልዕክት ያስተላልፋሉ?

በቡድን በመሆን ተወያዩበት!

አርማ ማለት በአጭር መልኩ መልዕክት የሚያስተላልፉ ማለት ነው፡፡

አርማ ፡- ምልክት ወይም ወካይ ማለት ነው እንጂ ሥዕል አይደለም ይህ ምልክት ደግሞ ፊደላትም ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

አርማ ከስነ-ጥበብ ውስጥ አንዱ ሆኖ ፡- ለትራፊክ ምልክት ፣ ለኤች አይ ቪ በሽታ ምልክት እና ለመሳሰሉት በመወከል የሚገልጽ ነው፡፡

አንድ አርማ ሲሰራ እንዲያስተላልፍ የተፈለገውን መልዕክት በቀላል መልኩ ማንኛውም ሰው ምልክቶቹን በማየት ሊተላለፍ የተፈለገውን መልዕክት በቀላሉ እንዲረዳ ተርጎ መዘጋጀት አለበት፡፡

ለምሳሌ ፡- የትራፊክ ምልክትን ብንወሰድ ተማሪዎች መንገድ በሚያቋርጡበት ቦታ፤ ተማሪዎች ደብተር ይዘው መንገድ ሲያቋርጡ የሚያሳይ ምስል (ሥዕል) በማስቀመጥ ያሳያል ፡፡

ሥዕል 2 ይህ አርማ የትራፊክን ምልክት ያሳያል

ሥዕል 3 ይህ አርማ (ምልክት) ሲጋራ ማጨስ የሚያመጣውን ጉዳት ያሳያል

ልምምድ 1

በሥዕል ሁለት ላይ ያለውን አርማ በማስመር በእርሳስ ስራ ፡፡ አስመስለህ በእርሳስ ከሰራህ በኋላ ፣ በእያንዳንዱ ሥዕሉ ላይ ያለውን ቀለም በማየት አስመስለህ ቀባ፡፡ በሥዕሉ ላይ ያሉ ምልክቶችን እና የተቀቡት ቀለም ምን እደሚወክሉ አንድ በአንድ በቡድናችሁ በመዋያየት ለክፍሉ ግለጹ፡፡

ለ. ፓስተር

ውይይት 2

የተለያዩ ምልከቶች በጹሁፍና በሥዕል ተቀናጅተው የተሰሩ እንደ ሀኪም ቤት ፣ እንደ ትምህርት ቤት እና የመሳሰሉት ምልክቶች (ሥዕሎች) መንገድ ዳር ተሰቅለው አይታችሁ ታውቃላችሁ? አይታችሁ የሚታውቁ

ከሆነ? በሥዕል እና በጹሁፍ ተቀናጅተው የተሰሩ ምን አይነት አይታችኃል ? የሚያስተላልፉት መልእክትስ ምንድነው ? በቡድን ተወያዩበት ፡፡

ፓስተር ማለት በአጭር ጹሁፍ እና ሥዕል ተቀናጅቶ ግልፅ እና ሙሉ የሆነ መልዕክት በማህበረሰቡ የሚያስተላልፍ ሆኖ የሚዘጋጅ ነው፡፡ ጹሁፍም ሆነ ሥዕሉ ሰዎችን ሳቢ (የሚሰብ) መሆን አለበት ፡፡ የሰራው ሁኔታም በቀላሉ መልዕክት እንዲያሰተላልፍ ተደርጎ የሚሰራ ነው፡፡

የፓስተር ስራ ከአርማ ስራ ጋር ልዩ የሚያደርገው፡-

- በሚማርኩና በሚያምሩ ቀለማት መሰራቱ ነው::
- ነገሮች በተፈጥሮ ያላቸውን ውበት (ቀለም) በትክክል መግለጽ ነው፡፡

በአሁኑ ጊዜ ይህ የፓስተር ስራ ለህዛባችን ትልቅ (ከፍተኛ) አገልግሎት እየሰጠ ነው፡፡ ለምሳሌ ማህበረሰቡን ለማስተማር ፣ ተላላፊ በሽታዎችን እንደ / HIV) ኤድስ ፣ የሳንባ በሽታ ፣ የኮሌራ በሽታ እና ከመሳሰሉት ላይ ራሳቸውን እንዲጠብቁ ለማስተማር እንጠቀምበታለን

ከተለያዩ አደንዛዥ ሱሶች ራሳቸውን እንዲጠብቁ ፣ ለልማት ማነሳሳት እና የተለያዩ ባዕላትን ለማክበር ያገለግላል (ይውላል)፡፡

ትልቁን የፓስተር ስራ ስንመለከት ማህበረሰቡን ለማስተማር ለመቀየር እና ለማሳደግ ተመራጭ እንደሆነ እንረዳለን፡፡ምክንያቱም በፓስተር ሊተላለፍ የተፈለገው መልዕክት በአጭር ጽሁፍ እና ግልፅ በሆነ ሥዕል ስለተሰራ ማህበረሰቡ በቀላሉ ሊረዳው መቻሉ ነው፡፡ የፓስተር ስራን ከአርማ ስራ ጋር ስናወዳድር የፓስተር ስራ ለማህበረሰቡ የተሻለ ጥቅም እንዳለው እና የተሻለ መልዕክት እንደሚያስተላልፍ እንረዳለን፡፡

እኛ ዛሬ በቀላሉ የምንመነጥረው ደን (ዛፍ) ለመጭው ትውልድ ከፍተኛ ዋጋ ያለው ነው፡፡

ሥዕል 3 የደን መመንጠርን የሚያሳይ ማስታቂያ፡፡

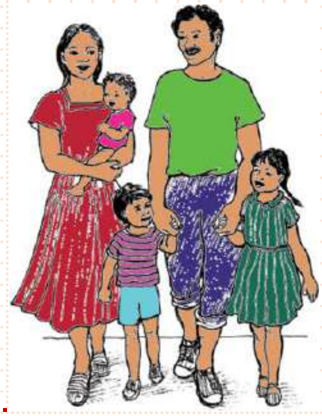

ሥዕል4 የቤተሰብ እቅድን የሚያሳይ ፓስተር

ተግባር 5

በአካባቢያችሁ በመንገድ ዳር የሚሰቀሉ ፓስተርዎችን አይታችሁ ታውቃላችሁ ?

ፓስተር ወይም አርማ መሆኑን ለይታችሁ ምንን እንደ ወከለ በቡድን በቡድን በመያየት ለክፍላችሁ ተማሪዎች አስረዱ፡፡

የምዕራፍ 5 ማጠቃለያ

- አርማ ማለት በቀላል ምልክት በአጭሩ መልዕክት ማስተላለፍ የሚችል ማለት ነው፡፡
- አርማ ፣ምልክት ወይም ወካይ ማለት እንጂ ሥዕል ማለት አይደለም

- ፓስተር በሥዕል እና በአጭር ጹሁፍ ተቀናጅቶ ግልፅ እና ሙሉ መልዕክት ለማህበረሰቡ እንዲያስተላልፍ ተደርጎ የተዘጋጀ ነው፡፡
- ፓስተር ያለውን ከፍተኛ ጥቅም አስመልክቶ፡ ማህበረሰቡን ለመቀየር ወይም ለማሳደግ ተመራጭ መሆኑ ነው፡፡
- የፓስተር ስራን ከአርማ ስራ ጋር ስናስተያየው ማህበረሰቡን ለማስተማር፤ ማስተወቂያ ከፍተኛ ድርሻ አለው (ወይም ከፍተኛ ጥቅም ይሰጣል)::

የምዕራፍ 5 መልመጃ

I. ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች እውነት ከሆነ እውነት ሐሰት ከሆነ ሐሰት በማለት መልሱ

1. አርማ በቀላሉ በሥዕል መልዕክት የሚያስተላልፍ ነው፡፡
2. አርማ ሲሰራ ማንኛውም ሰው የሚተላለፈውን መልዕክት እንዲረዳ ተደርጎ የሚዘጋጅ ነው፡፡
3. በአርማ የሚተላለፈው መልዕክት የተመሳሰለ እና ከባድ ነው፡፡
4. አርማ በፊደል ብቻ መልዕክት ማስተላለፍ ይችላል፡፡
5. ፓስተር ምልክቶቹ የሚያምሩ ሆነው ሰውን የሚስቡ ናቸው ፡፡
6. የትራፊክ አደጋ በወቅታዊ ጉዳዮች ከሚመደቡት ውስጥ አንዱ ሊሆን ይችላል
7. በትያትር ጥበብ በመታገዝ ወቅታዊ ጉዳይ የተባለውን ለማህበረሰቡ ማስተማር እንችላለን፡፡
8. የሰው ልጅ ፍላጎት ፣ ምኞት እና ችሎታ ከሰው ሰው የተለያዩ አይደለም፡፡
9. በትያትር ጥበባት በመጠቀም የሐሳብ አንደነትና ልዩነትን መግለጽ ይቻላል፡፡

II. ከዚህ በታች ለቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክለኛው መልስ የያዘን ፊደል በመምረጥ መልስ

1. የአርማን ትርጉም (ፍቺን) አስመልክቶ የተኛው እውነት ነው ?

   ሀ. ምልክት ነው ለ. ተወካይ ሐ. ሥዕል ነው

   መ. ከ ሐ በስተቀር ሁሉም መልስ ነው

2. ከዚህ በታች ካሉት ውስጥ አርማን የሚወክለው ነው ?

ሀ. የ HIV በሽታ ለ. የታዋቂ ድርጅት ምልክት

ሐ. የትራፊክ ምልክት

መ. ሁሉም መልስ ነው

3. የማስታወቅያ ፍችን አስመልክቶ ትክክል ያለሆነ የቱ ነው?

ሀ. በአጭር ጹሁፍ እና በሥዕል የተቀናበረ ነው

ለ. በአጭር ጹሁፉ እና በምልክት የተቀናበረ ነው

ሐ.ግልጽ እና ሙሉ ሃሳብ ያስተላልፋል

መ. መልስ አልተሰጠም

4. የማስታወቅያ ጥበብን ከአርማ ጥበብ የምለየው

ሀ. የሚያምር ቀለም አለው ለ. በጣም ሳቢ ነው

ሐ. ነገሮች በተፈጥሮ ያላቸው መልክ ያሳያል መ. ሁሉም መልስ ነው

5. በትያትር ጥበብ በመታገዝ ማስተላለፍ የምንችለው ምልክት?

ሀ. የባህል ተመሳሳይነት ለ. የሃሳብ አንድነት

ሐ. የሃሳብ ልዩነት መ. ሁሉም መልስ ነው

6. ጥበብ ለማህበረሰቡ ካለው ጥቅም ውስጥ?

ሀ. የማህበረሰቡን ባህል ማሳደግ ለ. የሃሳብ ልዩነት መፍጠር

ሐ. ልዩነትን ማስተማር መ. ሁሉም መልስ ነው

ኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ 2014/2022

ሥነ - ጥበባት ትምህርት

የተማሪዎች መጽሐፍ

5ኛ ክፍል

ዋጋ ________________